ประกาศคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

เรื่อง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

โดยที่พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ประกอบกับ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เห็นชอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ตามที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเสนอ ซึ่งเป็นการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ระยะยาว (๑๕ ปี) เพื่อใช้เป็นกรอบนโยบายหลักในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟู เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง บูรณาการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ จึงออกประกาศแจ้งการใช้นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เพื่อเป็นกรอบนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในภาพรวมของประเทศอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) ระยะ ๒๐ ปี แผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ) รวมถึง นโยบายและแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังมีสาระสำคัญตามที่แนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดิน
และทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

ประกาศคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
เรื่อง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

โดยที่พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ประกอบกับ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ เห็นชอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ตามที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติเสนอ ซึ่งเป็นการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ระยะยาว (๑๕ ปี) เพื่อใช้เป็นกรอบนโยบายหลักในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟู เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง บูรณาการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ จึงออกประกาศแจ้งการใช้นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) เพื่อเป็นกรอบนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในภาพรวมของประเทศอย่างบูรณาการ สอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) ระยะ ๒๐ ปี แผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ) รวมถึง นโยบายและแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังมีสาระสำคัญตามที่แนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

พลเอก
(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

คำนำ

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) จัดทำขึ้นตามมาตรา ๑๐ (๑) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายการบริหารประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน สิทธิในทรัพย์สินของประชาชนการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและหลักภูมิสังคม ในระยะ ๑๕ ปีข้างหน้า ที่มุ่งบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ อนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม บูรณาการให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ที่เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ได้นำกรอบแนวคิดที่สำคัญมาใช้ ได้แก่ การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นการวางรากฐานของสังคมให้พึ่งพาตนเองได้ การบริหารจัดการเพื่อมุ่งให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลอย่างเท่าเทียมกัน การสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาตามหลักภูมิสังคม ตามสภาพความเป็นจริงของภูมิประเทศ ลักษณะของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมตัดสินใจ และร่วมพัฒนา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับนโยบายลงสู่ระดับปฏิบัติส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เพื่อให้ได้นโยบายและแผนฯ เชิงรุกในการนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

ในนามคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปใช้เพื่อการวางแผนหรือกำหนดยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกัน เพื่อผลักดันการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพและยั่งยืนสืบไป

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สรุปสาระสำคัญ ..... ก

ส่วนที่ ๑ บทนำ ๑

๑.๑ หลักการและเหตุผล ๑

๑.๒ วัตถุประสงค์ ๒

๑.๓ ผลที่คาดว่าจะได้รับ ๓

๑.๔ กระบวนการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ... ๓

๑.๕ กรอบแนวคิดการดำเนินงาน ๖

๑.๖ หลักการสำคัญ ๗

ส่วนที่ ๒ สถานการณ์และแนวโน้มปัญหาที่ดินและทรัพยากรดิน ๑๑

๒.๑ ประเด็นปัญหาหลักของการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินในภาพรวมของประเทศ ๑๒

๒.๑.๑ การสงวนและคุ้มครองที่ดินของรัฐ ๑๒

๒.๑.๒ การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศ ๒๓

๒.๑.๓ ทรัพยากรดิน ๓๗

๒.๑.๔ ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ ๔๑

๒.๑.๕ สถานการณ์ด้านทรัพยากรน้ำ ๔๒

๒.๑.๖ ความต้องการใช้พลังงาน ๕๐

๒.๑.๗ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศ ๕๓

๒.๒ ประเด็นปัญหาหลักของการใช้ที่ดินในภาพรวมระดับโลกและภูมิภาค ๕๓

๒.๒.๑ แนวโน้มเศรษฐกิจโลกและการทวีความสำคัญของภูมิภาคเอเชีย ๕๓

๒.๒.๒ การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและอนุภูมิภาค ๕๓

๒.๒.๓ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลก ๕๔

๒.๒.๔ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ๕๕

ส่วนที่ ๓ นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ๕๗

๓.๑ บริบทภายในประเทศ..... ๕๗

๓.๑.๑รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ..... ๕๗

๓.๑.๒ นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี)..... ๕๙

๓.๑.๓ แผน ๓ ระดับ ๖๐

(๑) แผนระดับที่ ๑ ..... ๖๐

- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ๖๐

สารบัญ

หน้า

(๒) แผนระดับที่ ๒ ..... ๖๓
(๒.๑) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ๖๓
(๒.๒) แผนการปฏิรูปประเทศ ๖๖
(๒.๓) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) . ๖๙
(๓) แผนระดับที่ ๓ (แผนอื่นที่เกี่ยวข้อง) ๗๑
๓.๒ บริบทระหว่างประเทศ ๘๔
● เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs ๘๔
ส่วนที่ ๔ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ๘๘
๔.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ๘๘
๔.๑.๑ การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก ๘๘
๔.๑.๒ การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน ๙๐
๔.๒ การนำผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ ๙๓
๔.๒.๑ กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็ง ๙๓
๔.๒.๒ กลยุทธ์การแก้ไขและปรับปรุงจุดอ่อน ๙๓
๔.๒.๓ กลยุทธ์การเสริมสร้างโอกาส ๙๔
๔.๒.๔ กลยุทธ์การลดวิกฤติและอุปสรรค ๙๕
ส่วนที่ ๕ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ...๙๖
๕.๑ หลักการ ๙๖
๕.๒ วิสัยทัศน์ ๙๖
๕.๓ พันธกิจ ๙๖
๕.๔ เป้าประสงค์ ๙๗
๕.๕ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐).. ๙๗
ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑ การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ..... ๑๐๓
ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒ การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๑๐๗
ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓ การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ๑๑๓
ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔ การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ ๑๑๕

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ ๖ การขับเคลื่อนและการติดตามและประเมินผล นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ๑๓๒

๖.๑ แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติ ๑๓๒

๖.๒ กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ๑๓๕

๖.๒.๑ ระดับนโยบาย ๑๓๕

๖.๒.๒ ระดับหน่วยงาน ๑๓๖

๖.๓ การติดตามความก้าวหน้าและทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ๑๓๙

ภาคผนวก ๑๔๑

บรรณานุกรม ..... ข

.

\

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปที่ ๑-๑ กรอบแนวคิดการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ๑๐
รูปที่ ๒-๑ สถิติพื้นที่ไฟป่าทั่วประเทศของกรมป่าไม้ แยกรายภาค ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ ... ๒๐
รูปที่ ๒-๒ สถิติพื้นที่ไฟป่าทั่วประเทศของกรมอุทยานแห่งชาติฯ แยกรายภาค ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ ..... ๒๐
รูปที่ ๒-๓ สถานภาพชายฝั่งทะเลประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ..... ๒๒
รูปที่ ๒-๔ ความคืบหน้าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทย (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔) ๓๑
รูปที่ ๒-๕ ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร จำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. ๒๕๖๒ ..... ๓๓
รูปที่ ๒-๖ ห่วงโซ่ปัญหาของปัญหาการไร้ที่ดินทำกินและการสูญเสียที่ดิน ๓๕
รูปที่ ๒-๗ การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายภาค พ.ศ. ๒๕๓๑ – ๒๕๖๒ ..... ๓๖
รูปที่ ๒-๘ จำนวนครัวเรือนยากจนจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. ๒๕๖๒ ..... ๓๗
รูปที่ ๒-๙ ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๒) ๔๔
รูปที่ ๕-๑ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ๙๘
รูปที่ ๕-๒ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑ : การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ ๙๙
รูปที่ ๕-๓ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒ : การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๑๐๐
รูปที่ ๕-๔ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓ : การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ๑๐๑
รูปที่ ๕-๕ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔ : การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ ๑๐๒
รูปที่ ๖–๑ การแปลงนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ๑๓๔
รูปที่ ๖-๒ การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการจัดการที่ดินและทรัพยากรดินโดยการบูรณาการตามอำนาจหน้าที่และภารกิจของ คทช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๑๓๕
รูปที่ ๖-๓ กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ๑๓๘

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ ๒-๑ ข้อมูลการจำแนกที่ดินของรัฐ ๑๑
ตารางที่ ๒-๒ สถิติปริมาณข้อมูลเอกสารสิทธิทั่วประเทศ ตั้งแต่เริ่มออกโฉนดครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๔๔ – ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ..... ๑๑
ตารางที่ ๒-๓ พื้นที่ป่าไม้และสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ ๑๓
ตารางที่ ๒-๔ พื้นที่ป่าไม้รายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ ..... ๑๓
ตารางที่ ๒-๕ ข้อมูลขนาดพื้นที่อนุรักษ์ / พื้นที่สงวนหวงห้าม ประเภทต่าง ๆ ๑๔
ตารางที่ ๒-๖ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๓ ..... ๑๔
ตารางที่ ๒-๗ พื้นที่คุ้มครองที่ประกาศแล้วเป็นพื้นที่ทางทะเล ๑๕
ตารางที่ ๒-๘ เนื้อที่ป่าชายเลน จำแนกตามภาค พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๖๒ ..... ๑๕
ตารางที่ ๒-๙ สถิติการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ..... ๑๖
ตารางที่ ๒-๑๐ ผลการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ..... ๑๗
ตารางที่ ๒-๑๑ สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๑ ..... ๒๓
ตารางที่ ๒-๑๒ สถิติการใช้ที่ดินทางการเกษตรจำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ..... ๒๕
ตารางที่ ๒-๑๓ ข้อมูลพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างของประเทศ ๒๗
ตารางที่ ๒-๑๔ พื้นที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง (ไม่ได้ใช้ประโยชน์) ของประเทศ จำแนกรายภาค ช่วง พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๑ ..... ๓๒
ตารางที่ ๒-๑๕ ตารางค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในการถือครองทรัพย์สิน พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๒ ... ๓๔
ตารางที่ ๒-๑๖ จำนวนผู้ขึ้นทะเบียนไร้ที่ดินทำกิน ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑ ..... ๓๔
ตารางที่ ๒-๑๗ ข้อมูลเนื้อที่การจำแนกชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดินประเทศไทย ๔๐
ตารางที่ ๒-๑๘ ระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในพื้นที่ราบและพื้นที่สูง ๔๐
ตารางที่ ๒-๑๙ ค่าดัชนีชี้วัดการจัดการน้ำ หรือ WMI จำแนกตามมิติการจัดการและภูมิภาค ๔๓
ตารางที่ ๒-๒๐ ปริมาณน้ำท่าจำแนกตามพื้นที่ภูมิภาค ๔๕
ตารางที่ ๒-๒๑ สถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง ๔๖
ตารางที่ ๒-๒๒ ความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล พ.ศ. ๒๕๖๒/๒๕๖๓ ..... ๔๗
ตารางที่ ๒-๒๓ ข้อมูลโครงการชลประทาน ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ..... ๔๘
ตารางที่ ๒-๒๔ สรุปสถานการณ์ความแห้งแล้งของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙ ..... ๔๙
ตารางที่ ๒-๒๕ สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๑ ..... ๔๙
ตารางที่ ๒-๒๖ การใช้พลังงานขั้นต้น พ.ศ. ๒๕๖๒ ..... ๕๐
ตารางที่ ๒-๒๗ ปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย จำแนกตามชนิดพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๒ ..... ๕๑
ตารางที่ ๒-๒๘ ปริมาณการใช้พลังงานทดแทน เดือนมกราคม - ธันวาคม ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒ ..... ๕๑
ตารางที่ ๒-๒๙ การใช้พลังงานไฟฟ้า จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ..... ๕๒
ตารางที่ ๓-๑ ความเชื่อโยงของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) กับบริบทภายในประเทศ แผนระดับชาติ ๘๖

สรุปสาระสำคัญ

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

๑. ความสำคัญ

พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๐ (๑) กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี โดยมาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ กำหนดว่า ในการดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติประกาศกำหนด และเมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศแล้ว ให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้คณะกรรมการตามกฎหมายอื่น หรือหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

ทั้งนี้ บทบัญญัติในมาตรา ๑๑ ได้กล่าวรายละเอียดเพิ่มเติมว่า การกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศต้องกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และทิศทางในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายการบริหารประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน สิทธิในทรัพย์สินของประชาชน การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และหลักภูมิสังคม ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม การบูรณาการให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดิน รวมทั้งวิธีปฏิบัติและระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๒. วัตถุประสงค์

๑) เพื่อเป็นกรอบนโยบายและทิศทางในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศอย่างบูรณาการ ในระยะ ๑๕ ปีข้างหน้า

๒) เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะกลาง (๕ ปี) และสามารถนำไปขับเคลื่อนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นไปอย่างเหมาะสม เป็นเชิงรุก และมีประสิทธิภาพ

๓) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยคำนึงถึงมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงสามารถสร้างความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาประเทศ

๓. วิสัยทัศน์

การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน

๔. นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ซึ่งเป็นกรอบนโยบายหลัก (Policy Framework) ระยะ ๑๕ ปี ประกอบด้วย ๔ ประเด็นนโยบายหลัก ๑๙ ตัวชี้วัด ๑๑ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๑๗ แผนงานที่สำคัญ สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

<u>หลักการ</u>

การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ ที่มุ่งเน้นการคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ และหลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ การมีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ทั่วถึง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบูรณาการให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน มีความเชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ และชายฝั่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมกระบวนการตัดสินใจ การคำนึงถึงสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน หลักธรรมาภิบาล การรับรู้ข่าวสาร การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภูมิสังคม ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัดมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

<u>วิสัยทัศน์</u>

การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน

<u>พันธกิจ</u>

(๑) สงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

(๒) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(๓) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และส่งเสริมการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน

(๔) เพิ่มศักยภาพกลไก เครื่องมือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

<u>เป้าประสงค์</u>

(๑) แนวเขตที่ดินของรัฐมีความชัดเจน รวมถึงเพิ่มและรักษาพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ให้มีสัดส่วนร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ประเทศ เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

(๒) ที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศมีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

(๓) การกระจายการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัวมากขึ้น และประชาชนที่ได้รับการจัดที่ดินมีคุณภาพชีวิตที่ดี

(๔) มีกลไก เครื่องมือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศมีประสิทธิภาพ

<u>ประเด็นนโยบายหลัก ๔ ด้าน</u>

(๑) ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑ : การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐในภาพรวม และมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมุ่งหวังเพื่อให้แนวเขตที่ดินของรัฐมีความชัดเจน การบริหารจัดการที่ดินของรัฐเกิดประสิทธิภาพ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติเกิดความสมดุลและยั่งยืน ประชาชนได้รับประโยชน์จากระบบนิเวศ โดยมีการดำเนินงานภายใต้ ๕ ตัวชี้วัด ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๔ แผนงานที่สำคัญ ดังนี้

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. จำนวนพื้นที่ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์ One Map แล้วเสร็จ
๒. ที่ดินของรัฐถูกบุกรุก (ลดลง)
๓. ความสำเร็จของการพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน (เพิ่มขึ้น)
๔. สัดส่วนของพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ (เพิ่มขึ้น)
๕. ระดับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า (คงเดิม/เพิ่มขึ้น)

<u>แนวทางการพัฒนาหลัก</u>

๑. การแก้ไขปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ
๒. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
๓. การอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

<u>แผนงานที่สำคัญ</u>

๑. แผนงานแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐและให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ
๒. แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ
๓. แผนงานพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐ เพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน
๔. แผนงานอนุรักษ์บริหารจัดการและฟื้นฟูพื้นที่ป่า

(๒) ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒ : การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด วัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดินภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้อย่างสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึง ความมั่นคงของประเทศ ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีการดำเนินงานภายใต้ ๕ ตัวชี้วัด ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๗ แผนงานที่สำคัญ ดังนี้

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. สัดส่วนของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน และสมรรถนะของดิน (ลดลง)
๒. สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ (ลดลง)
๓. สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (เพิ่มขึ้น)
๔. สัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (เพิ่มขึ้น)
๕. สัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายผังเมือง (เพิ่มขึ้น)

<u>แนวทางการพัฒนาหลัก</u>

๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด
๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม
๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ

<u>แผนงานที่สำคัญ</u>

๑. แผนงานวางแผนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน
๒. แผนงานฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพดิน
๓. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพฐานการผลิตภาคเกษตร
๔. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบท
๕. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน
๖. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำ
๗. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

(๓) ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓ : การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการจัดที่ดินทำกิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการดำเนินงานภายใต้ ๔ ตัวชี้วัด ๒ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๓ แผนงานที่สำคัญ ดังนี้

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. สัดส่วนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน (ลดลง)
๒. ระดับรายได้ของผู้ได้รับการจัดที่ดิน (เพิ่มขึ้น)
๓. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน (เพิ่มขึ้น)
๔. สัดส่วนการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัว (เพิ่มขึ้น)

<u>แนวทางการพัฒนาหลัก</u>

๑. การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม

๒. การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

<u>แผนงานที่สำคัญ</u>

๑. แผนงานยกระดับเครื่องมือและกลไกกระจายการถือครองที่ดิน

๒. แผนงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวม โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ ภายใต้กลไกของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

๓. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๔) ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔ : การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ วัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดความเป็นเอกภาพ โดยมีการดำเนินงานภายใต้ ๕ ตัวชี้วัด ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๓ แผนงานที่สำคัญ

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. มีระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๒. มีการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน

๓. มีการพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๔. มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๕. มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

<u>แนวทางการพัฒนาหลัก</u>

๑. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพ

๒. การพัฒนาเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม

๓. การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

<u>แผนงานที่สำคัญ</u>

๑. แผนงานพัฒนากลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๒. แผนงานพัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๓. แผนงานพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๕. การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดที่กำหนด จำเป็นต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมและผลักดันจากทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการในทุกระดับ ทั้งภาคการเมือง ภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินและทรัพยากรดินตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีทิศทางมุ่งไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) จึงได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนและการติดตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ดังนี้

๕.๑) แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติ

การถ่ายทอดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เพื่อผลักดันให้เกิดการดำเนินงานตามแนวนโยบายและสามารถเกิดผลในทางปฏิบัติ บรรลุเป้าประสงค์ และเป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ได้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการบูรณาการทุกระดับ ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา ตลอดจนภาคประชาชนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

๕.๑.๑) การผลักดันให้นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เป็นส่วนขยายภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงด้านสังคม เพื่อให้ความสำคัญและสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปพร้อมกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม ที่มีการถ่ายทอดลงสู่หน่วยงานแต่ละระดับให้มีความสอดคล้องและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

๕.๑.๒) การถ่ายทอดเป้าหมายและแนวนโยบายสู่แผนปฏิบัติการระยะกลาง (๕ ปี) โดยดำเนินการผ่านแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน และถ่ายทอดเป้าหมายตัวชี้วัดไปสู่การกำหนดค่าเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ต้องประสานชี้แจงทำความเข้าใจและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาชุมชน ในการนำแนวนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปผนวกไว้ในแผนแม่บทของหน่วยงานให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๕.๑.๓) สร้างความเข้าใจในบทบาทของแต่ละภาคส่วน โดยสร้างระบบการถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ระดับภาค และส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงประชาชน ให้ได้รับรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเอง เพื่อให้เกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญต่อนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) และดำเนินงานสอดประสานซึ่งกันและกันในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๑.๔) การสร้างระบบการกำกับและการตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ให้มีประสิทธิภาพ

(๑) การพัฒนาตัวชี้วัดเป้าหมายที่มีลักษณะบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงาน โดยพิจารณากำหนดตัวชี้วัดย่อยที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นด้านที่ดินและทรัพยากรดิน ให้เป็นเป้าหมายร่วมกันของแต่ละหน่วยงาน เพื่อเป็นทิศทางการปฏิบัติงานอย่างบูรณาการระหว่างกระทรวง กลุ่มจังหวัด จังหวัดและพื้นที่ รวมทั้งประชาชน และสร้างความเข้าใจกับสำนักงบประมาณเพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณอย่างบูรณาการ

(๒) การรายงานผลความก้าวหน้าของเป้าหมายและตัวชี้วัด รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติ หรือแนวนโยบายที่ไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับแผนเฉพาะด้าน เสนอต่อคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เพื่อกระตุ้นและเร่งรัดให้เกิดการขับเคลื่อนตามแนวนโยบายให้นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตัวชี้วัด รวมทั้งควรมีการเสนอข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อจำกัด ปัญหา และอุปสรรค

๕.๒) การติดตามความก้าวหน้าและทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เป็นระยะ

การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ในทุกระยะ ๕ ปี เพื่อพิจารณาความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งกำหนดแนวทางการดำเนินงานเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ในแต่ละช่วงระยะเวลาให้เกิดประสิทธิภาพ จากนั้นจึงนำผลที่ได้รับและข้อเสนอแนะนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พิจารณาตามลำดับ เพื่อขอรับข้อเสนอแนะต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางการดำเนินการในระยะต่อไป ให้สามารถบรรลุเป้าหมายของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

ส่วนที่ ๑
บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

จากสถานการณ์ปัญหาของระบบการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่ขาดเอกภาพในเชิงนโยบายและมีข้อจำกัดทางด้านกลไกและเครื่องมือ อันเนื่องมาจากอำนาจการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องด้านที่ดินกระจายอยู่ในส่วนราชการต่าง ๆ หลายหน่วยงาน มีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและหลายคณะ มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องบังคับใช้หลายฉบับ การบูรณาการการทำงานที่มีประสิทธิภาพอย่างไม่เพียงพอ การขาดระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดการที่ดินส่วนใหญ่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าการแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ในระยะยาว จึงส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดิน เช่น การทับซ้อนของแนวเขตที่ดินของหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน การกระจุกตัวของการถือครองที่ดิน การไร้ที่ดินทำกิน การบุกรุกที่ดินของรัฐ การใช้ประโยชน์ไม่ตรงตามศักยภาพของที่ดิน ตลอดจนการทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดสะสมมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๔๙ ก ลงวันที่ ๑๔ เมษายน ๒๕๖๒) โดยมาตรา ๔ กำหนดให้มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า “คทช” มีหน้าที่และอำนาจตามมาตรา ๑๐ (๑) ในการกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี โดยมาตรา ๑๑ กำหนดให้นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ต้องกำหนดเป้าหมายนโยบาย และทิศทางในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายการบริหารประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน สิทธิในทรัพย์สินของประชาชน การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และหลักภูมิสังคม ซึ่งอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และการบูรณาการให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดิน รวมทั้งวิธีปฏิบัติและระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยที่ มาตรา ๑๔ กำหนดให้เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศแล้ว ให้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติประกาศในราชกิจจานุเบกษา และในการนี้ ให้คณะกรรมการตามกฎหมายอื่นหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

การดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ซึ่งเป็นกรอบนโยบาย (Policy Framework) ระยะ ๑๕ ปี ดำเนินการบนกรอบนโยบายที่ดินและทรัพยากรดิน ที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ มีมติเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เห็นชอบในหลักการของกรอบยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดิน ๔ ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ด้านการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการจัดที่ดินให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน รวมถึงมติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ที่เห็นชอบ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ซึ่งประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การจัดที่ดินให้ประชาชนผู้ยากไร้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน โดยปัจจุบันกรอบนโยบายและแผนดังกล่าว อยู่ระหว่างการขับเคลื่อนและดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาระยะหนึ่งแล้ว ประกอบกับต่อมาภายหลังได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ. ๒๕๖๔ จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินงานของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ดังนั้น จึงได้มีการดำเนินการทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ซึ่งเป็นกรอบนโยบาย (Policy Framework) ระยะยาว (๑๕ ปี) ของประเทศ ให้ครอบคลุมภารกิจที่เพิ่มขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยมีประเด็นการแก้ไขปัญหาสำคัญในเรื่องที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ได้แก่ การรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม การแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินตลอดจนการบูรณาการให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยกรอบนโยบาย (Policy Framework) ระยะยาวด้านที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ระยะ ๑๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐ จะเป็นกรอบแนวทางหลักในการแปลงนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติและขับเคลื่อน ภายใต้การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริการจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ระยะ ๕ ปี ในแต่ละช่วงในลักษณะบูรณาการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณอย่างบูรณาการ และไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑) เพื่อเป็นกรอบนโยบายและทิศทางในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศอย่างบูรณาการ ในระยะ ๑๕ ปีข้างหน้า

๒) เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ระยะกลาง (๕ ปี) และสามารถนำไปขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นไปอย่างเหมาะสม เป็นเชิงรุก และมีประสิทธิภาพ

๓) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยคำนึงถึงมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ รวมถึงสามารถสร้างความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาประเทศ

๑.๓ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑) มีนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ โดยมีกลไกและเครื่องมือในการผลักดันการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) สร้างความตระหนัก ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงความสำคัญของที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๑.๔ กระบวนการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๑.๔.๑ การดำเนินงานภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ (ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๒๐๖ ง ลงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๗ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๗) ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามข้อ ๘ (๑) ในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เสนอต่อคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พิจารณา ซึ่งคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ มีมติเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เห็นชอบในหลักการ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดิน ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม ด้านการจัดการที่ดินให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน โดยในระยะแรก ให้มุ่งเน้นการดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการจัดที่ดินทำกินให้แก่ผู้ยากไร้ที่ไม่มีที่ดินทำกินก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยการดำเนินการจัดทำ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ กำหนดกรอบระยะเวลา ๒๐ ปี คือ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ และมีการดำเนินการโดยสรุป ดังนี้

๑) การจัดทำ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ มีมติเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ เห็นชอบ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) และให้เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา ต่อไป

๒) การเสนอ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ต่อสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนเสนอเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามลำดับต่อไป โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แจ้งความเห็นในเบื้องต้นต่อ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) เสนอ ขอให้พิจารณาทบทวนและปรับปรุง (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และมีข้อสังเกตเพิ่มเติม เรื่อง การกำหนดรูปแบบและกลไกในการติดตามและประเมินผล

๓) การทบทวน (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๒ รวมทั้งดำเนินการเพิ่มเติมรูปแบบและกลไกในการติดตามประเมินผล และนำเสนอต่อสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อพิจารณาและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ก่อนการนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

๔) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แจ้งผลการพิจารณาเห็นว่า เนื่องจากพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป ดังนั้น จึงเห็นควรเสนอ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ต่อคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ พิจารณาให้ความเห็นชอบ ก่อนเสนอให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณากลั่นกรองตามนัยมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ต่อไป

๑.๔.๒ การดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒

พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๑๓ บัญญัติให้การดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ต้องจัดให้มี การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติประกาศ กำหนด เนื่องจากนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ที่ระบุไว้ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและหลักภูมิสังคม ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน อันจะช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

ดังนั้น ในกระบวนการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ รับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ได้มีการดำเนินการเพื่อให้การจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๑) จัดทำร่างประกาศคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. .... โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ พร้อมทั้งจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อร่างประกาศฯ ดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ โรงแรมแกรนด์ ทาวเวอร์ อินน์ ถนนพระรามที่ ๖ กรุงเทพฯ รวมทั้ง ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไปผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงาน จำนวน ๒ ครั้ง คือ ในระหว่างวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๓ ถึงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ และในระหว่างวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ ถึงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ปรากฏว่าไม่มีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

๒) นำร่างประกาศคณะกรรมนโยบายที่ดินแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. .... เสนอต่อคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๔ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างประกาศฯ ดังกล่าว และมอบสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติดำเนินการตามขั้นตอนการจัดทำประกาศเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาต่อไป ทั้งนี้ ประธานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (นายกรัฐมนตรี) ได้ลงนามในประกาศคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๔ และได้มีการประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔ (เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๑๐๒ ง)

๓) ทบทวนและปรับปรุง (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ บนหลักการของ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗ มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ประกอบกับได้มีการพิจารณาทบทวนภารกิจของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ให้สอดคล้องและครอบคลุมตามเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมทั้งการทบทวนกรอบระยะเวลาของนโยบายและแผนฯ ให้สอดคล้องกับแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ โดยดำเนินการทบทวนข้อมูลด้านที่ดินและทรัพยากรดิน ประกอบด้วย (๑) สถานการณ์ปัญหาที่ดินและทรัพยากรดินที่มีข้อมูลเป็นปัจจุบันและแนวโน้มที่อาจจะเกิดในอนาคต และ (๒) ศึกษา และทบทวน นโยบาย แผน กฎหมาย ระเบียบ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และตัวชี้วัดของแผนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) แผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ) รวมทั้งแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔) ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนฯ (ตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒) โดยดำเนินการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในช่วงระหว่างวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๔ ผ่านวิธีการและช่องทางที่หลากหลาย ได้แก่

- การรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้แทนหน่วยงานของรัฐ กลุ่มผู้แทนภาคประชาชนในพื้นที่ ๔ ภูมิภาค ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
- การจัดทำหนังสือแจ้งเวียนหน่วยงานของรัฐทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชน รวมถึงหน่วยงานภาคประชาสังคมที่มีบทบาทและภารกิจที่เกี่ยวข้อง
- การเปิดรับฟังความคิดเห็นผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
- การเปิดให้ประชาชนมารับข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ณ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ทั้งนี้ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาประกาศการรับฟังความคิดเห็นต่อนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ผลภาพรวมสรุปว่า มีผู้เข้าร่วมให้ความคิดเห็นผ่านทุกช่องทาง รวมทั้งสิ้น ๕๖๗ ราย โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับหลักการของประเด็นนโยบายและแผนฯ ดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๒๙

๕) นำ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เสนอต่อคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทางและมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ในคราวประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ที่ประชุมมีมติรับทราบความคืบหน้าการจัดทำนโยบายและแผนฯ และมอบฝ่ายเลขานุการเร่งดำเนินการเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

๖) คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๕ มีมติเห็นชอบ (ร่าง) นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

๑.๕ กรอบแนวคิดการดำเนินงาน

ที่ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงในด้านการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ดังนี้

๑) ที่ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตของประเทศ ทั้งในภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม รวมถึงภาคบริการ เนื่องจากที่ดินเป็นแหล่งกำเนิดในการผลิตสินค้าทางการเกษตรและอาหาร ซึ่งผลิตผลทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร เช่น การแปรรูปสินค้าเกษตร ซึ่งส่งผลให้มีการเติบโตและขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ที่ดินบางประเภทที่มีความสำคัญและมีลักษณะที่โดดเด่น สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดภาคบริการที่สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อีกทางหนึ่ง

๒) ที่ดินเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชน เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญในการดำรงชีวิตของประชาชน

๓) ที่ดินช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ เนื่องจากการใช้ที่ดินที่ไม่ตรงตามศักยภาพกับประเภทการใช้ที่ดิน จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ การเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ป่าและพื้นที่ทำการเกษตร

ทั้งนี้ การจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ดำเนินการโดยมีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และแผนระดับต่าง ๆ ได้แก่ แผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) แผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ) และแผนระดับที่ ๓ ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดิน รวมถึงการใช้องค์ความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ซึ่งการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวจำเป็นต้องพิจารณาบริบทการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างรอบด้าน เพื่อให้การจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินฯ มีข้อมูลที่ถูกต้อง สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน

๑.๖ หลักการสำคัญ

หลักการสำคัญที่นำมาใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เพื่อเป็นกรอบในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. **หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)** เป็นหลักการที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การกระจายอำนาจที่ยึดหลักการพื้นที่ - หน้าที่ - การมีส่วนร่วม (Area - Function - Participation: AFP) การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และความเป็นธรรม ความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ และการกำหนดภาระรับผิดชอบ (Accountability) ของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง

๒. **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)** เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย **(๑) ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น **(๒) ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ **(๓) ภูมิคุ้มกัน** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต มีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้ **(๑) เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ และ **(๒) เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๓. **หลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ (Soil and Water Conservation)** เป็นหลักการใช้ทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด และมีความยั่งยืน การนำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำมาใช้เพื่อป้องกันและรักษาดินไม่ให้ถูกชะล้างพังทลาย ทั้งบนพื้นที่ที่มีความลาดเทต่ำจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ซึ่งปัจจุบันมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ใช้กันอยู่ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ มาตรการวิธีกล (Mechanical Measures) และมาตรการวิธีพืช (Vegetative Measures) การเลือกใช้มาตรการใดควรพิจารณาลักษณะดิน ลักษณะภูมิประเทศ ปริมาณน้ำฝน ตลอดจนการใช้ประโยชน์บนพื้นที่ดิน โดยเลือกวิธีการผสมผสานมาตรการให้เหมาะสมเพื่อให้การทำการเกษตรเกิดความยั่งยืน

๔. หลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem Approach) เป็นหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงระบบหรือองค์รวม (Holistic) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการด้านการจัดการที่ดิน น้ำ และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในบริเวณนั้น ให้เกิดความสมดุลในด้านการอนุรักษ์ มีการนำทรัพยากรมาใช้อย่างยั่งยืน และการแบ่งปันการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติอย่างเท่าเทียมกัน การดำรงอยู่ของระบบนิเวศอย่างสมดุลและการตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ได้แก่ การจัดการลุ่มน้ำอย่างบูรณาการและการบริหารจัดการลุ่มน้ำ

๕. หลักการระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) เป็นหลักการจัดการเชิงรุกที่เน้นการป้องกันผลกระทบ โดยการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีระบบนิเวศที่เปราะบางและพื้นที่เสี่ยง

๖. หลักภูมิสังคม (Geosocial) เป็นหลักการพัฒนาที่เน้นสภาพตามความเป็นจริงของภูมิประเทศ ลักษณะของพื้นที่ วิถีชีวิต ค่านิยม ความหลากหลายของวัฒนธรรม และประเพณีที่อยู่รอบ ๆ ท้องถิ่นที่อยู่อาศัย โดยคำนึงถึงความพร้อมของทุกคนในสังคม ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันและพลังในการร่วมกันคิดร่วมกันทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่าเป็นปัญหาและจะต้องพัฒนาให้ก่อประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมในสังคม จากนั้นจึงขยายการดำเนินงานออกสู่สังคมภายนอก

๗. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) เป็นกระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วม ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ๒) การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ ๓) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ๔) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ และ ๕) การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

๘. หลักการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง (Human - Centered Development) เป็นหลักการพัฒนาโดยใช้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีศักยภาพและความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนักรับผิดชอบต่อส่วนรวมไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา โดยบูรณาการให้เกิดองค์รวม มีดุลยภาพ ทั้งมิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดสภาพที่เรียกว่าเป็นภาวะยั่งยืน เกิดความสมดุล ระหว่างคน ธรรมชาติ และสรรพสิ่งที่เกื้อกูลกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

๙. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นหลักการพัฒนาที่มุ่งเน้นการคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาจะตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบันและยุคต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีหลักการสำคัญ คือ การสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้ง ๓ มิติ อันได้แก่ ๑) มิติด้านการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนในสังคม ๒) มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และ ๓) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้

๑๐. หลักการพัฒนาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Development) เป็นหลักการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน ทั้งในแง่ของผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และความคุ้มค่าของเงิน (Value for money) รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับบริการ โดยจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน และตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อบรรลุการบริหารที่มุ่งมั่น การจัดการทางทรัพยากรการบริหารมาอย่างประหยัด (Economy) เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และ การได้ผลงานที่บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Effectiveness)

ความเป็นมา

สถานการณ์ปัญหาที่ดินและทรัพยากรดิน

๑. ปัญหาที่ดิน เช่น
- ปัญหาการบุกรุกที่ดิน
- ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในการกระจายการถือครองที่ดิน

๒. ปัญหาด้านคุณภาพของดิน เช่น
- การขาดความอุดมสมบูรณ์
- การชะล้างพังทลายของดิน

๓. ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

มีหน้าที่ "กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี โดยต้องกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และทิศทางในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายการบริหารประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน สิทธิในทรัพย์สินของประชาชน การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และหลักภูมิสังคม

(พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒)

วิธีการ/เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

- การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)
- การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงกับกฎหมาย นโยบายและแผนระดับประเทศ
- การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)
- การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

หลักการที่นำมาพิจารณา

๑. หลักธรรมาภิบาล
๒. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๓. หลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ
๔. หลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ
๕. หลักการระวังไว้ก่อน
๖. หลักภูมิสังคม
๗. หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
๘. หลักการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง
๙. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
๑๐.หลักการพัฒนาที่มุ่งผลสัมฤทธิ์

ประเด็นนโยบาย

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

นโยบายที่ ๑	นโยบายที่ ๒	นโยบายที่ ๓	นโยบายที่ ๔
การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ	ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด	ด้านการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน	การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ

กลยุทธ์/แนวทางการดำเนินงาน ภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ ๔ ด้าน

กลไกการขับเคลื่อน

รูปที่ ๑-๑ กรอบแนวคิดการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

ส่วนที่ ๒
สถานการณ์และแนวโน้มปัญหาที่ดินและทรัพยากรดิน

ประเทศไทยมีเนื้อที่รวม ๓๒๐.๗ ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นที่ดินรัฐ ประมาณ ๑๙๔ ล้านไร่ (คิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ประเทศ) และที่ดินเอกชน ประมาณ ๑๒๗ ล้านไร่ (คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ) โดยในส่วนของที่ดินของรัฐ จำแนกออกเป็น ๔ ประเภทหลัก ได้แก่ พื้นที่ป่าตามกฎหมาย คิดเป็นร้อยละ ๔๒ ของพื้นที่ประเทศ ที่ดินเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑) คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕ ของพื้นที่ประเทศ พื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้จำแนก คิดเป็นร้อยละ ๕ ของพื้นที่ประเทศ และพื้นที่ราชพัสดุ คิดเป็นร้อยละ ๒.๕ ของพื้นที่ประเทศ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑ สำหรับที่ดินเอกชน จำแนกตามรูปแบบเอกสารสิทธิ ๔ รูปแบบ ได้แก่ โฉนด คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘ ของพื้นที่ประเทศ น.ส. ๓ ก คิดเป็นร้อยละ ๔.๓ ของพื้นที่ประเทศ น.ส. ๓ คิดเป็นร้อยละ ๒.๙ ของพื้นที่ประเทศ และใบจอง คิดเป็นร้อยละ ๐.๕ ของพื้นที่ประเทศ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒

ตารางที่ ๒-๑ ข้อมูลการจำแนกที่ดินของรัฐ

ประเภท	จำนวนพื้นที่ (ล้านไร่)	ร้อยละของพื้นที่ประเทศ
พื้นที่ป่าตามกฎหมาย	๑๓๕	๔๒
ที่ดินเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก. ๔-๐๑)	๓๓.๗	๑๐.๕
พื้นที่อื่น ๆ ที่ไม่ได้จำแนก	๑๗.๒	๕
พื้นที่ราชพัสดุ	๘.๑	๒.๕
รวม	๑๙๔	๖๐

ที่มา: กรมที่ดิน (๒๕๕๙)

ตารางที่ ๒-๒ สถิติปริมาณข้อมูลเอกสารสิทธิทั่วประเทศ ตั้งแต่เริ่มออกโฉนดครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๔๔ – ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

ประเภท	จำนวนเอกสารสิทธิ (แปลง)	จำนวนเนื้อที่ (ล้านไร่)	ร้อยละของพื้นที่ประเทศ
โฉนด	๒๔,๔๖๑,๕๙๐	๑๐๒.๑	๓๑.๘
น.ส. ๓ ก	๒,๙๔๘,๑๖๑	๑๓.๙	๔.๓
น.ส. ๓	๑,๐๑๐,๓๙๐	๙.๒	๒.๙
ใบจอง	๑๕๗,๙๙๖	๑.๕	๐.๕
รวม	๓๘,๕๗๘,๑๓๗	๑๒๖.๗	๓๙.๕

ที่มา: กรมที่ดิน (๒๕๖๔)

ที่ดินและทรัพยากรดินเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในประเทศ ที่ดินจึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ที่ดินและทรัพยากรดินนับเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถขยายที่ดินออกไปได้โดยง่าย อีกทั้งการกำเนิดแร่ธาตุและสารอาหารในดินตามกระบวนการทางธรรมชาติจะต้องใช้เวลายาวนาน ภาครัฐจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายในการดูแลรักษา ป้องกัน ฟื้นฟูและพัฒนาที่ดินและทรัพยากรดินในระดับประเทศและท้องถิ่นให้เกิดความสมดุล ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินนโยบายของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำด้านเศรษฐกิจและหุ้นส่วนด้านการพัฒนาในภูมิภาคอาเซียน ส่งผลให้ความต้องการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการนำที่ดินและทรัพยากรดินมาใช้เพื่อการผลิตและการบริการมากเกินกว่าศักยภาพในการรองรับ จึงส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อที่ดินและทรัพยากรดิน รวมถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ประกอบกับปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการบุกรุกที่ดินของรัฐเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และขยายพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต รวมทั้งการบุกรุกจับจองที่ดินของนายทุนและการออกโฉนดที่ดินหรือเอกสารสิทธิ์ที่ไม่ถูกต้อง โดยไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้บุกรุก ทำให้มีการบุกรุกที่ดินของรัฐเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น ในการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มปัญหาที่ดินและทรัพยากรดิน ได้มีการวิเคราะห์ภายใต้สถานการณ์ในระดับประเทศที่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งภายในและภายนอก ที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดินและทรัพยากรดินที่สำคัญ

๒.๑ ประเด็นปัญหาหลักของการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินในภาพรวมของประเทศ

๒.๑.๑ การสงวนและคุ้มครองที่ดินของรัฐ

๑) พื้นที่ป่าไม้ของประเทศ

ข้อมูลสถิติพื้นที่ป่าไม้ของสำนักการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่าพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีจำนวนรวม ๑๐๒.๓๕ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๑.๖๔ ของพื้นที่ประเทศ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่มีพื้นที่ป่าไม้จำนวน ๑๐๒.๒๔ ล้านไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๑๐ พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือ โดยมีพื้นที่ป่าไม้เท่ากับ ๕๖.๓๐ ล้านไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๕๕ ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งประเทศ เมื่อพิจารณาสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้รายภาคระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๓ พบว่า ภาคเหนือมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้สูงสุด คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๓๘ ของพื้นที่ทั้งภาค รองลงมา คือ ภาคกลางมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๓๓.๑๖ ของพื้นที่ทั้งภาค ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้น้อยที่สุด เพียงร้อยละ ๑๔.๙๙ ของพื้นที่ทั้งภาค เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้รายภาค ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่า ทุกภาค (ยกเว้นภาคเหนือ) มีพื้นที่ป่าเพิ่มมากขึ้น โดยภาคใต้มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นมากที่สุด ร้อยละ ๐.๓๒ ของพื้นที่ภาค รองลงมา คือ ภาคตะวันออกร้อยละ ๐.๑๕ ของพื้นที่ภาค ภาคกลางร้อยละ ๐.๑๔ ของพื้นที่ภาค และภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ ๐.๐๕ ของพื้นที่ภาค ตามลำดับ ส่วนภาคเหนือมีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ลดลง ร้อยละ ๐.๑๘ ของพื้นที่ภาค รายละเอียดดังตารางที่ ๒-๓ และตารางที่ ๒-๔

ตารางที่ ๒-๓ พื้นที่ป่าไม้และสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าไม้ (ล้านไร่)	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ ต่อพื้นที่ทั้งประเทศ
๒๕๕๘	๑๐๒.๒๔	๓๑.๖๐
๒๕๕๙	๑๐๒.๑๗	๓๑.๕๘
๒๕๖๐	๑๐๒.๑๖	๓๑.๕๘
๒๕๖๑	๑๐๒.๔๙	๓๑.๖๘
๒๕๖๒	๑๐๒.๔๘	๓๑.๖๘
๒๕๖๓	๑๐๒.๓๕	๓๑.๖๔

ที่มา: สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

ตารางที่ ๒-๔ พื้นที่ป่าไม้รายภาค ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๓

ปี พ.ศ.	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคตะวันออก		ภาคกลาง		ภาคใต้		พื้นที่ป่าไม้รวม	
	ล้านไร่	%	ล้านไร่	%	ล้านไร่	%	ล้านไร่	%	ล้านไร่	%	ล้านไร่	%
๒๕๕๘	๕๖.๕๐	๕๒.๕๖	๑๕.๖๖	๑๔.๙๔	๕.๐๙	๒๒.๒๕	๑๓.๙๒	๓๓.๐๒	๑๑.๐๗	๒๓.๙๙	๑๐๒.๒๔	๓๑.๖๐
๒๕๕๙	๕๖.๔๓	๕๒.๕๐	๑๕.๖๕	๑๔.๙๓	๕.๑๐	๒๒.๓๒	๑๓.๙๑	๓๒.๙๘	๑๑.๐๘	๒๔.๐๐	๑๐๒.๑๗	๓๑.๕๘
๒๕๖๐	๕๖.๓๘	๕๒.๔๕	๑๕.๖๖	๑๔.๙๔	๕.๑๑	๒๒.๓๔	๑๓.๙๒	๓๓.๐๑	๑๑.๐๙	๒๔.๐๒	๑๐๒.๑๖	๓๑.๕๘
๒๕๖๑	๕๖.๔๘	๕๒.๕๕	๑๕.๗๕	๑๕.๐๓	๕.๑๓	๒๒.๔๐	๑๓.๙๒	๓๓.๐๒	๑๑.๒๑	๒๔.๒๘	๑๐๒.๔๙	๓๑.๖๘
๒๕๖๒	๕๖.๓๙	๕๒.๔๖	๑๕.๗๕	๑๕.๐๓	๕.๑๓	๒๒.๔๐	๑๓.๙๘	๓๓.๑๖	๑๑.๒๓	๒๔.๓๓	๑๐๒.๔๘	๓๑.๖๘
๒๕๖๓	๕๖.๓๐	๕๒.๓๘	๑๕.๗๑	๑๔.๙๙	๕.๑๓	๒๒.๔๐	๑๓.๙๘	๓๓.๑๖	๑๑.๒๒	๒๔.๓๑	๑๐๒.๓๕	๓๑.๖๔

ที่มา: สำนักจัดการที่ดินป่าไม้ กรมป่าไม้

ข้อมูลสถิติพื้นที่อนุรักษ์ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๓ ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แบ่งพื้นที่อนุรักษ์ออกเป็น ๖ ประเภท ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ และสวนรุกขชาติ พบว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ มีพื้นที่อนุรักษ์รวม ๖๗.๘๔ ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีเนื้อที่รวม ๖๗.๖๒ ล้านไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๓๓ สำหรับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาตินั้น มีเนื้อที่รวม ๑๔๓.๙๓ ล้านไร่ ซึ่งจำนวนและเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติในทุกภาคและทั้งประเทศคงที่ทุกปี ภาคเหนือมีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติมากที่สุด คิดเป็น ๖๙.๙๒ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๔๘.๕๘ ของป่าสงวนแห่งชาติทั้งประเทศ ส่วนภาคใต้มีจำนวนป่าสงวนแห่งชาติที่ได้รับการจัดตั้งมากที่สุด คือ ๔๖๘ แห่ง รายละเอียดดังตารางที่ ๒-๕ และตารางที่ ๒-๖

ตารางที่ ๒-๕ ข้อมูลขนาดพื้นที่อนุรักษ์ / พื้นที่สงวนหวงห้าม ประเภทต่าง ๆ

ประเภทพื้นที่อนุรักษ์	๒๕๕๘		๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	แห่ง	พื้นที่ (ล้านไร่)	แห่ง	พื้นที่ (ล้านไร่)	แห่ง	พื้นที่ (ล้านไร่)	แห่ง	พื้นที่ (ล้านไร่)	แห่ง	พื้นที่ (ล้านไร่)	แห่ง	พื้นที่ (ล้านไร่)
อุทยานแห่งชาติ	๑๒๗	๓๘.๘๗	๑๒๙	๓๙.๐๔	๑๓๑	๓๙.๔๗	๑๓๒	๓๙.๕๐	๑๓๓	๓๙.๗๐	๑๓๓	๓๙.๗๐
วนอุทยาน	๑๑๙	๐.๙๑	๑๑๙	๐.๙๑	๙๕	๐.๗๑	๙๓	๐.๗๒	๙๑	๐.๗๑	๙๑	๐.๖๖
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	๕๘	๒๓.๐๘	๕๙	๒๓.๑๔	๖๐	๒๓.๓๐	๖๐	๒๓.๓๖	๖๐	๒๓.๓๖	๖๐	๒๓.๓๖
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	๖๐	๒.๖๙	๖๕	๓.๑๖	๖๙	๓.๕๓	๗๓	๓.๕๙	๗๕	๓.๗๙	๘๘	๔.๐๗
สวนพฤกษศาสตร์	๑๘	๐.๐๓	๑๘	๐.๐๓	๑๘	๐.๐๓	๑๘	๐.๐๓	๑๘	๐.๐๓	๑๖	๐.๐๓
สวนรุกขชาติ	๕๒	๐.๐๒	๕๓	๐.๐๒	๕๓	๐.๐๒	๕๓	๐.๐๓	๕๓	๐.๐๓	๕๒	๐.๐๒
รวม	**๔๓๔**	**๖๕.๖๐**	**๔๔๓**	**๖๖.๓๐**	**๔๒๖**	**๖๗.๐๖**	**๔๒๙**	**๖๗.๒๓**	**๔๓๐**	**๖๗.๖๒**	**๔๔๐**	**๖๗.๘๔**

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

ตารางที่ ๒-๖ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๓

ภาค	๒๕๕๙		๒๕๖๐		๒๕๖๑		๒๕๖๒		๒๕๖๓	
	พื้นที่ป่า	ล้านไร่	พื้นที่ป่า	ล้านไร่	พื้นที่ป่า	ล้านไร่	พื้นที่ป่า	ล้านไร่	พื้นที่ป่า	ล้านไร่
เหนือ	๒๕๗	๖๙.๙๒	๒๕๗	๖๙.๙๒	๒๕๗	๖๙.๙๒	๒๕๗	๖๙.๙๒	๒๕๗	๖๙.๙๒
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๕๓	๓๔.๕๘	๓๕๓	๓๔.๕๘	๓๕๓	๓๔.๕๘	๓๕๓	๓๔.๕๘	๓๕๓	๓๔.๕๘
กลางและตะวันออก	๑๔๓	๒๑.๘๑	๑๔๓	๒๑.๘๑	๑๔๓	๒๑.๘๑	๑๔๓	๒๑.๘๑	๑๔๓	๒๑.๘๑
ใต้	๔๖๘	๑๗.๖๑	๔๖๘	๑๗.๖๑	๔๖๘	๑๗.๖๑	๔๖๘	๑๗.๖๑	๔๖๘	๑๗.๖๑
รวม	**๑,๒๒๑**	**๑๔๓.๙๓**	**๑,๒๒๑**	**๑๔๓.๙๓**	**๑,๒๒๑**	**๑๔๓.๙๓**	**๑,๒๒๑**	**๑๔๓.๙๓**	**๑,๒๒๑**	**๑๔๓.๙๓**

หมายเหตุ : ๑. เนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติในตารางนี้เป็นเนื้อที่รวมทั้งหมดตามที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ยังไม่ได้หักเนื้อที่ซ้อนทับและเนื้อที่เพิกถอนเพื่อใช้ประโยชน์ออก

๒. จังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร และอุทัยธานี รวมอยู่ในภาคเหนือ

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สำหรับพื้นที่คุ้มครองที่ประกาศแล้วเป็นพื้นที่ทางทะเล โดยข้อมูลกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ มีขนาดพื้นที่รวมทั้งสิ้น ๕๙,๖๔๐ ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น พื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล (เฉพาะพื้นที่ทะเล) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ชายฝั่ง (เฉพาะพื้นที่ทะเล) พื้นที่กำหนดมาตรการในการทำประมง ครอบคลุมพื้นที่ทะเล และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม (พื้นที่ทะเล) รายละเอียดดังตารางที่ ๒-๗

ตารางที่ ๒-๗ พื้นที่คุ้มครองที่ประกาศแล้วเป็นพื้นที่ทางทะเล

ประเภทพื้นที่คุ้มครองที่ประกาศแล้วเป็นพื้นที่ทางทะเล*	๒๕๕๘**
พื้นที่คุ้มครองที่ประกาศแล้วเป็นพื้นที่ทางทะเลทั้งสิ้น	**๕๙,๖๔๐**
พื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล (เฉพาะพื้นที่ทะเล)	๔,๗๙๐
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ชายฝั่ง (เฉพาะพื้นที่ทะเล)	๑๘๙
พื้นที่กำหนดมาตรการในการทำประมง ครอบคลุมพื้นที่ทะเล	๕๐,๑๐๕
พื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม (พื้นที่ทะเล)	๔,๕๕๖

หมายเหตุ : * พื้นที่คุ้มครองที่ประกาศแล้วเป็นพื้นที่ทางทะเล ยังไม่ได้มีการคำนวณพื้นที่ที่มีการทับซ้อนกันระหว่างพื้นที่คุ้มครองรูปแบบต่าง ๆ และยังขาดข้อมูลพื้นที่ของที่รักษาพืชพันธุ์ ๓๐ แห่ง
** หน่วย ตารางกิโลเมตร

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ข้อมูลสถิติพื้นที่ป่าชายเลนของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๓ - ๒๕๖๒ พบว่า พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีประมาณ ๑.๗๔ ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ที่มีพื้นที่ป่าชายเลนจำนวน ๑.๕๓ ล้านไร่ หรือคิดเป็นพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๓.๑๙ โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นต้นมา พื้นที่ป่าชายเลนของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เมื่อพิจารณาพื้นที่ป่าชายเลนจำแนกรายภาค ในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่าทุกภาคมีพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้น โดยภาคกลางมีสัดส่วนพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๘.๗๑ รองลงมา คือ ภาคตะวันออก ร้อยละ ๒๒.๓๐ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๘

ตารางที่ ๒-๘ เนื้อที่ป่าชายเลน จำแนกตามภาค พ.ศ. ๒๕๔๓ – ๒๕๖๒

ภาค	เนื้อที่ป่าชายเลน (ไร่)				
	๒๕๔๓	๒๕๔๗	๒๕๕๒	๒๕๕๗	๒๕๖๒
รวมทั่วประเทศ	**๑,๕๗๙,๗๘๐.๗๗**	**๑,๔๕๘,๑๗๔.๕๔**	**๑,๕๒๕,๐๖๐.๕๖**	**๑,๕๓๔,๕๘๔.๗๔**	**๑,๗๓๗,๐๑๙.๗๔**
ภาคกลาง	๖๗,๙๖๑.๙๐	๔๙,๙๗๙.๑๖	๗๕,๖๘๓.๒๖	๖๘,๑๔๘.๔๘	๑๐๘,๑๕๖.๘๗
ภาคตะวันออก	๑๖๕,๒๙๒.๐๑	๑๕๒,๒๔๗.๓๔	๑๖๑,๕๕๐.๔๒	๑๖๔,๖๔๙.๗๐	๒๐๑,๓๗๔.๓๔
ภาคใต้	๑,๓๔๖,๕๒๖.๘๖	๑,๒๕๕,๙๔๘.๐๔	๑,๒๘๗,๘๒๖.๘๘	๑,๓๐๑,๗๘๖.๕๖	๑,๔๒๗,๔๘๘.๕๓

ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๒๕๖๔)

เมื่อพิจารณาผลการจำแนกพื้นที่ป่าชายเลนและป่าพรุ ทั้งในและนอกขอบเขตป่าชายเลนตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ จากภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ด้วยคอมพิวเตอร์และสายตาร่วมกัน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลน (คงสภาพ) รวมทั้งหมดจำนวน ๑,๗๓๗,๐๒๐ ไร่ ซึ่งอยู่ในขอบเขตตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จำนวน ๑,๕๒๖,๗๔๖ ไร่ อยู่นอกขอบเขตตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จำนวน ๒๑๐,๒๗๔ ไร่ พื้นที่ป่าชายหาด รวมทั้งหมดจำนวน ๔๗,๑๕๐ ไร่ อยู่ในขอบเขตตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จำนวน ๑๕,๘๔๒ ไร่ อยู่นอกขอบเขตมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จำนวน ๓๑,๓๐๘ ไร่ และพื้นที่ป่าพรุ รวมทั้งหมดจำนวน ๓๗,๑๔๐ ไร่ อยู่ในขอบเขตตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จำนวน ๑๕,๕๒๒ ไร่ อยู่นอกขอบเขตมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ จำนวน ๒๑,๖๑๘ ไร่

๒) การบุกรุกพื้นที่ของรัฐและการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน

ข้อมูลการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีสถิติการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ รวม ๑,๘๕๓ คดี มีพื้นที่ถูกบุกรุก รวม ๓๓,๔๔๙.๑๔ ไร่ ลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีพื้นที่ที่ถูกบุกรุก รวม ๔๕,๔๑๖.๘๕ ไร่ แต่มีจำนวนคดีเพิ่มมากขึ้น ส่วนสถิติการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ในเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีคดีบุกรุก ๑,๐๔๖ คดี และมีพื้นที่ถูกบุกรุก รวม ๑๖,๕๓๔.๑๒ ไร่ ลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีคดีบุกรุกจำนวน ๑,๕๓๙ คดี และพื้นที่ถูกบุกรุก รวม ๒๑,๘๙๖.๑๒ ไร่ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๙

ตารางที่ ๒-๙ สถิติการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒

ปี (พ.ศ.)	เขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้		เขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในความรับผิดชอบ ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	
	จำนวนคดีบุกรุก (คดี)	พื้นที่ที่ถูกบุกรุก (ไร่)	จำนวนคดีบุกรุก (คดี)	พื้นที่ที่ถูกบุกรุก (ไร่)
๒๕๕๘	๓,๖๘๕	๑๖๔,๑๙๖.๙๖	๓,๔๗๖	๓๔,๑๔๔.๔๕
๒๕๕๙	๓,๐๓๙	๘๓,๖๗๓.๓๕	๒,๒๐๙	๕๐,๐๕๓.๒๒
๒๕๖๐	๒,๑๗๓	๔๖,๒๔๑.๓๗	๒,๐๖๘	๓๕,๑๘๙.๕๒
๒๕๖๑	๑,๗๖๗	๔๕,๔๑๖.๘๕	๑,๕๓๙	๒๑,๘๙๖.๑๒
๒๕๖๒	๑,๘๕๓	๓๓,๔๔๙.๑๔	๑,๐๔๖	๑๖,๕๓๔.๑๒

หมายเหตุ: ๑) เขตพื้นที่ป่าในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
๒) เนื่องจากเป็นข้อมูลนำเสนอของหน่วยงาน ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ป่าไม้ เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้ประกอบเท่านั้น

ที่มา: กรมป่าไม้ (๒๕๖๓) และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (๒๕๖๓)

ในส่วนของผลการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ มีคดีรวมทั้งสิ้น ๑,๓๓๐ คดี ผู้ต้องหา ๔๐๖ คน สูญเสียพื้นที่ป่าชายเลน ๕๒,๙๗๐.๔๖ ไร่ โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๕๙ จำนวนคดีและพื้นที่ถูกบุกรุกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒ จำนวนคดีและพื้นที่ที่ถูกบุกรุกเริ่มมีแนวโน้มลดลง ข้อมูลแสดงดังตารางที่ ๒-๑๐ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ดำเนินการรื้อถอนผลอาสินในพื้นที่ทวงคืน เพื่อดำเนินการฟื้นฟูและ/หรือเข้าสู่กระบวนการพิจารณาใช้ประโยชน์ที่ดินตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป โดยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒ ได้ดำเนินการรื้อถอนผลอาสินในพื้นที่ทวงคืนแล้วกว่า ๓๖๘ แปลง เนื้อที่รวม ๑๘,๐๑๔.๒๖ ไร่ สำหรับปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ดำเนินการรื้อถอนแล้ว ๑๑๐ แปลง เนื้อที่ ๔,๙๘๘.๓๕ ไร่

ตารางที่ ๒-๑๐ ผลการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒

ปีงบประมาณ	จำนวนคดี	จำนวนผู้ต้องหา (คน)	พื้นที่ถูกบุกรุก (ไร่)
๒๕๕๘	๘๘	๕๔	๑,๔๓๐.๑๔
๒๕๕๙	๓๒๖	๑๖๒	๑๗,๕๙๑.๑๑
๒๕๖๐	๓๘๕	๖๕	๑๖,๖๒๒.๖๙
๒๕๖๑	๒๑๙	๒๔	๘,๘๑๓.๐๘
๒๕๖๒	๑๗๒	๑๗	๕,๑๙๕.๔๙
รวม	**๑,๓๓๐**	**๔๐๖**	**๕๒,๙๗๐.๔๖**

ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒๕๖๔)

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ได้ระบุสภาพปัญหาความขัดแย้งการใช้ที่ดินป่าไม้ที่มีความรุนแรง เนื่องจากที่ดินมีอยู่อย่างจำกัด แต่จำนวนประชากรและความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินมีมากขึ้น และปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ตรงตามศักยภาพของพื้นที่ เช่น มีการใช้พื้นที่ป่าสำหรับกิจกรรมทางการเกษตรหรือการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม หรือมีการขยายตัวของพื้นที่เมืองและอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ไม่เหมาะสมตามสถานภาพของพื้นที่ และการกระจายการถือครองที่ดินยังไม่เหมาะสมและเป็นธรรม นอกจากนี้ปัญหาไฟป่ายังเป็นสาเหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าและส่วนใหญ่มีสาเหตุจากมนุษย์ โดยยังมีการควบคุมและจัดการไฟป่าที่ไม่เหมาะสมตามหลักวิชาการก่อให้เกิดการเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่า เช่น การป้องกันไฟป่าอย่างเคร่งครัดในพื้นที่ป่าเต็งรัง ส่งผลกระทบทางลบต่อการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของป่าและการเติบโตของพืชบางชนิด นอกจากนี้ในเอกสาร เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้แห่งชาติ ของคณะกรรมาธิการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ ยังระบุสาเหตุการใช้ที่ดินป่าไม้ไม่ถูกต้องตามศักยภาพว่าส่วนหนึ่งเกิดจากการจำแนกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ (Zoning) ที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และไม่สามารถควบคุมการใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้มีการขยายพื้นที่การเกษตรหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่อนุรักษ์ และจัดว่าเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพ เช่น การกำหนดพื้นที่เศรษฐกิจในพื้นที่ที่ยังเป็นป่าไม้สมบูรณ์

๓) ความขัดแย้งจากการบุกรุกใช้ที่ดินป่าไม้

ความขัดแย้งในพื้นที่ป่าไม้ สาเหตุหลักมาจากนโยบาย แผน และองค์กร ที่เกี่ยวข้องมีปัญหา คือ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและเป้าหมายที่ชัดเจน นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ป่าไม้ โดยรัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชนพยายามส่งเสริมให้ประชาชนปลูกพืชอาหาร พืชพลังงาน และพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา และปาล์ม ซึ่งส่วนใหญ่ดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ประกอบอาชีพดังกล่าว โดยรัฐบาลมีมาตรการส่งเสริม เช่น นโยบายส่งเสริมการปลูกยางพารา นโยบายการประกันรายได้ของเกษตรกร การประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร การรับจำนำผลผลิต มาตรการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำในการลงทุน การดำเนินการเหล่านี้มุ่งหวังประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก ประชาชนบางส่วนได้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้ ทำให้พื้นที่ป่าไม้บางแห่งถูกบุกรุก นอกจากนี้ นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวของรัฐบาลโดยไม่ควบคุม ผลกระทบกับพื้นที่ป่าไม้ทำให้มีการนำที่ดินป่าไม้มาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวอย่างไม่ถูกกฎหมาย เช่น รีสอร์ท และมีการใช้ประโยชน์เกินขีดจำกัดที่ทรัพยากรป่าไม้สามารถรับได้ ทำให้สภาพทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรม เป็นต้น

๔) ความขัดแย้งเรื่องแนวเขตที่ดิน

ในเอกสารการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ ของคณะกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราสวน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้อธิบายว่า การบริหารจัดการการกำหนดเขตที่ดินของรัฐที่ผ่านมา ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินของประชาชนกับรัฐ โดยเฉพาะความขัดแย้งในพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากนโยบาย แผน และองค์กร ที่เกี่ยวข้องมีปัญหา คือ นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ขาดเอกภาพและเป้าหมายที่ชัดเจน นโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและพัฒนาการท่องเที่ยว แผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ของประเทศไทยในอดีตล้มเหลว นอกจากนี้ การมีระบบฐานข้อมูลที่ดินป่าไม้ที่ไม่สมบูรณ์ คือ แนวเขตป่าไม้และที่ดินของรัฐประเภทอื่นไม่ชัดเจนและมีการทับซ้อนกัน การจำแนกพื้นที่ที่ดินป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการ (Zoning) ยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่จริงในปัจจุบัน ฐานข้อมูลผู้ใช้ประโยชน์และผู้ครอบครองพื้นที่เขตป่าไม้และที่ดินรัฐประเภทอื่นยังไม่ถูกต้อง ครบถ้วน และทันสมัย รวมถึงกฎหมายที่มีอยู่ไม่ทันสมัย ขาดประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหา กฎหมายบางมาตราไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับเขตป่าและที่ดิน บางฉบับไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร ไม่มีมาตรการที่เพียงพอและเหมาะสม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ไม่มีการกันพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ทำกินของประชาชนที่อยู่ก่อนการประกาศเขตป่าไม้ออกจากพื้นที่ป่าสงวน ทำให้ประชาชนที่ควรเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินเหล่านี้ต้องกลายเป็นผู้บุกรุก

ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๘ นายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้เร่งดำเนินการพิจารณากำหนดแนวเขตป่าไม้ใหม่ โดยจัดทำเป็นแผนที่ดิจิทัล มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแนวทางการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ และแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) โดยให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย อำนวยการและกำกับดูแลการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ แบบดิจิทัลและรูปแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ทุกส่วนราชการใช้และยึดถือเป็นแนวทางเดียวกัน

เพื่อให้ได้เส้นแสดงแนวเขตที่ดินของรัฐ หรือที่เรียกว่า เส้น One Map ซึ่งแสดงอาณาเขตที่ดินของรัฐครอบคลุมที่ดินของทุกหน่วยงานรัฐบนแผนที่มาตราส่วน ๑: ๔๐๐๐ ทั้งนี้ เส้น One Map จะเกิดจากการปรับปรุงแนวเขตที่ประกาศตามกฎหมาย แนวเขตจริง และแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศตามห้วงเวลา รวมทั้งสภาพข้อเท็จจริงในพื้นที่จากการสำรวจในภาคสนามเพิ่มเติมตามความจำเป็นเพื่อความถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยแนวเขตทั้งหมดจะต้องต่อกันสนิท ไม่ทับซ้อนหรือมีช่องว่าง

สำหรับสภาพปัญหาความขัดแย้งด้านแนวเขตที่ดิน ที่คณะกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา เช่น ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนกับป่าไม้ถาวร ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนกับเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.) อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ที่ทับซ้อนกับเขตปฏิรูปที่ดิน เป็นต้น

๕) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพของที่ดินป่าไม้

ปัจจุบันพบว่าความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคามอย่างต่อเนื่องจากสาเหตุสำคัญ คือ การทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าและการเผาป่า โดยสถิติการดับไฟป่าของกรมป่าไม้ พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีพื้นที่ป่าถูกไฟไหม้รวม ๖๓,๙๐๑ ไร่ เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีพื้นที่ถูกไฟไหม้เพียง ๑๗,๕๕๖ ไร่ เมื่อพิจารณาพื้นที่ถูกไฟไหม้ที่มีการดับไฟป่าในแต่ละภูมิภาค พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ พื้นที่ภาคเหนือถูกไฟไหม้มากที่สุด ๔๙,๓๕๓ ไร่ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ ส่วนข้อมูลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า มีพื้นที่ถูกไฟไหม้รวม ๑๕๑,๗๗๒ ไร่ เพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีพื้นที่ถูกไฟไหม้รวม ๕๕,๗๖๖ ไร่ เมื่อพิจารณาพื้นที่ถูกไฟไหม้ที่มีการดับไฟป่าในแต่ละภูมิภาค พบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ภาคเหนือมีพื้นที่ถูกไฟไหม้มากที่สุด ๑๐๒,๔๖๙ ไร่ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา (ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒) รวมถึงปีงบประมาณ ๒๕๖๓ (ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓) พบว่า ช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ พื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ พื้นที่ที่ถูกไฟไหม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในส่วนพื้นที่ในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พบว่า ช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๒ พื้นที่ที่ถูกไฟไหม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม สำหรับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ (ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓) พบว่า พื้นที่ถูกไฟไหม้ในพื้นที่ของกรมป่าไม้ เกือบทุกภาคลดลงจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ยกเว้นภาคเหนือ ซึ่งมีพื้นที่ถูกไฟไหม้มากถึง ๕๗,๕๗๕ ไร่ ซึ่งมากกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งปี เช่นเดียวกับพื้นที่ถูกไฟไหม้ในพื้นที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช พบว่า เกือบทุกภาคเพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งปี ยกเว้นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยมีพื้นที่ถูกไฟไหม้ทั้งประเทศ รวม ๑๗๔,๘๑๓ ไร่ ดังนั้น ปัญหาไฟไหม้ป่าจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ควรมีมาตรการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

รูปที่ ๒-๑ สถิติพื้นที่ไฟป่าทั่วประเทศของกรมป่าไม้ แยกรายภาค ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๓

รูปที่ ๒-๒ สถิติพื้นที่ไฟป่าทั่วประเทศของกรมอุทยานแห่งชาติฯ แยกรายภาค ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓

ที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ๒๕๖๓

๖) การใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและป่าชายเลน

ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ชายฝั่งทะเล จากรายงานการศึกษาจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่คุ้มครองทางทะเล ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รายงานว่า ประเทศไทยมีจังหวัดที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลรวม ๒๔ จังหวัด คิดเป็นพื้นที่ครอบคลุม ๑๓๘ อำเภอ ๘๑๖ ตำบล รวมพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั้งสิ้น ๒๐,๗๙๙,๖๔๖ ไร่ หรือ ๓๓,๒๗๘ ตารางกิโลเมตร โดยรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน จำแนกเป็น ประเภทไม้ยืนต้นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑๔ ประเภทที่นา ร้อยละ ๑๒.๒๗ และประเภทป่าดิบ ร้อยละ ๑๑.๓๒ ของพื้นที่ นอกจากนั้น ยังพบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (ร้อยละ ๙.๑๘) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ร้อยละ ๗.๘๓) ป่าชายเลน (ร้อยละ ๗.๕๕) พืชไร่ (ร้อยละ ๔.๔๔) และป่าพรุ (ร้อยละ ๑.๗๐) เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลน จากผลการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในป่าชายเลน บริเวณอ่าวไทย และทะเลอันดามัน ในพื้นที่ ๒๔ จังหวัด วิเคราะห์ด้วยภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูงในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ครอบคลุมที่ดินป่าชายเลนรวม ๓,๐๔๑,๗๐๘ ไร่ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่ป่าชายเลน รวม ๑,๗๓๗,๐๒๐ ไร่ หรือร้อยละ ๕๗ ของที่ดินป่าชายเลนทั้งหมด โดยพบในจังหวัดพังงามากที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน ๔๑๖,๐๗๘ ไร่ (ร้อยละ ๑๓.๗) พบในจังหวัดจันทบุรีมากที่สุด พื้นที่เกษตรกรรม จำนวน ๒๑๘,๑๔๒ ไร่ (ร้อยละ ๗.๒) พบในจังหวัดสตูลมากที่สุด

ข้อมูลของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รายงานกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดสภาพการเปลี่ยนแปลงของที่ดินชายฝั่งในประเทศไทย ได้แก่ พื้นที่การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำนาเกลือ พื้นที่ชุมชนและเมือง แหล่งป่าไม้ การทำเหมืองแร่และเหมืองทราย พื้นที่รับน้ำ และการคมนาคมขนส่ง โดยผลวิเคราะห์การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าชายเลนในประเทศไทย ด้วยภาพถ่ายดาวเทียมรายละเอียดสูง ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ด้วยคอมพิวเตอร์และสายตาร่วมกัน บริเวณอ่าวไทยและทะเลอันดามันพื้นที่ ๒๔ จังหวัด ในขอบเขตตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ป่าชายเลน รวม ๑,๗๓๗,๐๒๐ ไร่ พบในจังหวัดพังงามากที่สุด รองลงมาคือพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน ๔๑๖,๐๗๘ ไร่ พบในจังหวัดจันทบุรีมากที่สุด และพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน ๒๑๘,๑๔๒ ไร่ พบในจังหวัดสตูลมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อุตสาหกรรม ซึ่งพื้นที่ชายฝั่งทะเลมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นนิคมอุตสาหกรรมประมาณ ๓๐ แห่ง เนื่องจากเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสุดในการพัฒนาทั้งด้านความสะดวกในการคมนาคม การขนส่ง สร้างท่าเรือน้ำลึก และอุตสาหกรรมจำนวนมากจำเป็นต้องใช้น้ำในการระบายความร้อน ทำความสะอาด หรือเจือจางของเสีย โดยเฉพาะโรงไฟฟ้าที่ต้องใช้น้ำจำนวนมากในการหล่อเย็น และมีท่าเรือในการขนส่งเชื้อเพลิง เป็นต้น ในส่วนของพื้นที่ทำนาเกลือ มีประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ ไร่ มากกว่าครึ่งหนึ่งอยู่บริเวณที่ลุ่มน้ำทะเลท่วมถึงในเขตอ่าวไทยตอนบน

พื้นที่ชุมชนชายฝั่งที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนหรือติดกับป่าชายเลน มีประมาณ ๑,๐๐๐ หมู่บ้าน ซึ่งยังมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาศัยป่าชายเลนตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่มีอยู่ ทั้งด้านการทำประมงชายฝั่งและการใช้ไม้เพื่อใช้สอยในครัวเรือน ซึ่งสามารถจำแนกสภาพปัญหาป่าชายเลนตามสภาพพื้นที่และวิถีชีวิตวัฒนธรรม คือ

- พื้นที่ป่าชายเลนที่ยังคงมีความสมบูรณ์อยู่และมีบางส่วนที่ชุมชนเข้าไปอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์ต่าง ๆ พบมาก ในบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนชายฝั่งทะเลอันดามันในจังหวัด ระนอง พังงา กระบี่ ตรัง สตูล และจังหวัดภูเก็ต
- พื้นที่ป่าชายเลนที่มีราษฎรเข้าบุกรุกครอบครองและเข้าใช้ประโยชน์เพื่อการเลี้ยงกุ้ง พบมากในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณภาคตะวันออกในจังหวัดระยอง และจันทบุรี บริเวณภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช
- พื้นที่ป่าชายเลนที่ออกเอกสารสิทธิครอบครองตามกฎหมายและมีอาชีพการปลูกป่าชายเลน แต่ประสบปัญหาไม่คุ้มทุน จึงเปลี่ยนแปลงไปทำเป็นพื้นที่นากุ้ง และขายที่ดินให้กับเอกชน ปัจจุบันมีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ส่วนใหญ่พบบริเวณพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณอ่าวไทยตอนบน ในจังหวัดฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และจังหวัดเพชรบุรี

สำหรับสถานการณ์การกัดเซาะชายฝั่ง ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (ทช.) (๒๕๖๒) รายงานว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ จากชายฝั่งความยาวรวม ๓,๑๕๑.๑๓ กิโลเมตร มีชายฝั่งที่มีปัญหากัดเซาะระยะทาง ๗๒๖.๗๖ กิโลเมตร โดยเป็นพื้นที่กัดเซาะที่ยังไม่มีการแก้ไขปัญหารวม ๘๙.๒๘ กิโลเมตร ในจำนวนนี้อยู่ในระดับกัดเซาะรุนแรง (SV) ๒๒.๕๑ กิโลเมตร และพื้นที่กัดเซาะที่แก้ไขแล้วรวม ๖๓๗.๔๘ กิโลเมตร ส่วนชายฝั่งที่ไม่มีปัญหากัดเซาะ แต่พบว่ามีสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำแนวชายฝั่ง มีระยะทาง ๗๐.๕๗ กิโลเมตร ทั้งนี้การกัดเซาะชายฝั่งจะเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ราบน้ำขึ้นถึงบริเวณป่าชายเลน ส่วนบริเวณหาดทรายส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเขตอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย พื้นที่ที่มีอัตราการกัดเซาะรุนแรงเฉลี่ยมากกว่า ๕ เมตร เกิดขึ้นใน ๑๑ จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และนราธิวาส และพื้นที่ที่มีอัตราการกัดเซาะปานกลางเฉลี่ย ๑ - ๕ เมตรต่อปี มี ๑๖ จังหวัด ทั้งนี้ชายฝั่งทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนบนตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จนถึงปากแม่น้ำท่าจีน จังหวัดสมุทรสาคร เป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวและมีการกัดเซาะขั้นรุนแรงมากที่สุด ในส่วนการกัดเซาะชายฝั่งทะเลด้านทะเลอันดามัน เกิดขึ้นน้อยกว่าชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย โดยการกัดเซาะชายฝั่งทะเลด้านอันดามันเกิดขึ้นในพื้นที่หาดทรายมากกว่าที่ราบน้ำขึ้นถึงต่อเนื่องกับป่าชายเลน

รูปที่ ๒-๓ สถานภาพชายฝั่งทะเลประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๑

ที่มา: รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๒.๑.๒ การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศ

กรมพัฒนาที่ดิน ได้รายงานข้อมูลการสำรวจและจัดทำแผนที่การใช้ที่ดินของประเทศไทย โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑ พบว่า ประเทศไทยมีสภาพการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด คิดเป็นเนื้อที่ ๑๗๘.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๕๕.๗๓ ของพื้นที่ทั้งประเทศ รองลงมาคือพื้นที่ป่าไม้ เนื้อที่ ๑๐๔.๗ ล้านไร่ (ร้อยละ ๓๒.๖๓) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเนื้อที่ ๑๘.๗ ล้านไร่ (ร้อยละ ๕.๘๔) พื้นที่แหล่งน้ำ เนื้อที่ ๙.๔ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒.๙๒) และพื้นที่เบ็ดเตล็ด (เช่น พื้นที่ทิ้งร้าง พื้นที่ลุ่ม เหมืองแร่ บ่อทราย ฯลฯ) เนื้อที่ ๙.๒ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒.๘๖) เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินรูปแบบต่าง ๆ ในช่วงปีที่จัดเก็บข้อมูล ได้แก่ พ.ศ. ๒๕๕๓/๒๕๕๖ พ.ศ. ๒๕๕๘/๒๕๕๙ และ พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑ พบว่า มีพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้น ส่วนพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เบ็ดเตล็ดมีแนวโน้มลดลง รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๑

ตารางที่ ๒-๑๑ สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๑

ประเภทการใช้ที่ดิน	พ.ศ. ๒๕๕๓/๒๕๕๖		พ.ศ. ๒๕๕๘/๒๕๕๙		พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑	
	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	**๑๖,๕๒๑,๙๓๓**	**๕.๑๕**	**๑๗,๙๑๘,๙๘๔**	**๕.๕๙**	**๑๘,๗๔๔,๐๐๑**	**๕.๘๔**
พื้นที่เกษตรกรรม	**๑๗๔,๓๐๖,๐๔๒**	**๕๔.๓๖**	**๑๗๗,๖๘๙,๑๘๙**	**๕๕.๔๒**	**๑๗๘,๗๓๗,๖๗๔**	**๕๕.๗๓**
นาร้าง	๑,๑๙๒,๑๑๘	๐.๓๗	๑,๐๓๓,๐๘๖	๐.๓๒	๘๘๕,๓๘๙	๐.๒๘
นา	๗๕,๙๑๕,๒๓๒	๒๓.๖๗	๗๓,๓๓๔,๘๒๕	๒๒.๘๗	๗๐,๕๖๖,๙๔๔	๒๒.๐๐
พืชไร่	๔๐,๗๑๒,๗๑๒	๑๒.๗๐	๔๑,๒๒๓,๖๗๘	๑๒.๘๖	๔๓,๘๐๗,๓๙๑	๑๓.๖๖
ไม้ยืนต้น	๓๖,๔๓๒,๕๔๕	๑๑.๓๖	๔๒,๘๖๘,๘๓๗	๑๓.๓๗	๔๔,๕๙๓,๔๗๙	๑๓.๙๑
ไม้ผล	๑๑,๒๒๕,๕๙๔	๓.๕๐	๑๐,๒๙๘,๔๓๐	๓.๒๑	๑๐,๔๒๑,๖๒๙	๓.๒๕
พืชไร่หมุนเวียน	๔,๐๔๐,๘๕๖	๑.๒๖	๔,๓๓๓,๑๙๐	๑.๓๕	๓,๘๔๒,๐๗๑	๑.๒๐
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	๒,๙๐๔,๘๒๗	๐.๙๑	๒,๖๘๐,๗๗๒	๐.๘๔	๒,๗๓๕,๖๒๓	๐.๘๕
อื่น ๆ (พืชสวน,ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์,พืชน้ำ)	๑,๘๘๒,๑๕๘	๐.๕๙	๑,๙๑๖,๓๗๑	๐.๖๐	๑,๘๘๕,๑๔๘	๐.๕๙
พื้นที่ป่าไม้	**๑๐๙,๒๖๐,๙๔๙**	**๓๖.๘๖**	**๑๐๕,๘๔๖,๓๕๖**	**๓๓.๐๐**	**๑๐๔,๖๕๖,๕๓๓**	**๓๒.๖๓**
ป่าสมบูรณ์	๙๙,๔๙๔,๓๑๐	๓๑.๐๒	๙๘,๖๕๑,๗๔๙	๓๐.๗๖	๙๗,๔๗๕,๖๖๗	๓๐.๓๙
ป่ารอสภาพฟื้นฟู	๙,๗๖๖,๖๓๙	๓.๐๔	๗,๑๙๔,๖๐๗	๒.๒๔	๗,๑๘๐,๘๖๖	๒.๒๔
พื้นที่แหล่งน้ำ	**๘,๙๘๒,๗๕๑**	**๒.๘๐**	**๙,๑๘๑,๕๒๖**	**๒.๘๖**	**๙,๓๗๓,๖๑๒**	**๒.๙๒**
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	**๑๑,๖๒๕,๒๑๒**	**๓.๖๓**	**๑๐,๐๖๐,๘๓๒**	**๓.๑๓**	**๙,๑๘๕,๐๖๗**	**๒.๘๖**
พื้นที่ทิ้งร้าง	๘,๔๙๘,๘๐๐	๒.๖๕	๗,๒๘๘,๖๔๑	๒.๒๗	๖,๓๔๐,๔๒๙	๑.๙๘
พื้นที่ลุ่ม	๑,๗๕๓,๙๗๔	๐.๕๕	๑,๕๐๖,๓๙๗	๐.๔๗	๑,๔๖๕,๔๙๑	๐.๔๖
อื่น ๆ (เหมืองแร่,บ่อลูกรัง,บ่อทราย)	๑,๓๗๒,๔๓๘	๐.๔๓	๑,๒๖๕,๗๙๔	๐.๓๙	๑,๓๗๙,๑๔๗	๐.๔๓
รวม	**๓๒๐,๖๙๖,๘๘๗**	**๑๐๐.๐๐**	**๓๒๐,๖๙๖,๘๘๗**	**๑๐๐.๐๐**	**๓๒๐,๖๙๖,๘๘๗**	**๑๐๐.๐๐**

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๖๔)

๑) พื้นที่การเกษตร

ข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่รายงานเนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า ภาพรวมทั้งประเทศ มีเนื้อที่ทางการเกษตรรวม ๑๔๙.๓ ล้านไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่รวม ๖๓.๙ ล้านไร่ (ร้อยละ ๔๒.๗๘) รองลงมาคือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ซึ่งมีพื้นที่ทางการเกษตรใกล้เคียงกันที่ ๓๒.๕ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๑.๗๘) และ ๓๐.๙ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๐.๗๑) ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๒

เมื่อจำแนกตามประเภทพืชต่าง ๆ ที่ปลูก ได้แก่ นาข้าว พืชไร่ สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น สวนผัก ไม้ดอก หรือไม้ประดับ และเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ พบว่า ทั้งประเทศมีการทำนาข้าวมากที่สุด คิดเป็น ๖๘.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๔๖.๐๔ รองลงมาคือสวนไม้ผล ไม้ยืนต้น ๓๖.๙ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๔.๗๕) และพืชไร่ ๓๐.๗ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๐.๕๙) เมื่อพิจารณารายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ มีสัดส่วนการทำนาข้าวสูงที่สุด (ร้อยละ ๖๕.๓๗ และ ๔๘.๔๕ ตามลำดับ) ภาคกลางมีสัดส่วนพื้นที่นาข้าวและพืชไร่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ ๓๒.๗๕ และ ๒๘.๘๘ ตามลำดับ) ส่วนภาคใต้มีลักษณะการปลูกพืชที่ต่างจากภาคอื่นอย่างชัดเจน โดยพื้นที่การเกษตรร้อยละ ๙๐ เป็นสวนไม้ผลและไม้ยืนต้น

ตารางที่ ๒-๑๒ สถิติการใช้ที่ดินทางการเกษตรจำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒

หน่วย: ไร่

ภาค	ประเภทเนื้อที่	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒p
ทั่วราชอาณาจักร	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	๑๔๙,๒๔๒,๓๙๔	๑๔๙,๒๖๐,๑๖๔	๑๔๙,๒๕๓,๗๑๗	๑๔๙,๒๔๔,๒๗๔	๑๔๙,๒๕๒,๔๕๑
	นาข้าว	๖๘,๗๓๔,๑๑๗	๖๘,๗๒๙,๙๘๗	๖๘,๗๒๘,๒๘๘	๖๘,๗๑๘,๑๙๓	๖๘,๗๒๒,๓๘๘
	พืชไร่	๓๐,๗๓๐,๙๑๗	๓๐,๗๓๕,๒๙๕	๓๐,๗๓๔,๐๒๙	๓๐,๗๓๒,๘๘๒	๓๐,๗๓๖,๐๒๙
	สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น	๓๖,๙๒๔,๗๒๐	๓๖,๙๓๕,๕๕๗	๓๖,๙๓๒,๑๒๓	๓๖,๙๓๒,๕๕๘	๓๖,๙๓๖,๔๘๔
	สวนผักและไม้ดอก	๑,๓๙๘,๙๗๓	๑,๔๐๑,๕๙๔	๑,๔๐๐,๙๙๙	๑,๔๐๑,๙๗๐	๑,๔๐๒,๑๔๓
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ	๑๑,๔๕๓,๖๖๗	๑๑,๔๕๗,๗๓๑	๑๑,๔๕๘,๒๗๘	๑๑,๔๕๘,๖๗๑	๑๑,๔๕๕,๔๐๗
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร	๖๙,๒๑๓,๕๑๓	๖๙,๒๖๑,๙๑๙	๖๙,๒๘๖,๘๒๐	๖๘,๙๖๔,๓๑๒	๖๘,๙๖๐,๓๖๔
ภาคเหนือ	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	๓๒,๕๐๐,๐๖๓	๓๒,๕๐๔,๘๔๕	๓๒,๕๐๖,๖๗๒	๓๒,๕๐๒,๐๙๒	๓๒,๕๐๕,๑๓๔
	นาข้าว	๑๕,๗๕๑,๗๑๐	๑๕,๗๕๑,๒๗๗	๑๕,๗๕๒,๕๗๗	๑๕,๗๔๘,๑๒๐	๑๕,๗๔๘,๒๔๖
	พืชไร่	๑๐,๒๘๒,๕๔๙	๑๐,๒๘๓,๘๙๔	๑๐,๒๘๓,๙๘๒	๑๐,๒๘๒,๗๓๙	๑๐,๒๘๔,๖๓๗
	สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น	๔,๐๐๔,๘๐๓	๔,๐๐๗,๙๔๘	๔,๐๐๘,๖๘๙	๔,๐๐๘,๘๖๗	๔,๐๑๐,๒๕๓
	สวนผักและไม้ดอก	๔๔๖,๗๕๑	๔๔๗,๑๔๘	๔๔๗,๐๖๖	๔๔๗,๙๓๖	๔๔๗,๘๘๕
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ	๒,๐๑๔,๒๕๐	๒,๐๑๔,๕๗๘	๒,๐๑๔,๓๕๘	๒,๐๑๔,๔๓๐	๒,๐๑๔,๑๑๓
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร	๑๗,๐๓๐,๗๓๑	๑๗,๐๘๘,๘๔๘	๑๗,๑๔๑,๕๙๙	๑๗,๐๔๔,๖๕๖	๑๗,๑๓๐,๑๗๖
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	๖๓,๘๕๙,๘๕๕	๖๓,๘๖๕,๘๒๔	๖๓,๘๕๘,๑๒๕	๖๓,๘๕๓,๒๕๐	๖๓,๘๕๗,๐๒๗
	นาข้าว	๔๑,๗๕๑,๕๔๓	๔๑,๗๕๐,๖๕๑	๔๑,๗๔๗,๐๐๘	๔๑,๗๔๓,๑๐๕	๔๑,๗๔๕,๓๖๕
	พืชไร่	๑๑,๔๔๖,๘๖๔	๑๑,๔๔๘,๙๓๔	๑๑,๔๔๖,๕๔๔	๑๑,๔๔๖,๒๒๔	๑๑,๔๔๗,๓๔๗
	สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น	๕,๙๐๐,๙๐๑	๕,๙๐๔,๔๒๘	๕,๙๐๒,๗๙๘	๕,๙๐๑,๙๓๐	๕,๙๐๓,๘๒๗
	สวนผักและไม้ดอก	๓๑๗,๘๙๖	๓๑๘,๑๑๑	๓๑๘,๐๔๗	๓๑๘,๐๔๑	๓๑๘,๑๕๗
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ	๔,๔๔๒,๖๕๑	๔,๔๔๓,๗๐๐	๔,๔๔๓,๗๒๘	๔,๔๔๓,๙๕๐	๔,๔๔๒,๓๓๑
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร	๒๖, ๐๑๓,๙๔๒	๒๖,๐๒๐,๓๑๖	๒๖,๐๒๐,๒๘๔	๒๕,๙๓๐,๖๑๔	๒๕,๙๒๔,๙๓๘

ตารางที่ ๒-๑๒ สถิติการใช้ที่ดินทางการเกษตรจำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒

หน่วย: ไร่

ภาค	ประเภทเนื้อที่	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒p
ภาคกลาง	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	๓๐,๘๙๘,๓๐๖	๓๐,๙๐๔,๒๙๕	๓๐,๙๐๗,๕๕๐	๓๐,๙๐๖,๑๖๔	๓๐,๙๐๘,๑๙๕
	นาข้าว	๑๐,๐๗๓,๓๖๖	๑๐,๐๗๒,๔๘๓	๑๐,๐๗๔,๒๓๐	๑๐,๐๗๒,๔๕๘	๑๐,๐๗๔,๓๘๘
	พืชไร่	๘,๙๙๑,๑๔๙	๘,๙๙๒,๐๙๔	๘,๙๙๓,๐๑๔	๘,๙๙๓,๔๑๗	๘,๙๙๓,๕๕๒
	สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น	๗,๔๑๓,๘๖๘	๗,๔๑๕,๔๓๙	๗,๔๑๖,๑๔๓	๗,๔๑๕,๗๕๕	๗,๔๑๖,๗๒๑
	สวนผักและไม้ดอก	๔๖๖,๕๒๐	๔๖๘,๓๖๒	๔๖๗,๕๒๒	๔๖๗,๖๕๕	๔๖๗,๖๙๓
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ	๓,๙๕๓,๔๐๓	๓,๙๕๕,๙๑๗	๓,๙๕๖,๖๔๑	๓,๙๕๖,๘๗๙	๓,๙๕๕,๘๔๑
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร	๑๔,๐๕๕,๐๑๓	๑๔,๐๔๒,๗๘๖	๑๔,๐๒๒,๖๕๔	๑๔,๐๐๗,๐๑๓	๑๓,๙๔๓,๗๓๙
ภาคใต้	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	๒๑,๗๕๐,๙๘๕	๒๑,๗๕๑,๙๘๖	๒๑,๗๔๗,๙๘๑	๒๑,๗๔๙,๓๐๙	๒๑,๗๔๘,๗๒๘
	นาข้าว	๑,๐๓๒,๓๐๓	๑,๐๓๐,๓๗๘	๑,๐๒๙,๒๖๖	๑,๐๒๙,๒๓๕	๑,๐๒๙,๑๗๗
	พืชไร่	๑๐,๓๕๕	๑๐,๓๗๓	๑๐,๔๘๙	๑๐,๕๐๒	๑๐,๔๙๓
	สวนไม้ผลและไม้ยืนต้น	๑๙,๖๐๕,๑๔๘	๑๙,๖๐๗,๗๔๒	๑๙,๖๐๔,๔๙๓	๑๙,๖๐๖,๐๐๖	๑๙,๖๐๕,๖๘๓
	สวนผักและไม้ดอก	๑๒๗,๓๔๘	๑๒๗,๕๔๙	๑๒๘,๒๓๐	๑๒๘,๑๘๔	๑๒๘,๒๗๕
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ	๙๗๕,๘๓๑	๙๗๕,๙๔๔	๙๗๕,๕๐๓	๙๗๕,๓๘๒	๙๗๕,๑๐๐
	เนื้อที่ใช้ประโยชน์นอกการเกษตร	๑๑,๓๗๒,๐๐๒	๑๑,๓๖๘,๑๗๔	๑๑,๓๖๐,๖๖๘	๑๑,๒๔๐,๔๕๔	๑๑,๒๒๐,๕๐๔

หมายเหตุ: p คือ ตัวเลขเบื้องต้น

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

ข้อมูลการสำรวจและจัดทำแผนที่การใช้ที่ดินของประเทศไทย ของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่าปี พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑ มีพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างรวม ๑๘,๗๔๔,๐๐๑ ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕.๘๔ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากช่วง พ.ศ. ๒๕๕๓/๒๕๕๖ และ พ.ศ. ๒๕๕๘/๒๕๕๙ ที่มีพื้นที่เท่ากับร้อยละ ๕.๑๕ และ ๕.๕๙ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาขนาดพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเทียบระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑ และ ๒๕๕๘/๒๕๕๙ รายภาค พบว่า แนวโน้มพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างของทุกภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยภาคใต้มีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ชุมชนมากที่สุด (เพิ่มร้อยละ ๙.๙๑) รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เพิ่มร้อยละ ๖.๒๓) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๓

ตารางที่ ๒-๑๓ ข้อมูลพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างของประเทศ

ภาค	ขนาดพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (ไร่)			ร้อยละเปลี่ยนแปลงระหว่างปี ๒๕๖๐/๒๕๖๑ และปี ๒๕๕๘/๒๕๕๙
	พ.ศ. ๒๕๕๓/๒๕๕๖	พ.ศ. ๒๕๕๘/๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑	
ภาคเหนือ	๓,๘๕๙,๒๘๓	๔,๑๐๙,๗๔๗	๔,๒๕๙,๓๘๐	+๓.๖๔
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๕,๔๔๒,๙๑๒	๕,๗๓๗,๘๖๔	๖,๐๙๕,๔๒๐	+๖.๒๓
ภาคกลาง	๕,๔๘๖,๗๘๙	๖,๑๕๖,๑๐๖	๖,๒๘๔,๐๗๗	+๒.๐๘
ภาคใต้	๑,๗๓๒,๙๔๙	๑,๙๑๕,๒๖๗	๒,๑๐๕,๑๒๔	+๙.๙๑
รวมทั้งประเทศ	**๑๖,๕๒๑,๙๓๓**	**๑๗,๙๑๘,๙๘๔**	**๑๘,๗๔๔,๐๐๑**	**+๔.๖๐**
ร้อยละของพื้นที่ประเทศ	**๕.๑๕**	**๕.๕๙**	**๕.๘๔**	

หมายเหตุ: พื้นที่ประเทศ คิดเป็น ๓๒๐,๖๙๖,๘๘๗ ไร่

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๖๔)

๓) พื้นที่เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

๓.๑) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เป็นการพัฒนามาจากการเป็นสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of South East Asian Nations : ASEAN) เสาหลักของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อให้อาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้าบริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรี ปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนรวม ๑๐ ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา บรูไน โดยในอนาคต AEC จะเป็นอาเซียน+๓ โดยจะเพิ่มประเทศ จีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ด้วย และต่อไปก็จะมีการเจรจา อาเซียน+๖ จะมีประเทศ จีนเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย ต่อไปยุทธศาสตร์การก้าวไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่สำคัญ ประกอบด้วย การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน และการเป็นภูมิภาคที่มีการบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก ทั้งนี้อาเซียนได้กำหนด ๑๒ สาขาอุตสาหกรรมสำคัญลำดับแรก อยู่ภายใต้ตลาดและฐานการผลิตเดียวกันของอาเซียน ได้แก่ เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์ไม้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ การขนส่งทางอากาศ สุขภาพ e-ASEAN ท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ รวมทั้งความร่วมมือในสาขาอาหาร เกษตรและป่าไม้

๓.๒) แผนงานพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion-GMS)

ประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ ได้แก่ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม สหภาพพม่า และจีนตอนใต้ มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงาน และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพแผนงาน GMS มีความร่วมมือครอบคลุม ๙ สาขา ได้แก่ ๑) คมนาคมขนส่ง ๒) โทรคมนาคม ๓) พลังงาน ๔) ท่องเที่ยว ๕) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๖) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๗) การอำนวยความสะดวกการค้า ๘) การลงทุน และ ๙) การเกษตร

ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ ประเทศ GMS ได้เพิ่มจุดเน้นความร่วมมือตามยุทธศาสตร์ ๓Cs –การเชื่อมโยง (Connectivity) การพัฒนาขีดความสามาร (Competitiveness) และประชาคม (Community) โดยเน้นการพัฒนาตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ในพื้นที่ที่มีศักยภาพตามแนวคมนาคมเชื่อมโยงหลัก ๓ แนว ได้แก่ ๑) แนวเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงไทย-พม่า/ลาว-จีน ๒) แนวตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมโยงพม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม และ ๓) แนวตอนใต้ เชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม โดยจังหวัดของไทยซึ่งตั้งอยู่ตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridors) มี ๒๖ จังหวัด ดังนี้

- แนวพื้นที่พัฒนาตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ ตาก สุโขทัย พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มุกดาหาร

- แนวพื้นที่พัฒนาเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) ประกอบด้วย ๑๓ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง นครสวรรค์ อยุธยา ลำพูน พะเยา แพร่ อุตรดิตถ์ ตาก พิษณุโลก กำแพงเพชร กรุงเทพมหานคร

- แนวพัฒนาพื้นที่ตอนใต้ (Southern Economic Corridor: SEC) ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด และกาญจนบุรี

๓.๓) โครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยในอนาคต

ข้อมูลของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) รายงานว่า ในยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มียุทธศาสตร์ที่ ๗ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ซึ่งมุ่งเน้นการขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการ รองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความเชื่อมโยง ในอนุภูมิภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศ สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ พัฒนาระบบการบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการ สร้างความเป็นธรรมการเข้าถึงบริการพื้นฐานและการคุ้มครองผู้บริโภคการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพเพื่อขยายการทำธุรกิจในต่างประเทศ ทั้งนี้ในกรอบแนวทางการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ ระยะ ๒๐ ปี กำหนดทิศทางให้ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาค ก้าวสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation)

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ให้กระทรวงคมนาคมเร่งจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของประเทศในภาพรวมให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยให้มีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบขนส่งหลัก ระบบขนส่งเสริม (Feeder System) และการพัฒนาระบบการจัดการสินค้า บริการ และโลจิสติกส์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน รวมทั้งเพื่อบรรเทาปัญหาการจราจร และรองรับการขยายตัวของเมืองต่าง ๆ ด้วย

สำหรับโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางถนน เช่น โครงข่ายมอเตอร์เวย์ ความยาวรวม ๙๔๙ กิโลเมตร โดยเป็นการขยายเส้นทางเพื่อรองรับการจราจรที่ขยายตัวมากขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางราง โครงข่ายรถไฟฟ้าในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล เมื่อโครงการทั้งหมดแล้วเสร็จจะมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๔ สายทาง ๓๖๗ สถานี คิดเป็นระยะทางกว่า ๕๕๓ กิโลเมตร ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการจราจรได้ คาดว่าโครงข่ายรถไฟฟ้าในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลทั้งหมดจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๒ เส้นทางรถไฟในอนาคตจะมีความยาว ๔,๗๒๑ กิโลเมตร โดยเป็นระบบรถไฟทางคู่ระยะทาง ๓,๓๙๖ กิโลเมตร โดยมีโครงการสำคัญ เช่น โครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่สายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ โครงการก่อสร้างรถไฟทางคู่สายบ้านไผ่-มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด -มุกดาหาร-นครพนม โครงการทางรถไฟสายมาบกะเบา-ชุมทางถนนจิระ, ชุมทางถนนจิระ-ขอนแก่น โครงการทางรถไฟสายขอนแก่น - หนองคาย และชุมทางจิระ-อุบลราชธานี เป็นต้น เส้นทางรถไฟความเร็วสูง (HSR) อยู่ระหว่างก่อสร้าง ๒ โครงการ ระยะทาง ๔๗๓ กิโลเมตร ได้แก่ โครงการรถไฟความเร็วสูง กรุงเทพฯ - นครราชสีมา โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม ๓ สนามบิน (ดอนเมือง - สุวรรณภูมิ - อู่ตะเภา) และโครงการรถไฟความเร็วสูงซึ่งอยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมโครงการ จำนวน ๖ โครงการ ระยะทาง ๑,๙๙๓ กิโลเมตร ได้แก่ โครงการรถไฟความเร็วสูง กรุงเทพฯ - พิษณุโลก โครงการรถไฟความเร็วสูง นครราชสีมา - หนองคาย โครงการรถไฟความเร็วสูง กรุงเทพฯ – หัวหิน โครงการรถไฟความเร็วสูง พิษณุโลก - เชียงใหม่ โครงการรถไฟความเร็วสูง หัวหิน - สุราษฎร์ธานี และโครงการรถไฟความเร็วสูง สุราษฎร์ธานี - ปาดังเบซาร์ รวมถึงการพัฒนาท่าอากาศยานด้วยวิสัยทัศน์การพัฒนาของไทยที่ต้องการเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิค จึงมีการพัฒนาทั้งการสร้างท่าอากาศการพัฒนาและปรับปรุงท่าอากาศยาน การเพิ่มขีดความสามารถบริหารจัดการทางอากาศ การพัฒนาศูนย์ซ่อมอากาศยาน เป็นต้น โดยมีโครงการพัฒนาท่าอากาศยาน เช่น การพัฒนาท่าอากาศยานเชียงใหม่ ระยะที่ ๑ การพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ระยะที่ ๒ การพัฒนาท่าอากาศยานอู่ตะเภา การพัฒนาท่าอากาศยานดอนเมือง ระยะที่ ๓ การก่อสร้างศูนย์พัฒนาบุคลากรด้านการบิน เป็นต้น

๔) พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ และเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๔.๑) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี)

โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นโครงการพัฒนาพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต่อยอดการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งเป็นที่รู้จักกว่า ๓๐ ปี หรือที่เรียกว่า อีสเทิร์นซีบอร์ด โครงการอีอีซี มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ ๓ จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา โดยแผนการพัฒนาอีอีซี เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาพื้นที่ทั้งทางกายภาพและทางสังคม เพื่อเป็นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งนี้ แผนการพัฒนาพื้นที่อีอีซีถูกบรรจุในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประกอบด้วยแผนปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน แผนปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล แผนปฏิบัติการการพัฒนาศูนย์กลางธุรกิจ และศูนย์กลางการเงิน แผนปฏิบัติการ

การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย แผนปฏิบัติการการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และแผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี โดยมีประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ในที่ดินและแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่

๔.๒) เขตเศรษฐกิจพิเศษ

เขตเศรษฐกิจพิเศษประเทศไทย คือ บริเวณพื้นที่ที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) กำหนดให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งรัฐจะสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิทธิประโยชน์การลงทุน การบริหารแรงงานต่างด้าวแบบไป-กลับ การให้บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จและการบริการอื่นที่จำเป็น โดยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนของไทย เริ่มจากการผลักดันของธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยกำหนดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนใส่ในแผนปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนระเบียงการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors)

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๖ มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อนำนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทางในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ประเทศไทยโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ประกาศนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อสร้างฐานการผลิตเชื่อมโยงกับอาเซียนและพัฒนาเมืองชายแดน และได้มีคำสั่งที่ ๗๒/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๗ แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) โดยมีหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นประธาน มี สศช. เป็นฝ่ายเลขานุการ และมีคณะอนุกรรมการหลักอีก ๖ คณะ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านต่าง ๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ ในปีถัดมามีประกาศกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตามหลักเกณฑ์และจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและเหมาะสมพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน ๑๐ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา หนองคาย นราธิวาส เชียงราย นครพนม และกาญจนบุรี

โดย กนพ. ได้กำหนดแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคโดยใช้โอกาสจากอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่บริเวณชายแดน รวมทั้งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 10 พื้นที่	ประกาศพื้นที่	สิทธิประโยชน์กิจการเป้าหมายและการเปิดให้ลงทุน	OSS การลงทุน	โครงสร้างพื้นฐานสำคัญ/ด่านศุลกากร[1] (ปีที่แล้วเสร็จ)	การพัฒนาสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่พัฒนา[2]	การบริหารจัดการแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง จังหวัด ... [3]	การจัดทำผังเมือง[4] (ขั้นตอน)
ตาก	✓	✓	✓	2565	✓	✓	✓	4/8
สระแก้ว	✓	✓	✓	2565	✓	✓	✓	4/8
ตราด	✓	✓	✓	2565	✓	✓	✓	7/8
มุกดาหาร	✓	✓	✓	2566	✓	✓		4/8
สงขลา	✓	✓	✓	2565	✓	✓	✓	7/8
หนองคาย	✓	✓	✓	2566	✓	✓		4/8
นครพนม	✓	✓	✓	2567	✓	✓		4/8
เชียงราย	✓	✓	✓	2566	✓	-	✓	4/8
กาญจนบุรี	✓	✓	✓	2565	✓	✓	✓	7/8
นราธิวาส	✓	✓	✓	2566	✓		✓	2/8

[1] โครงสร้างพื้นฐานฯ อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้าง
[2] สงขลาส่งมอบพื้นที่ 629 ไร่ ให้ กนอ. เช่าแล้ว และพื้นที่ส่วนที่เหลืออยู่ระหว่างแก้ปัญหากับราษฎรในพื้นที่ /นราธิวาส คอบต. อยู่ระหว่างขอรับจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อที่ดิน/ เชียงราย: คณะอนุกรรมการด้านการจัดหาที่ดินและบริหารจัดการได้มีมติให้ยกเลิกการจัดหาที่ดินของรัฐเพื่อใช้เป็นพื้นที่พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุน SEZ เชียงรายตามมาตรการส่งเสริมการลงทุน มาตรการด้านแรงงาน และมาตรการทางผังเมืองแทนการจัดหาที่ดิน
[3] ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง (OSS) ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร หนองคาย และนครพนม จัดตั้งแล้วแต่การจัดระบบแรงงานต่างด้าวไป - กลับ อยู่ระหว่างการเจราจากับ สปป.ลาว เพื่อให้แรงงานเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย
[4] ขั้นตอนการวางและจัดทำผังเมืองรวม SEZ รวม 8 ขั้นตอน

แล้วเสร็จ
อยู่ระหว่างดำเนินการ
มีข้อติดขัด/ปัญหาอุปสรรค

รูปที่ ๒-๔ ความคืบหน้าการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทย (ข้อมูล ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔)

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๖๔)

๕) การไม่ทำประโยชน์ในที่ดินหรือการใช้ที่ดินไม่เต็มศักยภาพ

ข้อมูลการใช้ที่ดินของประเทศไทย ที่สำรวจโดยกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ทั่วประเทศมีพื้นที่ถูกทิ้งร้างรวม ๖,๓๔๐,๔๒๙ ไร่ หรือร้อยละ ๑.๙๘ ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ดินถูกทิ้งร้างมากที่สุด ๒,๗๙๔,๔๕๑ ไร่ (ร้อยละ ๔๔ ของพื้นที่ถูกทิ้งร้างทั้งประเทศ) เมื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของขนาดที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ภาพรวมทั้งประเทศมีที่ดินถูกทิ้งร้างลดลงกว่า ๒.๑ ล้านไร่ หรือลดลงร้อยละ ๒๕ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๖ สอดคล้องกับข้อมูลรายภาคซึ่งพื้นที่ดินถูกทิ้งร้างของทุกภาคลดลงเช่นเดียวกัน ซึ่งพื้นที่ดินที่ถูกทิ้งร้างในอดีต มีแนวโน้มถูกพัฒนาเพื่อตอบสนองการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่เกษตรกรรม การใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ด้านพลังงาน รวมถึงการขยายตัวของเมือง รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๔

ในส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เต็มศักยภาพนั้น เกิดจากการขยายตัวของความเป็นสังคมเมืองสูงขึ้นตามทิศทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทรัพยากรดินถูกนำมาจัดสรรเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ชุมชน ระบบโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น การขยายตัวของพื้นที่เมืองและอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจำเป็นต้องมีมาตรการด้านการกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่ชัดเจนและเข้มงวด เพื่อการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมที่มีคุณภาพ รวมถึงพื้นที่ป่าและแหล่งน้ำเอาไว้ และหาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและจำกัดการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษให้ตั้งอยู่ในเขตที่เหมาะสม หรือในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีการเร่งเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ยางพารา อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่า

ตารางที่ ๒-๑๔ พื้นที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง (ไม่ได้ใช้ประโยชน์) ของประเทศ จำแนกรายภาค ช่วง พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๑

ภาค	ขนาดพื้นที่ (ไร่) (ร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เทียบกับปีก่อนหน้า)		
	พ.ศ. ๒๕๕๓/๒๕๕๖	พ.ศ. ๒๕๕๘/๒๕๕๙	พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑
ภาคเหนือ	๑,๕๒๐,๑๖๓	๑,๒๒๐,๖๑๖	๑,๑๑๒,๗๙๑
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓,๙๓๗,๕๕๒	๓,๕๑๔,๓๔๙	๒,๗๙๔,๔๕๑
ภาคกลาง	๒,๐๒๐,๖๐๐	๑,๗๘๒,๘๑๖	๑,๖๖๒,๕๖๕
ภาคใต้	๑,๐๒๐,๔๘๕	๗๗๐,๘๖๐	๗๗๐,๖๒๒
รวม	**๘,๔๙๘,๘๐๐**	**๗,๒๘๘,๖๔๑**	**๖,๓๔๐,๔๒๙**
ร้อยละของเนื้อที่ประเทศ[๑]	**๒.๖๕**	**๒.๒๗**	**๑.๙๘**

หมายเหตุ: [๑] คำนวณจากเนื้อที่ประเทศทั้งหมด ๓๒๐,๖๙๖,๘๘๗ ไร่
ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๖๔)

๖) ปัญหากรรมสิทธิ์และความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน

๖.๑) เอกสารสิทธิและความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน

การศึกษาของดวงมณี เลาวกุล (๒๕๕๖) พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ประชากรร้อยละ ๕๐ ถือครองที่ดินเฉลี่ยน้อยกว่า ๑ ไร่ ขณะที่กลุ่มประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีการถือครองที่ดินสูงสุด (decile ๑๐) ถือครองที่ดินกว่าร้อยละ ๖๐ ของจำนวนที่ดินทั้งหมด ทำให้ความแตกต่างในการถือครองที่ดินของกลุ่มประชากรร้อยละ ๑๐ ที่ถือครองที่ดินสูงสุด (decile ๑๐) กับกลุ่มประชากรร้อยละ ๑๐ ที่ถือครองที่ดินต่ำสุด (decile ๑) แตกต่างกันถึง ๘๕๓.๖๔ เท่า ทั้งนี้ขนาดการถือครองที่ดินของผู้ถือครองที่ดินที่มากที่สุด มีที่ดินรวมกันทั้งสิ้น ๖๓๑,๒๖๓ ไร่ รองลงมามีที่ดินรวมกัน ๓๔๕,๐๗๑ และ ๒๗๑,๗๒๐ ไร่ ตามลำดับ

ในส่วนของการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ข้อมูลปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า ทั่วประเทศมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรรวม ๑๔๙,๒๕๒,๔๕๑ ไร่ จำแนกเป็นเนื้อที่ของตนเอง (เป็นเจ้าของ) รวม ๗๑,๕๘๗,๐๔๓ ไร่ (ร้อยละ ๔๗.๙๖) และเป็นเนื้อที่ของผู้อื่น รวม ๗๗,๖๖๕,๔๐๘ ไร่ (ร้อยละ ๕๒.๐๔) เมื่อพิจารณาแนวโน้มสภาพความเป็นเจ้าของโดยเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๘ พบว่า แนวโน้มสภาพความเป็นเจ้าของยังค่อนข้างคงที่ โดยจำแนกเป็นเนื้อที่ของตนเอง ร้อยละ ๔๗.๙๔ และเป็นเนื้อที่ของผู้อื่น ร้อยละ ๕๒.๐๖ ในกลุ่มของการถือครองที่เป็นเนื้อที่ของตนเองนั้น พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นที่ดินของตนเอง ส่วนที่เหลือเป็นการจำนองของผู้อื่น รวมถึงจำนอง/ขายฝากผู้อื่น ส่วนในกลุ่มของการถือครองที่เป็นเนื้อที่ผู้อื่น พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นกลุ่มที่รับจำนอง หรือรับขายฝาก หรือได้ทำฟรี รองลงมาคือการเช่าผู้อื่น เมื่อพิจารณาลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรจำแนกรายภาค ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของการถือครองที่เป็นเนื้อที่ของตนเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๗ รองลงมา คือ ภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนของการถือครองที่เป็นเนื้อที่ของตนเองร้อยละ ๕๓.๐๓ ส่วนภาคกลางเป็นภาคที่มีสัดส่วนการถือครองที่เป็นเนื้อที่ของตนเองน้อยที่สุด เพียงร้อยละ ๓๔.๖๑

รูปที่ ๒-๕ ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร จำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. ๒๕๖๒

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หากพิจารณาการกระจายการถือครองที่ดินของเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ ๓๒.๘๔ ถือครองที่ดินจำนวน ๑๐-๑๙ ไร่ รองลงมาเป็น ๒๐-๓๙ ไร่ ที่มีสัดส่วนการถือครองร้อยละ ๒๕.๙๕ และมีเกษตรกรร้อยละ ๑๐ ที่ถือครองที่ดินแปลงใหญ่ (มากกว่า ๔๐ ไร่) นอกจากนี้ยังมีลูกจ้างภาคเกษตรที่ไม่เป็นเจ้าของที่ดินและไม่ได้เช่าที่ดินอีกร้อยละ ๐.๘๕ ของผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรทั้งหมด ซึ่งในจำนวนนี้เป็นคนจนและกลุ่มเปราะบาง (bottom ๔๐) กว่าร้อยละ ๖๘ ซึ่งสะท้อนความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน โดยเกษตรกรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงที่ดินได้

เมื่อพิจารณาลักษณะหนังสือสำคัญแสดงเอกสารสิทธิที่เกษตรกรถือครอง จากข้อมูลสำมะโนการเกษตร พ.ศ. ๒๕๖๑ จำแนกตามรายภาค พบว่าเกษตรกรของทุกภาค ส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ในรูปแบบโฉนด/ตราจอง/นส.๕/นส.๓/นส.๓ก. และ นส.๓ข. ในช่วงร้อยละ ๖๐ – ๗๐

ในส่วนของข้อมูลความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สิน ที่สำรวจจากภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๒ พบว่า ความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินยังคงอยู่ในระดับสูง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ความเหลื่อมล้ำในการถือครองทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย และใช้ประกอบธุรกิจ/เกษตรฯ ปรับตัวเพิ่มขึ้นโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคอยู่ที่ ๐.๖๗๐๐ และ ๐.๘๙๒๙ เพิ่มขึ้นจาก ๐.๖๖๔๔ และ ๐.๘๗๙๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามลำดับ ทั้งนี้การถือครองบ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประกอบธุรกิจ/เกษตรฯ เป็นประเภททรัพย์สินที่มีความไม่เสมอภาคมากที่สุด และมีแนวโน้มปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกับทรัพย์สินทางการเงิน หากพิจารณาการกระจายการถือครองทรัพย์สินประเภทบ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๒ พบว่า ในกลุ่มประชากรร้อยละ ๑๐ ที่มีรายได้สูงสุด (decile ๑๐) มีส่วนแบ่งมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยร้อยละ ๓๔.๗ ของมูลค่าทรัพย์สินรวม (ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๒) ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด (decile ๑) มีส่วนแบ่งมูลค่าทรัพย์สินเพียงร้อยละ ๓.๔ ของมูลค่าทรัพย์สินทั้งประเทศ ทำให้มีความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มอยู่ที่ ๑๐.๒ เท่า แม้ว่าในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๒ แนวโน้มส่วนแบ่งมูลค่าทรัพย์สินประเภทดังกล่าวของกลุ่มรายได้ที่ ๑๐ จะค่อย ๆ ปรับตัวลดลง แต่ส่วนแบ่งมูลค่าทรัพย์สินของชั้นดังกล่าวยังคงสูงกว่ากลุ่มรายได้ที่ ๑ - ๙ ค่อนข้างมาก รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๕

ตารางที่ ๒-๑๕ ตารางค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในการถือครองทรัพย์สิน พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๒

ประเภทสินทรัพย์	ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค			
	๒๕๕๖	๒๕๕๘	๒๕๖๐	๒๕๖๒
ทรัพย์สินรวม	๐.๖๓๓๖	๐.๖๔๒๓	๐.๖๒๐๗	๐.๖๒๐๗
- บ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย	๐.๖๗๔๐	๐.๖๘๑๔	๐.๖๖๔๔	๐.๖๗๐๐
- บ้าน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่ใช้ประกอบธุรกิจ/เกษตร และอื่น ๆ	๐.๘๘๒๑	๐.๘๙๓๗	๐.๘๗๙๖	๐.๘๙๒๙
- ยานพาหนะ	๐.๗๐๓๙	๐.๖๙๗๑	๐.๖๘๗๔	๐.๖๘๓๗
- ทรัพย์สินทางการเงิน	๐.๗๙๖๖	๐.๗๘๗๒	๐.๘๐๕๖	๐.๘๐๐๔

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.

๖.๒) การไร้ที่ดินทำกินและความยากจน

๖.๒.๑) ปัญหาการไร้ที่ดินทำกิน

ข้อมูลการขึ้นทะเบียนผู้ไร้ที่ดินทำกิน ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ พบว่า มีผู้ขึ้นทะเบียนผู้ไร้ที่ดินทำกินประมาณ ๘๒๓,๐๐๐ ราย ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ ๓๘๖,๐๐๐ คน (ร้อยละ ๔๗) ส่วนภาคอื่น ๆ มีจำนวนผู้ขึ้นทะเบียนใกล้เคียงกันในช่วง ๑๔๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ คน โดยในเอกสารสรุปสถานการณ์การถือครองที่ดินและสาเหตุการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรรายย่อยในประเทศไทย ได้สรุปประเภทของผู้ไร้ที่ดินทำกินไว้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ ไม่เคยมีที่ดินทำกินมาก่อน กรณีนี้เกิดจากพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ยากจน ไม่มีที่ดินทำกินอยู่แล้ว หรือมีที่ดินแต่ได้ยกให้ลูกคนอื่น ๆ หรือได้สูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินไปก่อนหน้า และกลุ่มที่ ๒ เคยมีที่ดินเป็นของตนเอง โดยกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่เดิมมีที่ดินเป็นของตนเองซึ่งอาจจะอยู่ในกลุ่มคนจนหรือไม่จนก็ได้ แต่จากนั้นมีการสูญเสียที่ดินในภายหลัง ซึ่งผลกระทบของการไร้ที่ดินทำกินหรือการสูญเสียที่ดิน คือ การบุกรุกพื้นที่สาธารณะทั้งของรัฐและเอกชน การอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง การเช่าที่ดินเอกชน รวมถึงเกิดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๖

ตารางที่ ๒-๑๖ จำนวนผู้ขึ้นทะเบียนไร้ที่ดินทำกิน ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑

ภูมิภาค	จำนวนผู้ขึ้นทะเบียนไร้ที่ดินทำกิน (ราย) (ร้อยละ)
ภาคเหนือ	๑๔๙,๔๔๙ (๑๘.๑๔)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๘๖,๘๓๘ (๔๖.๙๕)
ภาคกลาง	๑๔๕,๐๗๔ (๑๗.๖๑)
ภาคใต้	๑๔๒,๕๗๕ (๑๗.๓๐)

ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) (๒๕๖๔

รูปที่ ๒-๖ ห่วงโซ่ปัญหาของปัญหาการไร้ที่ดินทำกินและการสูญเสียที่ดิน

ที่มา: เอกสารสรุปสถานการณ์การถือครองที่ดินและสาเหตุการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรรายย่อยในประเทศไทย โดย ดร.อาทิตยา พองพรหม

๖.๒.๒) ปัญหาความยากจน

(๑) สถานการณ์ความยากจนในภาพรวม

ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานว่าสถานการณ์ความยากจนในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้น โดยสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ ๙.๘๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ มาอยู่ที่ร้อยละ ๖.๒๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ หรือมีคนจนจำนวน ๔.๓ ล้านคน ลดลงจาก ๖.๗ ล้านคนในปีก่อนหน้า ภาพรวมคนไทยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีรายได้ ๙,๘๔๗ บาทต่อคนต่อเดือน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่มีรายได้ ๙,๖๑๔ บาทต่อคนต่อเดือน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๔๒ ขณะที่ครัวเรือนยากจนมีรายได้เพิ่มขึ้นจาก ๒,๘๒๓ บาทต่อคนต่อเดือนในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็น ๓,๐๑๖ บาทต่อคนต่อเดือนในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๖.๘๑

สัดส่วนคนจนโดยเฉลี่ยทั้งประเทศมีน้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นมา โดยเมื่อพิจารณาเฉพาะปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า ภูมิภาคที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด ๓ อันดับแรก คือ ภาคใต้ (ร้อยละ ๑๑.๒๗) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ ๘.๓๗) และภาคเหนือ (ร้อยละ ๖.๖๗) ตามลำดับ

ทั้งนี้สัดส่วนคนจนมีแนวโน้มลดลงในทุกภูมิภาค โดยกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนคนจนต่ำกว่าพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน โดยมีสัดส่วนคนจนน้อยกว่าร้อยละ ๑๐ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ และตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นต้นมามีสัดส่วนคนจนในช่วงร้อยละ ๑ - ๒ เท่านั้น รองลงมาคือพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งมีสัดส่วนคนจนน้อยกว่าร้อยละ ๑๐ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ทั้งนี้ ในอดีตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุดตลอดระยะ ๓๐ ปีที่ผ่านมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ภาคใต้กลับมาเป็นภูมิภาคที่มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุด โดยครัวเรือนยากจนภาคใต้กว่าร้อยละ ๔๐ เป็นครัวเรือนยากจนที่อยู่ในภาคการเกษตร

	2531	2533	2535	2537	2539	2541	2543	2545	2547	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562
กรุงเทพมหานคร	24.72	24.47	11.30	9.18	4.21	5.45	5.86	6.35	4.07	2.88	3.51	2.33	2.36	2.25	7.74	1.91	1.06	1.64	2.01	1.36	1.12	1.41	0.59
กลาง	63.49	51.79	42.04	35.91	26.30	27.40	28.75	23.42	18.80	12.85	12.15	12.83	11.18	10.77	10.36	6.94	5.40	4.95	4.30	5.20	4.51	6.94	4.23
เหนือ	68.64	58.36	54.09	45.74	40.24	38.78	49.08	41.03	33.29	26.11	25.99	29.05	23.38	22.33	16.09	17.40	16.76	13.19	8.78	9.83	9.82	12.23	6.67
ตะวันออกเฉียงเหนือ	76.58	69.16	62.32	53.26	47.72	55.28	59.28	44.16	38.97	35.32	30.24	31.19	27.71	25.26	18.11	19.79	17.37	17.04	10.30	12.96	11.42	13.30	8.37
ใต้	65.48	65.81	56.85	48.01	35.60	40.73	41.70	29.20	22.89	19.84	19.33	16.77	17.03	14.24	10.12	13.32	10.96	13.79	9.92	12.35	11.84	14.26	11.27
ทั่วประเทศ	65.17	57.97	50.04	42.54	35.25	38.63	42.33	32.44	26.76	21.94	20.04	20.43	17.88	16.37	13.22	12.64	10.94	10.53	7.21	8.61	7.87	9.85	6.24

รูปที่ ๒-๗ การกระจายตัวของคนจนจำแนกรายภาค พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๖๒

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.

(๒) คนจนตามลักษณะทางเศรษฐกิจและครัวเรือน

เมื่อพิจารณาคนจนจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า ครัวเรือนที่ไม่ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจมีจำนวนครัวเรือนยากจนสูงสุดที่ ๔.๒๗ แสนครัวเรือน รองลงมาเป็นผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดิน จำนวน ๑.๙๘ แสนครัวเรือน ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและก่อสร้าง ๑.๖๙ แสนครัวเรือน และคนงานเกษตร ๑.๑๔ แสนครัวเรือน โดยครัวเรือน ๔ กลุ่มนี้ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๗๐ ของครัวเรือนยากจนทั้งหมด ทั้งนี้หากพิจารณาครัวเรือนยากจนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม พบว่า มีจำนวนถึง ๔.๓๔ แสนคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๓.๒๔ ของครัวเรือนยากจนทั้งหมด

เมื่อพิจารณาคนยากจนที่มีงานทำจำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ พบว่า สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง มีสัดส่วนคนจนสูงสุดที่ร้อยละ ๑๑.๓๓ รองลงมาคือสาขาการทำเหมืองแร่และเหมืองหิน การก่อสร้าง กิจกรรมบริการอื่น ๆ และกิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล ที่ร้อยละ ๙.๑๓ ๗.๗๗ ๖.๔๐ และ ๕.๑๘ ตามลำดับ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ สาขาทางเศรษฐกิจ ๓ อันดับแรก คือ ๑) เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง ๒) การก่อสร้าง ๓) กิจกรรมบริการอื่น ๆ ส่วนในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ คือ ๑) เกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง ๒) การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน ๓) การก่อสร้าง โดยจะเห็นได้ว่าแรงงานที่ยากจนส่วนมากยังคงอยู่ในสาขาที่ใช้แรงงานเป็นหลัก

รูปที่ ๒-๘ จำนวนครัวเรือนยากจนจำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. ๒๕๖๒

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.

๒.๑.๓ ทรัพยากรดิน

๑) สภาพดินปัญหา

จากรายงานสภาพทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศไทย (กรมพัฒนาที่ดิน, ๒๕๕๘) พบว่า ดินปัญหาที่เกิดตามสภาพธรรมชาติในประเทศไทย ได้แก่ ดินเปรี้ยวจัดหรือดินกรดกำมะถัน มีเนื้อที่รวม ๕.๕๗ ล้านไร่ พบมากในภาคกลาง รองลงมาคือภาคใต้ และภาคตะวันออก ตามลำดับ ดินอินทรีย์ (ดินที่มีสารอินทรีย์ในรูปของอินทรีย์คาร์บอนอยู่ในเนื้อดินมากกว่าร้อยละ ๒๐) มีเนื้อที่รวม ๐.๓๔ ล้านไร่ พบในบริเวณที่ลุ่มน้ำขังชายฝั่งทะเลของภาคใต้ และภาคตะวันออก ดินเค็ม มีเนื้อที่รวม ๔.๒๒ ล้านไร่ พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออก ตามลำดับ ดินทราย มีเนื้อที่รวม ๑๑.๗๖ ล้านไร่ พบทั่วไปในทุกภาคของประเทศ ดินตื้น มีเนื้อที่รวม ๓๔.๐๔ ล้านไร่ พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ และดินบนพื้นที่สูงชัน หรือพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน หรือพื้นที่ภูเขา ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ ๓๕ ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกชะล้างพังทลาย ง่ายต่อการเกิดแผ่นดินถล่ม และยากแก่การเกษตรกรรม มีเนื้อที่รวม ๙๖.๙๗ ล้านไร่

ข้อมูลจากการประเมินความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินของประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยกรมพัฒนาที่ดิน แบ่งพื้นที่เสื่อมโทรมออกเป็น ๔ ระดับ จำแนกตามสถานภาพชั้นความเสื่อมโทรม ได้แก่ (๑) พื้นที่เสื่อมโทรมระดับดุลธรรมชาติ เนื้อที่ ๑๕๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๔๗.๒๗ ของพื้นที่ประเทศ (๒) พื้นที่เสื่อมโทรมระดับเฝ้าระวัง มีเนื้อที่ ๑๓๒.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๔๑.๔๗ ของพื้นที่ประเทศ (๓) พื้นที่เสื่อมโทรมระดับรุนแรง มีเนื้อที่ ๓๕.๗ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๑.๑๘ ของพื้นที่ประเทศ และ (๔) พื้นที่เสื่อมโทรมระดับวิกฤติ มีเนื้อที่ ๐.๑๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๐.๐๖ ของพื้นที่ประเทศ และกรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๔๒) ได้รายงานว่าประเทศไทยมีพื้นที่ที่ดินขาดอินทรียวัตถุ ๙๘.๗ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๑.๘ ของพื้นที่ที่มีปัญหาทั้งหมด) โดยที่พื้นที่ที่ดินขาดอินทรียวัตถุสูงสุด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๗๕.๗ ล้านไร่ ส่วนพื้นที่ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม คิดเป็น ๒๐๙.๘๔ ล้านไร่ (ร้อยละ ๔๖.๓ ของพื้นที่ที่มีปัญหาทั้งหมด) โดยที่พื้นที่ที่ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมสูงสุด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ ๗๕.๓) ภาคเหนือ (ร้อยละ ๗๑.๓๙)

๒) ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ข้อมูลความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยกองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (พ.ศ. ๒๕๕๘) พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ของไทยมีระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ รวม ๑๓๖.๑ ล้านไร่ รองลงมาคือความอุดมสมบูรณ์ของดินปานกลาง ๖๓.๕ ล้านไร่ และความอุดมสมบูรณ์ของดินสูง ๖.๑ ล้านไร่ พื้นที่ที่เหลือเป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน พื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่น้ำ เมื่อพิจารณารายภาค พบว่า

- ภาคเหนือ ความอุดมสมบูรณ์ของดินส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๔๓ ของภาค รองลงมาคือความอุดมสมบูรณ์ระดับต่ำ ร้อยละ ๒๕.๑๐
- ภาคกลาง ความอุดมสมบูรณ์ของดินส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ ๕๘.๙๕ รองลงมาคือระดับสูง คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘๖ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ แล้ว ดินภาคกลางมีสัดส่วนความอุดมสมบูรณ์ในระดับสูงมากกว่าดินภาคอื่น ๆ เนื่องจากสภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม วัตถุต้นกำเนิดดินส่วนใหญ่เป็นพวกตะกอนน้ำพัดพา ทำให้มีศักยภาพทางการเกษตรสูงค่อนข้างสูง
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความอุดมสมบูรณ์ของดินส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕๓ ของภาค เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นดินทรายที่เกิดจากการสลายตัวผุพังของหินทราย มีปริมาณอนุภาคดินเหนียว (clay particle) และอินทรียวัตถุในดิน (soil organic) ต่ำ
- ภาคตะวันออก ความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๙๕ ระดับสูงร้อยละ ๔.๔๐ และระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖๖ โดยส่วนหนึ่งเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำเนื่องจากเป็นดินทราย ที่เกิดจากการสลายตัวของหินทราย
- ภาคใต้ ความอุดมสมบูรณ์ของดินส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ ๖๗.๒๘ และมีพื้นที่บางส่วนเป็นดินที่ความอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐๙ และ ร้อยละ ๐.๖๓ ตามลำดับ

๓) การปนเปื้อนของดิน

การศึกษาของ มณฑ์สุชาติ (๒๕๕๔) พบว่า พื้นที่ดินปนเปื้อนของประเทศไทยมีจำนวนมากถึง ๑๓๔.๕ ล้านไร่ หรือเท่ากับร้อยละ ๔๒.๐ เนื่องจากดินเป็นแหล่งรองรับสิ่งปฏิกูลที่ได้จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ทางอุตสาหกรรม และจากชุมชน จากการใช้สารเคมีทางการเกษตร และผลกระทบจากการใช้ปุ๋ยเคมีทางการเกษตร เช่น สารกำจัดแมลง สารกำจัดไร สารรมควันพิษ สารกำจัดหนู สารกำจัดโรคพืช สารกำจัดวัชพืช สารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช สารกำจัดหอยทากและอื่น ๆ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเหล่านี้ส่วนใหญ่มีสารประกอบของธาตุโลหะหนักต่าง ๆ เช่น ทองแดง ตะกั่ว สังกะสี แคดเมียม สารหนู และปรอท เป็นต้น ทำให้เกิดการสะสมโลหะหนักเหล่านี้เป็นปริมาณมากในดินและอาจถูกพัดพาสู่แหล่งน้ำมีผลโดยตรงต่อมนุษย์ โดยถ้าหากเข้าสู่ระบบห่วงโซ่อาหารเมื่อมีการสะสมมาก ทำให้เกิดพิษต่อตับ ไต และเป็นสารก่อมะเร็ง โรคที่พบเห็นบ่อย ได้แก่ โรคอิไต-อิไต (Itai-Itai) ทำให้ปวดเจ็บกระดูก ถ้าเป็นมากกระดูกจะย่อผิดรูป โรคมินามาตะ (Minamata) จากมีการสะสมของปรอทอินทรีย์เข้าสะสมอยู่ในเนื้อปลา ผู้บริโภคปลา หอยนางรม กุ้ง และปู โรค methemoglobinemia ซึ่งเกิดจากการดื่มน้ำที่มีสารอินทรีย์ประเภทไนเตรท-ไนโตรเจน เข้าไปมากทำให้เกิดโรคโลหิตเป็นพิษในเด็กอ่อน ถ้าเป็นมากอาจเสียชีวิตได้ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๑)

๔) การชะล้างพังทลายของดิน

ข้อมูลเนื้อที่การสูญเสียดินในประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ของกรมพัฒนาที่ดิน รายงานระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินโดยแบ่งเป็น ระดับน้อย (๐-๒ ตัน/ไร่/ปี) ระดับปานกลาง (๒-๕ ตัน/ไร่/ปี) ระดับรุนแรง (๕ - ๑๕ ตัน/ไร่/ปี) ระดับรุนแรงมาก (๑๕ - ๒๐ ตัน/ไร่/ปี) และระดับรุนแรงมากที่สุด (มากกว่า ๒๐ ตัน/ไร่/ปี) ทั้งในพื้นที่ราบ (ความลาดชันน้อยกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์) และพื้นที่สูง (ความลาดชันมากกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์) ข้อมูลพบว่า ภาพรวมทั้งประเทศส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินระดับน้อย คิดเป็น ๒๔๒.๕๒ ล้านไร่ (ร้อยละ ๗๕.๖๒ ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ) รองลงมาคือ ระดับปานกลาง คิดเป็น ๔๖.๐๕ ล้านไร่ (ร้อยละ ๑๔.๓๖ ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ) ส่วนระดับรุนแรงมากที่สุดมีอยู่ ๑๐.๒๕ ล้านไร่ (ร้อยละ ๓.๒๐ ของเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศ) เมื่อรวมระดับปานกลาง - รุนแรงมากที่สุด (ค่าการสูญเสียดินที่ยอมรับได้เท่ากับ ๒ ตัน/ไร่/ปี) พบว่า มีพื้นที่สูญเสียที่ดินเท่ากับ ๗๘.๑๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒๔.๓๘ สำหรับข้อมูลจำแนกตามภาค พบว่า ภาคเหนือ มีการสูญเสียดินระดับปานกลางขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็น ๓๐.๒๔ ล้านไร่ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ คิดเป็น ๑๙.๔๑ และ ๑๕.๙๘ ล้านไร่ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการชะล้างพังทลายของดิน ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่า ในพื้นที่ราบมีแนวโน้มของการสูญเสียดินปานกลางและรุนแรงมากที่สุด โดยลดลงประมาณ ๑๐.๐๖ และ ๐.๕๘ ล้านไร่ ตามลำดับ ในขณะที่แนวโน้มการสูญเสียดินน้อย รุนแรง และรุนแรงมาก ที่เพิ่มขึ้นประมาณ ๖.๙๙ ๓.๔๘ และ ๐.๑๘ ล้านไร่ ตามลำดับ สำหรับพื้นที่สูงมีแนวโน้มของการสูญเสียดินปานกลาง รุนแรง และรุนแรงมากที่สุด ลดลงประมาณ ๑๑.๙๑ ๙.๑๗ และ ๒.๐๑ ล้านไร่ ตามลำดับ ในขณะที่แนวโน้มของการสูญเสียดินน้อย และรุนแรงมาก เพิ่มขึ้นประมาณ ๒๒.๔๕ และ ๐.๖๔ ล้านไร่ ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๗ และตารางที่ ๒-๑๘

ตารางที่ ๒-๑๗ ข้อมูลเนื้อที่การจำแนกชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดินประเทศไทย

ภูมิภาค/จังหวัด	ระดับความรุนแรง (ตัน/ไร่/ปี)					รวมระดับปานกลาง-รุนแรงมากที่สุด *	ร้อยละ
	น้อย (๐ - ๒)	ปานกลาง (๒ - ๕)	รุนแรง (๕ - ๑๕)	รุนแรงมาก (๑๕ - ๒๐)	รุนแรงมากที่สุด (> ๒๐)		
ภาคเหนือ	๗๕,๗๘๓,๒๖๑	๑๗,๕๙๗,๒๖๕	๕,๗๘๙,๓๕๒	๑,๕๓๐,๐๔๑	๕,๓๒๗,๗๖๑	๓๐,๒๔๔,๔๑๙	๓๘.๖๙
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๖,๑๒๐,๕๓๒	๑๒,๐๙๖,๒๗๐	๕,๖๔๐,๖๔๗	๓๔๙,๖๐๗	๑,๓๒๖,๙๐๕	๑๙,๔๑๓,๔๒๙	๒๔.๘๓
ภาคกลาง	๑๑,๒๒๑,๔๗๘	๑,๒๓๗,๘๔๐	๑๖๘,๙๓๔	๑๒,๘๖๗	๕๐,๖๖๖	๑,๔๗๐,๓๐๗	๑.๘๘
ภาคตะวันออก	๑๘,๔๐๖,๑๕๗	๓,๑๒๐,๘๒๘	๑,๖๒๓,๗๙๒	๑๕๕,๕๖๑	๑๓๕,๒๘๑	๕,๐๓๕,๔๖๒	๖.๔๔
ภาคตะวันตก	๒๒,๗๗๘,๙๗๒	๔,๒๕๕,๒๙๗	๑,๒๗๗,๓๑๐	๑๓๙,๑๓๔	๓๕๔,๑๔๒	๖,๐๒๕,๘๘๓	๗.๗๑
ภาคใต้	๒๘,๒๑๒,๐๗๗	๗,๗๔๐,๐๙๗	๔,๑๘๙,๓๐๗	๙๙๕,๗๓๔	๓,๐๕๙,๗๗๘	๑๕,๙๘๔,๙๑๖	๒๐.๔๕
รวมทั้งสิ้น	**๒๔๒,๕๒๒,๔๗๗**	**๔๖,๐๔๗,๕๙๗**	**๑๘,๖๘๙,๓๔๒**	**๓,๑๘๒,๙๔๔**	**๑๐,๒๕๔,๕๓๓**	**๗๘,๑๗๔,๔๑๖**	**๑๐๐.๐๐**

* หมายเหตุ ค่าการสูญเสียดินที่ยอมรับได้ เท่ากับ ๒ ตัน/ไร่/ปี

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (พ.ศ. ๒๕๖๓)

ตารางที่ ๒-๑๘ ระดับความรุนแรงของการสูญเสียดินในพื้นที่ราบและพื้นที่สูง

ชั้นความรุนแรงของการสูญเสียดิน		พ.ศ. ๒๕๔๕	พ.ศ. ๒๕๖๓	ผลต่าง
พื้นที่ราบ (ที่ราบลำน้ำ ที่ราบเชิงเขา และเนินเขา ความลาดชันน้อยกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์)				
ชั้นที่ ๑	การสูญเสียดินน้อย	๑๖๕,๘๑๖,๕๖๑	๑๗๒,๘๐๘,๐๒๓	๖,๙๙๑,๔๖๒
ชั้นที่ ๒	การสูญเสียดินปานกลาง	๓๙,๑๕๒,๐๓๖	๒๙,๐๘๗,๒๗๗	-๑๐,๐๖๔,๗๕๙
ชั้นที่ ๓	การสูญเสียดินรุนแรง	๙,๒๔๐,๐๕๐	๑๒,๗๑๗,๘๖๑	๓,๔๗๗,๘๑๑
ชั้นที่ ๔	การสูญเสียดินรุนแรงมาก	๗๒๗,๕๙๙	๙๐๕,๗๖๒	๑๗๘,๑๖๓
ชั้นที่ ๕	การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด	๒,๙๔๖,๙๓๒	๒,๓๖๔,๒๕๕	-๕๘๒,๖๗๗
พื้นที่สูง (ภูเขา และที่ราบหุบเขา ความลาดชันมากกว่า ๓๕ เปอร์เซ็นต์)				
ชั้นที่ ๑H	การสูญเสียดินน้อย	๔๗,๒๖๙,๔๑๗	๖๙,๗๑๔,๔๕๔	๒๒,๔๔๕,๐๓๗
ชั้นที่ ๒H	การสูญเสียดินปานกลาง	๒๘,๘๖๙,๒๐๙	๑๖,๙๖๐,๓๒๐	-๑๑,๙๐๘,๘๘๙
ชั้นที่ ๓H	การสูญเสียดินรุนแรง	๑๕,๑๔๒,๔๗๐	๕,๙๗๑,๔๘๑	-๙,๑๗๐,๙๘๙
ชั้นที่ ๔H	การสูญเสียดินรุนแรงมาก	๑,๖๓๕,๔๙๔	๒,๒๗๗,๑๘๒	๖๔๑,๖๘๘
ชั้นที่ ๕H	การสูญเสียดินรุนแรงมากที่สุด	๙,๘๙๗,๑๒๕	๗,๘๙๐,๒๗๘	-๒,๐๐๖,๘๔๗
	รวม	**๑๐๒,๘๑๓,๗๑๕**	**๑๐๒,๘๑๓,๗๑๕**	-
	รวมทั้งประเทศ	**๓๒๐,๖๙๖,๘๙๓**	**๓๒๐,๖๙๖,๘๙๓**	-

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (๒๕๖๓)

เมื่อพิจารณาความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดิน ตามประเภทการใช้ที่ดิน พบว่า พื้นที่การชะล้างพังทลายของดินระดับน้อย มีการใช้ที่ดิน ได้แก่ ป่าไม้ ที่นา สวนผักและไม้ดอก ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ส่วนพื้นที่ที่เกิดการชะล้างพังทลายรุนแรงมาก พืชที่ปลูกในพื้นที่นี้ ได้แก่ พืชไร่ พื้นที่รกร้าง พื้นที่ที่มีอัตราการสูญเสียดินสูงสุดในทุกภาค คือพื้นที่รกร้างและพื้นที่ที่ปลูกพืชไร่ ยกเว้น ภาคกลางที่พื้นที่ปลูกพืชไร่มีอัตราการสูญเสียดินที่ต่ำกว่าภาคอื่น ๆ การใช้ที่ดินที่มีอัตราการสูญเสียดินต่ำที่สุด คือ พื้นที่นา

๒.๑.๔ ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ

ปัญหาเชิงการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ สรุปได้ดังนี้

๑) การขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการที่ดินในภาพรวมของประเทศ

ปัญหาการขาดความเป็นเอกภาพของการบริหารจัดการที่ดิน จากการไม่มีแผนแม่บทที่ทุกหน่วยงานยอมรับและจะต้องปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ความไม่ชัดเจนของเนื้อหาสาระของนโยบายที่กำหนดและการขาดกฎหมายระดับพระราชบัญญัติรองรับอำนาจในการดำเนินนโยบาย และยังขาดนโยบายและมาตรการเพื่อจำกัดขนาดการถือครองที่ดินและควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน รวมถึงการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้งทำให้เกิดนโยบายหลายนโยบายที่ไม่มีความเป็นเอกภาพและไม่ต่อเนื่องในการดำเนินการ จึงมีความขัดแย้งเกิดขึ้นและสะสมมาตามลำดับ นอกจากนี้มีการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนหรือปฏิบัติงานเฉพาะด้านตามอำนาจที่มีอยู่ การขาดปัจจัยเกื้อหนุนการปฏิบัติงาน การขาดระบบข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงกลไกและเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินยังไม่สามารถสร้างประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในสังคม

๒) การวางผังเมืองและการใช้พื้นที่

ข้อมูลของกระทรวงมหาดไทย (๒๕๕๗) และสภาปฏิรูปแห่งชาติ (๒๕๕๘) รายงานว่า การเปลี่ยนแปลงของโลกและประเทศไทยในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อการวางผังเมืองมากขึ้นทั้งในด้านการวางผังเพื่อรองรับและควบคุมการขยายตัวของเมือง การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาเมืองให้เจริญก้าวหน้า การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า ส่งเสริมการดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ที่สำคัญของประเทศ การรองรับและป้องกันผลกระทบจากภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติ การรองรับสังคมผู้สูงอายุและส่งเสริมความเท่าเทียมของผู้พิการ และการก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยปัญหาสำคัญด้านการผังเมือง คือ ขั้นตอนการจัดทำผังเมืองที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน และต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนค่อนข้างมาก ทำให้ผังที่ประกาศใช้มีความล้าสมัย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองอย่างเคร่งครัด จนก่อให้เกิดการขยายตัวของชุมชนเมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำอย่างไร้ทิศทางทำให้การควบคุมการใช้พื้นที่ของประเทศยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผังเมืองแต่ละพื้นที่ไม่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ขาดการนำผังลุ่มน้ำมาใช้ประกอบในการวางผังเมืองในแต่ละพื้นที่

๓) การขาดประสิทธิภาพของเครื่องมือทางกฎหมายและมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์

เครื่องมือทางกฎหมายและมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อการใช้ที่ดินในอนาคต เครื่องมือที่ใช้ส่วนใหญ่มุ่งไปที่การจัดสรรที่ดินอย่างเหมาะสมในทางเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องมีการผลักดันให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายที่ดินให้มีการคำนึงถึงความสมดุลด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีมาตรการหรือกฎหมายบางฉบับที่มีอำนาจในการจัดการด้านที่ดินอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ แต่พบว่าเป็นมาตรการหรือกฎหมายที่เกิดขึ้นจากกลไกรูปแบบพิเศษ เช่น คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีการออกคำสั่งด้านที่ดินหลายฉบับ ทั้งคำสั่งฯ ที่ ๖๔/๒๕๕๗ เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ คำสั่งฯ ที่ ๒๖/๒๕๕๙ เรื่อง การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกลำน้ำสาธารณะ คำสั่งฯ ที่ ๓๖/๒๕๕๙ เรื่อง มาตรการในการแก้ไขปัญหาการครอบครองที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโดยมิชอบกฎหมาย เป็นต้น จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าในกลไกทางรัฐสภาพรูปแบบปกตินั้น จะสามารถออกกฎหมายหรือมาตรการที่มีความเด็ดขาดได้เทียบเท่าหรือไม่

๔) การขาดการบูรณาการฐานข้อมูลการใช้ที่ดินของประเทศ

การมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางด้านที่ดินและทรัพยากรดิน ตามภารกิจและวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลไปใช้ ทำให้มีข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเชิงพื้นที่หรือข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) ยังขาดการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูล หรือลักษณะข้อมูลของแต่ละหน่วยงานที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลที่แตกต่างกัน ทำให้มีความยากในการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์หรือนำไปต่อยอดในการใช้ประโยชน์ได้

๒.๑.๕ สถานการณ์ด้านทรัพยากรน้ำ

๑) ภาพรวมประสิทธิภาพการจัดการน้ำของประเทศ

ข้อมูลจากรายงานผลการสำรวจโครงการระบบการจัดเก็บข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานระดับพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ในลุ่มน้ำทั่วประเทศจำนวน ๒๕ ลุ่มน้ำ เพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดการจัดการน้ำ (Water Management Index; WMI) โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยพิจารณา ๘ มิติ ได้แก่ มิติที่ ๑ ต้นทุนทรัพยากรน้ำ มิติที่ ๒ การจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค มิติที่ ๓ ความมั่นคงของน้ำเพื่อการพัฒนา มิติที่ ๔ ความสมดุลของน้ำต้นทุนและการใช้น้ำ มิติที่ ๕ การจัดการคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อม มิติที่ ๖ การจัดการภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำ มิติที่ ๗ การจัดการและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และ มิติที่ ๘ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ภาพรวมทั่วประเทศมีค่าดัชนีชี้วัดการจัดการน้ำ หรือ WMI เทากับ ๓.๔๒ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับมีประสิทธิภาพ ส่วนในระดับภูมิภาค มีดัชนีชี้วัดการจัดการน้ำในช่วงค่าที่ไม่แตกต่างกันนัก คือมีค่าอยู่ในระดับ “มีประสิทธิภาพ” โดยภาคใต้มีค่าสูงสุดคือ ๓.๖๐ รองลงมาเป็นภาคเหนือ (๓.๕๖) ภาคกลาง (๓.๒๗) และต่ำสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๓.๑๒) อย่างไรก็ตาม ยังมีมิติการจัดการน้ำบางมิติที่ยังอยู่ในระดับศักยภาพ และสามารถจัดการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ในหลายพื้นที่ เช่น มิติความมั่นคงของน้ำเพื่อการพัฒนาในด้านเกษตรกรรม การผลิต และบริการ มิติการจัดการคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมน้ำ รวมถึงมิติการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๑๙

ตารางที่ ๒-๑๙ ค่าดัชนีชี้วัดการจัดการน้ำ หรือ WMI จำแนกตามมิติการจัดการและภูมิภาค

มิติการบริหารจัดการ	ทั่วประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
มิติที่ ๑ ต้นทุนทรัพยากรน้ำ (Resources) (เช่น น้ำฝน น้ำท่า น้ำกักเก็บ น้ำบาดาล ฯลฯ)	๓.๕๒	๓.๖๖	๓.๓๖	๓.๔๖	๓.๖๓
มิติที่ ๒ การจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค (Household water security)	๔.๔๗	๔.๕๕	๔.๔๙	๔.๑๙	๔.๓๐
มิติที่ ๓ ความมั่นคงของน้ำเพื่อการพัฒนา (Economic water security) (ด้านเกษตรกรรม การผลิต และบริการ)	๒.๗๘	๒.๖๒	๒.๔๖	๓.๓๓	๒.๓๙
มิติที่ ๔ ความสมดุลของน้ำต้นทุนและการใช้น้ำ (Balance in resources and usage)	๓.๗๑	๔.๓๗	๒.๖๓	๒.๔๘	๕.๐๐
มิติที่ ๕ การจัดการคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมน้ำ (Environmental water security)	๒.๙๖	๒.๙๔	๓.๑๔	๒.๗๑	๓.๒๐
มิติที่ ๖ การจัดการภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำ (Resilience to water-related disasters)	๓.๕๔	๓.๖๓	๓.๐๔	๓.๗๘	๔.๔๐
มิติที่ ๗ การจัดการและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ (Management of upstream forest)	๓.๖๖	๔.๒๑	๓.๑๒	๓.๓๓	๓.๑๙
มิติที่ ๘ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (Water resources management performance)	๒.๗๑	๒.๔๗	๒.๖๙	๒.๙๐	๒.๖๘
เฉลี่ยทั้ง ๘ มิติ	๓.๔๒	๓.๕๖	๓.๑๒	๓.๒๗	๓.๖๐

หมายเหตุ : ดัชนีชี้วัดการจัดการน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ แสดงถึงระดับสถานการณ์จัดการน้ำของพื้นที่ ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดในระดับ ๐ ถึง ๕

	คะแนน ๔.๐๑ - ๕.๐๐ สถานะ : ต้นแบบ (Model)
	คะแนน ๓.๐๑ - ๔.๐๐ สถานะ : มีประสิทธิภาพ (Effective)
	คะแนน ๒.๐๑ - ๓.๐๐ สถานะ : มีศักยภาพ (Capable)
	คะแนน ๑.๐๑ - ๒.๐๐ สถานะ : ต้องพัฒนา (Engaged)
	คะแนน ๐.๐๐ - ๑.๐๐ สถานะ : อันตราย (Harzardous)

ที่มา: รายงานโครงการระบบการจัดเก็บข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานระดับพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำทั่วประเทศจำนวน ๒๕ ลุ่มน้ำ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (โครงการระยะที่ ๑) (๒๕๖๒)

๒) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี

ข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา (๒๕๖๓) รายงานปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๒) พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ประเทศไทยมีปริมาณฝนเฉลี่ยทั่วประเทศ ๑,๓๔๓.๔ มิลลิเมตร ต่ำกว่าค่าปกติหรือปริมาณฝนเฉลี่ยคาบ ๓๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๕๓) ซึ่งมีค่าปกติคือ ๑๖๔๑.๗ มิลลิเมตร คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๙ และยังมีปริมาณฝนเฉลี่ยลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีปริมาณฝนเฉลี่ย ๑,๖๖๐.๙ มิลลิเมตร โดยภาคใต้ฝั่งตะวันตกมีปริมาณฝนสูงสุด ๒,๔๙๘.๕ มิลลิเมตร รองลงมาคือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ฝั่งตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง (๑,๖๖๘.๑ ๑,๓๗๙.๘ ๑,๒๐๓.๐ ๑,๐๓๖.๑ และ ๙๒๖.๒ มิลลิเมตร ตามลำดับ) ปริมาณน้ำฝนรายปีมีความผันแปรตามพื้นที่ย่อยระดับตำบลระหว่าง ๕๘๕ - ๕,๐๕๘ มิลลิเมตรต่อปี จังหวัดที่มีปริมาณน้ำฝนสูง ได้แก่ระนอง พังงา และตราด ตามลำดับ และจังหวัดที่มีปริมาณน้ำฝนต่ำ ได้แก่ อ่างทอง สิงหบุรี และพระนครศรีอยุธยา ตามลำดับ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีปริมาณน้ำฝนสูงสุด ส่วนลุ่มน้ำเพชรบุรี มีปริมาณน้ำฝนต่ำสุด

รูปที่ ๒-๙ ปริมาณฝนเฉลี่ยรายปีในรอบ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๒)

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (๒๕๖๓)

๓) ปริมาณน้ำท่า น้ำบาดาล น้ำกักเก็บ

กรมชลประทาน (๒๕๖๓) ได้รายงานปริมาณน้ำท่าในประเทศไทยทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ ใน พ.ศ. ๒๕๖๑/๒๕๖๒ โดยพบว่ามีปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติเฉลี่ยทั้งปีรวม ๑๙๗,๓๒๐.๙๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ลดลงร้อยละ ๑๔.๒๒ จาก พ.ศ. ๒๕๖๐/๒๕๖๑ ที่มีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ยทั้งปีรวม ๒๓๐,๐๔๑.๗๖ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยภาคใต้มีปริมาณน้ำท่ามากที่สุด ๖๓,๖๘๒.๖๓ ล้านลูกบาศก์เมตร รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก โดยมีปริมาณ ๔๒,๙๘๙.๘๐ ๓๕,๗๑๕.๕๐ ๓๒,๘๓๔.๙๑ และ ๒๒,๐๙๘.๐๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามลุ่มน้ำ ข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (๒๕๖๒) พบว่าลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าสูง ได้แก่ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก น่าน และโขง ตามลำดับ ลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าน้อย ได้แก ลุ่มน้ำท่าจีน ชายฝั่งทะเลประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี ตามลำดับ จังหวัดที่มีปริมาณน้ำท่าสูง ได้แก่ กาญจนบุรี สุราษฎรธานี และนครศรีธรรมราช ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีน้ำท่าน้อย ได้แก่ สมุทรสาคร นนทบุรี และสมุทรสงคราม ตามลำดับ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๐

ตารางที่ ๒-๒๐ ปริมาณน้ำท่าจำแนกตามพื้นที่ภูมิภาค

ภาค	พื้นที่ลุ่มน้ำ*	ปริมาณน้ำท่า ปี (พ.ศ.)	
	(ตร.กม.)	๒๕๖๐/๒๕๖๑	๒๕๖๑/๒๕๖๒
เหนือ	๑๒๘,๔๔๘.๐๐	๔๑,๖๖๑.๐๑	๓๕,๗๑๕.๕๐
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๗๖,๖๐๒.๐๐	๕๔,๗๔๑.๓๙	๔๒,๙๘๙.๘๐
กลาง	๙๘,๔๗๓.๐๐	๓๖,๙๓๖.๒๓	๓๒,๘๓๔.๙๑
ตะวันออก	๓๖,๔๓๘.๐๐	๒๔,๔๓๓.๔๙	๒๒,๐๙๘.๐๘
ใต้	๗๑,๔๐๑.๐๐	๗๒,๒๖๙.๖๔	๖๓,๖๘๒.๖๓
รวมทั้งประเทศ	**๕๑๑,๓๖๒.๐๐**	**๒๓๐,๐๔๑.๗๖**	**๑๙๗,๓๒๐.๙๒**

หมายเหตุ: * ข้อมูลพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒๕ ลุ่มน้ำ จากคณะกรรมการอุทกวิทยาแห่งชาติ

ที่มา: กรมชลประทาน (๒๕๖๓)

กรมชลประทาน (๒๕๖๓) รายงานสถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลางในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓) พบว่า อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มีปริมาตรน้ำ ๓๓,๖๑๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ลดลงร้อยละ ๑๖.๙๐ จาก พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีปริมาตรน้ำ ๔๐,๔๕๔ ล้านลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง มีปริมาตรน้ำ ๑,๕๘๔ ล้านลูกบาศก์เมตร ลดลงร้อยละ ๒๔.๔๔ จาก พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีปริมาตรน้ำ ๒,๐๙๖ ล้านลูกบาศก์เมตร นอกจากนี้ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มีปริมาตรน้ำใช้การ ๑๐,๐๙๕ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๓ ของปริมาตรน้ำในอ่าง ลดลงร้อยละ ๔๐.๓๐ จาก พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีปริมาตรน้ำใช้การ ๑๖,๙๐๙ ล้านลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำขนาดกลางมีปริมาตรน้ำใช้การ ๑,๒๑๓ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๗ ของปริมาตรน้ำในอ่าง ลดลงร้อยละ ๒๘.๙๒ จาก พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีปริมาตรน้ำใช้การ ๑,๗๐๖ ล้านลูกบาศก์เมตร เมื่อพิจารณาแนวโน้มช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓ พบว่า ในรอบ ๓ ปีนี้ แนวโน้มปริมาตรน้ำและปริมาณน้ำใช้การลดลงในอ่างเก็บน้ำทั้งสองขนาด รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๑

ตารางที่ ๒-๒๑ สถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

ปี (พ.ศ.)	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่						
ปริมาตรน้ำ	**๓๖,๕๖๑**	**๓๒,๔๑๑**	**๓๘,๕๖๑**	**๔๔,๓๗๕**	**๔๐,๔๕๔**	**๓๓,๖๑๙**
เหนือ	๑๐,๔๙๐	๘,๓๐๔	๑๑,๑๓๑	๑๓,๙๓๔	๑๒,๐๐๐	๘,๗๓๒
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๓,๐๒๒	๒,๓๔๕	๓,๔๐๐	๔,๐๑๒	๒,๗๓๐	๒,๖๓๖
ตะวันออก	๔๒๘	๔๑๓	๕๑๔	๗๖๒	๕๔๑	๒๖๘
กลาง	๓๘๔	๓๔๘	๔๕๑	๖๐๒	๒๘๘	๒๑๙
ตะวันตก	๑๖,๔๗๐	๑๕,๘๖๐	๑๖,๙๗๐	๑๙,๒๘๖	๑๙,๔๑๑	๑๗,๕๐๗
ใต้	๕,๗๖๗	๕,๑๔๑	๖,๐๙๔	๕,๗๗๙	๕,๔๘๔	๔,๒๕๗
ปริมาตรน้ำใช้การ	**๑๓,๐๖๙**	**๘,๙๑๙**	**๑๕,๐๓๓**	**๒๐,๘๓๒**	**๑๖,๙๐๙**	**๑๐,๐๙๕**
เหนือ	๓,๗๖๑	๑,๕๗๕	๔,๔๐๒	๗,๑๘๘	๕,๒๕๕	๑,๙๘๘

ตารางที่ ๒-๒๑ สถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง

หน่วย : ล้านลูกบาศก์เมตร

ปี (พ.ศ.)	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	๒๕๖๓
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๓๘๑	๗๐๔	๑,๗๔๙	๒,๓๖๒	๑,๐๘๑	๙๘๖
ตะวันออก	๓๔๗	๓๓๒	๔๑๕	๖๖๒	๔๔๑	๑๖๘
กลาง	๓๓๓	๒๙๗	๓๙๑	๕๔๒	๒๒๕	๑๕๙
ตะวันตก	๓,๑๙๓	๒,๕๘๓	๓,๖๙๓	๖,๐๐๙	๖,๑๓๔	๔,๒๓๐
ใต้	๔,๐๕๔	๓,๔๒๘	๔,๓๘๓	๔,๐๖๙	๓,๗๗๓	๒,๕๖๔
อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง						
ปริมาตรน้ำ	**๑,๙๕๓**	**๑,๕๒๔**	**๒,๔๗๕**	**๓,๐๓๖**	**๒,๐๙๖**	**๑,๕๘๔**
เหนือ	๓๔๓	๒๐๗	๔๑๑	๖๒๓	๔๒๓	๒๘๗
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๖๑	๖๙๔	๑,๐๓๑	๑,๐๗๕	๖๗๓	๖๓๗
ตะวันออก	๒๖๖	๒๓๖	๓๗๔	๖๐๓	๔๒๐	๒๕๐
กลาง	๔๑	๔๘	๕๕	๑๙๗	๑๑๗	๘๒
ตะวันตก	๖๘	๒๙	๙๓	๑๑๑	๖๙	๔๐
ใต้	๓๗๔	๓๐๙	๕๑๒	๔๒๗	๓๙๔	๒๘๘
ปริมาตรน้ำใช้การ	**๑,๖๘๖**	**๑,๒๖๓**	**๒,๑๘๓**	**๒,๖๖๒**	**๑,๗๐๖**	**๑,๒๑๓**
เหนือ	๒๘๒	๑๔๖	๓๒๘	๕๓๔	๓๒๗	๑๙๑
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๒๖	๕๖๙	๘๘๘	๙๒๙	๕๒๔	๔๙๘
ตะวันออก	๒๒๗	๑๙๗	๓๓๕	๕๕๐	๓๖๕	๑๙๘
กลาง	๓๑	๓๙	๕๒	๑๗๓	๙๒	๕๘
ตะวันตก	๕๙	๒๐	๘๓	๑๐๒	๕๙	๓๒
ใต้	๓๖๐	๒๙๒	๔๙๗	๓๗๔	๓๓๙	๒๓๕

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ ๑ พฤษภาคม ของทุกปี

ที่มา: กรมชลประทาน (๒๕๖๓)

ในส่วนของปริมาณน้ำบาดาล ข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (๒๕๖๓) รายงานสถิติน้ำบาดาลในประเทศจากข้อมูลบ่อสังเกตการณ์ ๑,๑๖๒ สถานี ๒,๐๙๘ บ่อ กระจายอยู่ใน ๒๗ แอ่งน้ำบาดาล พบว่า มีปริมาณน้ำบาดาลกักเก็บรวมทั้งประเทศ ๑.๑๓๗ ล้านล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เป็นปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถนำมาใช้ได้อย่างปลอดภัย ๔๕,๓๘๖ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี หรือร้อยละ ๓.๙๙ ของปริมาณน้ำบาดาลที่กักเก็บทั้งหมด โดยภาคกลางมีปริมาณน้ำกักเก็บมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓๑ ของปริมาณน้ำบาดาลที่กักเก็บทั้งหมด รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓๙ ๑๗.๕๑ ๑๔.๗๖ ๕.๔๓ และ ๔.๖๐ ตามลำดับ ในขณะที่น้ำบาดาลที่ใช้ได้อย่างปลอดภัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔๘ ของปริมาณน้ำบาดาลที่ใช้ได้อย่างปลอดภัยทั้งประเทศ รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก เมื่อพิจารณาตามลุ่มน้ำ ข้อมูลโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (๒๕๖๒) พบว่า ลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำบาดาลที่นำมาใช้ได้มาก ได้แก่ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก น่าน และโขง ตามลำดับ ขณะที่ลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำบาดาลที่สามารถนำมาใช้ได้น้อย ได้แก่ ท่าจีน ชายฝั่งทะเลประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี ตามลำดับ

๔) ความต้องการใช้น้ำของประเทศ

ข้อมูลความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๖๒/๒๕๖๓ ของกรมทรัพยากรน้ำ พบว่า ประเทศไทยมีความต้องการใช้น้ำทุกกิจกรรมรวม ๖๒,๔๕๗.๖๗ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเป็นการใช้น้ำเพื่อเกษตรกรรมมากที่สุด ๕๑,๕๒๗.๖๒ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือร้อยละ ๘๒.๕๐ ของความต้องการใช้น้ำทั้งหมด รองลง คือ การรักษาระบบนิเวศ อุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๓๕ ๓.๒๖ และ ๑.๘๙ ตามลำดับ

ส่วนการใช้น้ำบาดาลของประเทศไทยสำหรับบ่อเอกชนที่ขออนุญาตใน พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่า มีจำนวนบ่อน้ำบาดาลรวม ๖๔,๙๔๖ บ่อ (ณ เดือนธันวาคม ๒๕๖๒) มีปริมาณน้ำบาดาลตามใบอนุญาตรวมทั้งสิ้นประมาณ ๕๙ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเป็นการใช้น้ำบาดาลเพื่อการทำธุรกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗๕ ของปริมาณน้ำบาดาลทั้งหมดตามใบอนุญาต รองลงมาคือ เกษตรกรรม และอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๔๐ และ ๑๗.๘๕ ตามลำดับ ทั้งนี้น้ำบาดาลที่ใช้จริงมีปริมาณรวม ๑๑.๗ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเป็นการใช้น้ำบาดาลเพื่อการทำธุรกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๗.๓๐ รองลงมาคือ เกษตรกรรม และอุปโภคบริโภค คิดเป็นร้อยละ ๙.๙๖ และ ๒.๗๔ ของปริมาณน้ำบาดาลทั้งหมดที่ใช้จริงตามลำดับ (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, ๒๕๖๓) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๒

ตารางที่ ๒-๒๒ ความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำบาดาล พ.ศ. ๒๕๖๒/๒๕๖๓

ประเภทการใช้น้ำ	ความต้องการใช้น้ำ ๒๕๖๒/๒๕๖๓ (หน่วย: ล้านลูกบาศก์เมตร)	ร้อยละ
อุปโภคบริโภค	๒,๐๓๗.๖๓	๓.๒๖
เกษตรกรรม	๕๑,๕๒๗.๖๒	๘๒.๕๐
อุตสาหกรรม	๑,๑๗๗.๔๐	๑.๘๙
การรักษาระบบนิเวศ	๗,๗๑๕.๐๒	๑๒.๓๕
รวม	**๖๒,๔๕๗.๖๗**	**๑๐๐.๐๐**

หมายเหตุ: ปริมาณความต้องการใช้น้ำทั้งประเทศวิเคราะห์จากข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำ ๒ ส่วน ดังนี้

๑) แผนบริหารจัดการน้ำและเพาะปลูกฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๒ ในพื้นที่นอกเขตชลประทาน วันที่ ๑ พฤษภาคม - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๒

๒) ความต้องการใช้น้ำเชิงพื้นที่รายตำบลช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๓ ในพื้นที่เกษตรน้ำฝน (พื้นที่นอกเขตชลประทาน)

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำ (๒๕๖๓)

๕) พื้นที่ชลประทาน

จากข้อมูลสารสนเทศโครงการชลประทาน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ รายงานว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่การเกษตรรวม ๑๔๙.๓ ล้านไร่ มีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานประมาณ ๖๐.๓ ล้านไร่ และมีพื้นที่ชลประทานที่พัฒนาแล้วรวมทั้งสิ้น ๓๔.๙ ล้านไร่ ประกอบด้วยโครงการชลประทานขนาดใหญ่ ๑๙.๓ ล้านไร่ โครงการชลประทานขนาดกลาง ๖.๓ ล้านไร่ และโครงการชลประทานขนาดเล็ก ๙.๓ ล้านไร่ รวมจำนวนโครงการทุกขนาด ๒๑,๒๒๙ โครงการ ปริมาตรน้ำกักเก็บประมาณ ๘๓ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่รับประโยชน์ทั้งสิ้น ๓๑.๔ ล้านไร่ ส่วนพื้นที่การเกษตรอื่น ๆ จะเป็นพื้นที่เกษตรน้ำฝน

รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๓ พื้นที่ชลประทานของประเทศไทยมีการกระจายตัวในภาคกลางมากที่สุด โดยเฉพาะในลุ่มน้ำเจ้าพระยาและท่าจีน เมื่อประเมินระดับความพร้อมด้านการชลประทาน โดยใช้ตัวชี้วัดเป็นค่าพื้นที่ชลประทานต่อพื้นที่เกษตรกรรม พบว่า ภาคกลางมีความพร้อมสูงสุดที่ร้อยละ ๔๖.๕๒ รองลงมาคือ ภาคเหนือ (ร้อยละ ๑๕.๕๙) ภาคใต้ (ร้อยละ ๑๔.๓๕) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ ๗.๔๙) ตามลำดับ ในมิติของลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำท่าจีนมีค่าสูงสุดที่ร้อยละ ๖๖.๔๒ และลุ่มน้ำสาละวินมีค่าน้อยที่สุด (ร้อยละ ๑.๖๖)

เมื่อพิจารณาครัวเรือนเกษตรที่มีพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน พบว่าประเทศไทยมีครัวเรือนทั้งหมด ๒๑.๙๐ ล้านครัวเรือน มีครัวเรือนเกษตรทั้งหมด ๖.๑๑ ล้านครัวเรือน มีครัวเรือนเกษตรที่มีพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน ๕๔๑,๔๗๗ ครัวเรือน โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีครัวเรือนเกษตร ๒,๗๙๕,๘๙๙ ครัวเรือน แต่มีเพียงร้อยละ ๕.๕๖ ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน ขณะที่ภาคกลางมีครัวเรือนเกษตร ๑,๐๓๓,๑๑๒ ครัวเรือน และมีถึงร้อยละ ๑๗.๗๘ ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทาน

ตารางที่ ๒-๒๓ ข้อมูลโครงการชลประทาน ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

โครงการ	จำนวนโครงการ (แห่ง)	ปริมาตรน้ำเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
โครงการชลประทานขนาดใหญ่	๑๐๑	๗๔,๐๖๖.๐๗๘	๑๙,๒๖๘,๙๐๖	๔,๘๐๔,๐๔๙
โครงการชลประทานขนาดกลาง	๘๘๙	๕,๓๗๒.๕๔๖	๖,๒๗๘,๐๖๔	๒,๑๔๑,๑๔๑
โครงการชลประทานขนาดเล็ก	๒๐,๒๓๙	๓,๕๒๒.๐๕๒	๙,๓๓๔,๐๕๒	๒๔,๔๘๙,๗๐๕
รวมทั้งสิ้น	**๒๑,๒๒๙**	**๘๒,๙๖๐.๖๗๕**	**๓๔,๘๘๑,๐๒๒**	**๓๑,๔๓๔,๘๙๕**

ที่มา: กรมชลประทาน (๒๕๖๔)

๖) พื้นที่ประสบภัยแล้งและอุทกภัย

ข้อมูลสถานการณ์ภัยแล้งของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ รายงานโดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า จำนวนราษฎรและครัวเรือนราษฎรที่ได้รับผลกระทบมีแนวโน้มลดลงทุกปี แต่ในส่วนของพื้นที่ความเสียหายทางการเกษตรมีขนาดพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ในส่วนของระดับความรุนแรงของพื้นที่แล้งซ้ำซากที่พิจารณาจากแผนที่พื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งซ้ำซาก พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่าพื้นที่ที่มีปัญหาภัยแล้งตั้งแต่ ๖ ครั้งขึ้นไปในรอบ ๑๐ ปี ส่วนใหญ่อยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดหนองบัวลำภู ชัยภูมิ ขอนแก่น อุดรธานี ร้อยเอ็ด และอุบลราชธานี และบางส่วนของภาคกลางตอนบน เช่น จังหวัดสุโขทัย กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ อุทัยธานี ในส่วนของสถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รายงานข้อมูลว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ ประเทศไทยประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่ปีละ ๔ - ๗ ครั้ง โดยปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีจำนวนครั้งของการเกิดอุทกภัยใหญ่ จำนวนและครัวเรือนราษฎร และมูลค่าความเสียหายมากที่สุด รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๔ และตารางที่ ๒-๒๕

ตารางที่ ๒-๒๔ สรุปสถานการณ์ความแห้งแล้งของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

สถานการณ์ความแห้งแล้ง	พื้นที่ประสบภัย	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙
พื้นที่ประสบภัย	จังหวัด	๕๓	๕๘	๕๐	๔๐	๔๐
	อำเภอ	๕๗๕	๕๙๘	๓๙๖	๒๖๕	๒๖๗
	กิ่งอำเภอ	-	-	-	-	-
	ตำบล	๔,๑๑๗	๓,๙๕๓	๒,๔๙๑	๑,๔๕๘	๑,๔๔๔
	หมู่บ้าน	๔๐,๗๒๓	๓๗,๑๑๘	๒๓,๒๒๙	๑๒,๙๗๒	๑๑,๘๔๐
ความเสียหาย	ราษฎร (คน)	๑๕,๒๓๕,๘๓๐	๙,๐๗๐,๑๔๔	๕,๗๗๑,๙๕๕	๓,๙๘๘,๑๒๕	๓,๐๑๕,๓๙๑
	ราษฎร (ครัวเรือน)	๔,๑๘๘,๕๑๖	๒,๖๗๘,๔๘๗	๑,๗๔๗,๘๗๐	๑,๔๔๓,๕๔๓	๑,๐๖๑,๑๒๕
	ปศุสัตว์ (ตัว)	-	-	-	-	-
	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	๑,๔๘๖,๕๑๒	๒,๔๐๖,๖๖๕	๑,๖๗๕,๐๑๕	๒,๓๙๓,๔๖๐	๒,๗๒๘,๓๕๔
	มูลค่าความเสียหาย (บาท)	๓๙๙,๑๗๘,๕๔๔	๒,๙๑๔,๙๘๖,๘๕๔	๖๘,๙๘๓,๘๔๑	๖๓๗,๙๘๒,๙๔๘	๑๔๕,๓๙๖,๗๓๙

ที่มา: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๒-๒๕ สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑

		๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑
จำนวนครั้ง		๔	๔	๖	๗	๕
พื้นที่ประสบภัย	จังหวัด	๕๘	๔๙	๖๒	๖๘	๖๖
	อำเภอ	๔๔๐	๒๔๑	๒๕๒	๖๙๘	๔๒๐
	ตำบล	๒,๒๔๙	๙๖๔	๓,๐๒๐	๔,๕๙๙	๑,๘๕๒
	หมู่บ้าน	๑๕,๐๔๔	๕,๗๓๖	๒๑,๑๗๐	๓๙,๗๖๙	๑๔,๙๖๔
ความเสียหาย	ราษฎรเดือดร้อน (คน)	๑,๘๑๐,๗๔๘	๘๘๕,๙๑๕	๑,๑๒๘,๔๔๗	๓,๖๗๘,๔๗๔	๑,๐๐๙,๒๘๙
	ราษฎรเดือดร้อน (ครัวเรือน)	๖๐๑,๗๙๖	๒๑๑,๓๖๐	๔๒๓,๑๗๖	๑,๓๓๓,๗๙๑	๔๑๘,๓๓๘
	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	๑,๗๐๖,๒๕๔	๖๙๔,๒๘๒	๕๖๖,๙๗๒	๖,๕๒๕,๗๓๘	na
	ปศุสัตว์ (ตัว)	๒๓,๐๐๒	๘๗	๕,๖๓๒	๑,๔๑๑,๖๓๖	๒,๐๕๗
	มูลค่าความเสียหาย (บาท)	๓๒๓,๕๗๘,๘๐๔	๑๖๒,๐๖๓,๔๗๘	๒๗๑,๑๖๗,๙๕๗	๑,๐๕๐,๒๘๑,๙๙๗	๕๔๒,๐๖๗,๘๐๐

หมายเหตุ: na คือ ไม่มีข้อมูล

ที่มา: ศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (๒๕๖๔)

๒.๑.๖ ความต้องการใช้พลังงาน

๑) ปริมาณการใช้พลังงานขั้นต้น

ข้อมูลของสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (๒๕๖๓) รายงานว่า ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ประเทศไทยมีการใช้พลังงานขั้นต้นเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๒ เป็นการเพิ่มขึ้นของการใช้ในส่วนของน้ำมันก๊าซธรรมชาติและพลังงานทดแทน สอดคล้องกับ GDP ของประเทศที่ สศช. แถลง โดยที่มีการขยายตัวร้อยละ ๒.๔ ตามการขยายตัวของการลงทุนและการบริโภคของเอกชน และราคาน้ำมันดิบดูไบ อยู่ที่ ๖๓.๓ เหรียญดอลลาร์สหรัฐ/บาร์เรล ส่งผลให้การใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๗ จากการใช้ในภาคขนส่ง การใช้ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๑ ตามการใช้ในภาคการผลิตไฟฟ้า และการใช้พลังงานทดแทนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๓ สอดคล้องกับการใช้พลังงานทดแทนในการผลิตไฟฟ้าเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะชีวมวล พลังงานแสงอาทิตย์ และพลังงานลม รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๖

ตารางที่ ๒-๒๖ การใช้พลังงานขั้นต้น พ.ศ. ๒๕๖๒

ชนิด	การใช้พลังงานขั้นต้น หน่วย: พันบาร์เรลเทียบเท่าน้ำมันดิบต่อวัน (ร้อยละการเปลี่ยนแปลง เทียบกับปีก่อนหน้า)			
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒
น้ำมัน	๗๙๘ -	๘๑๖ (๒.๓)	๘๓๑ (๑.๙)	๘๔๕ (๑.๗)
ก๊าซธรรมชาติ	๙๐๑ -	๘๙๕ (-๐.๗)	๘๘๓ (-๑.๓)	๙๐๑ (๒.๑)
ถ่านหิน/ลิกไนต์	๓๕๗ -	๓๖๐ (๐.๗)	๓๘๔ (๖.๖)	๓๔๒ (-๑๐.๙)
พลังงานทดแทน	๖๐๑ -	๕๓๓ (-๑๑.๒)	๕๕๑ (๓.๔)	๕๗๐ (๓.๓)
พลังน้ำ/ไฟฟ้านำเข้า	๔๐ -	๕๐ (๒๔.๙)	๕๙ (๑๗.๗)	๕๔ (-๗.๐)
รวม	**๒,๖๙๗** **-**	**๒,๖๕๔** **(-๑.๖)**	**๒,๗๐๘** **(๒.๐)**	**๒,๗๑๓** **(๐.๒)**

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (๒๕๖๓)

๒) ปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (๒๕๖๓) รายงานว่าการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายของประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีปริมาณ ๘๙,๑๙๓ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ลดลงร้อยละ ๐.๖๑ จาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายรวมทั้งสิ้น ๘๙,๗๒๔ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ส่วนใหญ่เป็นการใช้น้ำมันสำเร็จรูป ไฟฟ้า และพลังงานหมุนเวียน เมื่อพิจารณาในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา พบว่า การใช้พลังงานขั้นสุดท้ายของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๗

ตารางที่ ๒-๒๗ ปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย จำแนกตามชนิดพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๒

หน่วย : พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ

ชนิดพลังงาน	ปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย จำแนกตามชนิดพลังงาน พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๒						
	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒
ถ่านหิน	๗,๐๙๒	๘,๒๙๒	๘,๘๓๖	๘,๖๐๓	๙,๑๒๙	๑๐,๒๖๕	๘,๖๒๒
น้ำมันสำเร็จรูป	๓๖,๐๗๙	๓๖,๒๗๐	๓๘,๑๐๐	๓๙,๘๒๘	๔๐,๖๘๑	๔๑,๔๗๓	๔๒,๑๖๘
ไฟฟ้า	๑๔,๑๘๙	๑๔,๕๘๘	๑๕,๐๖๕	๑๕,๗๘๓	๑๖,๐๓๖	๑๖,๑๓๑	๑๖,๑๕๘
ก๊าซธรรมชาติ	๘,๖๖๑	๘,๘๗๙	๘,๗๙๓	๘,๗๖๓	๘,๖๒๘	๘,๗๒๕	๘,๔๕๒
พลังงานหมุนเวียน[๑/]	๑๓,๙๗๘	๑๔,๗๒๙	๑๔,๐๓๙	๑๒,๖๓๒	๑๒,๖๓๖	๑๓,๑๒๙	๑๓,๗๖๘
รวมทั้งสิ้น	**๗๙,๙๙๙**	**๘๒,๗๕๙**	**๘๔,๘๓๒**	**๘๕,๖๐๙**	**๘๗,๑๑๑**	**๘๙,๗๒๔**	**๘๙,๑๙๓**

หมายเหตุ: [๑/] ข้อมูลจากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (๒๕๖๓)

๓) ปริมาณการใช้พลังงานทดแทน

ข้อมูลการใช้พลังงานทดแทน ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ พบว่า การใช้พลังงานทดแทนทุกประเภทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ประเทศไทยมีการใช้พลังงานทดแทนรวมทั้งสิ้น ๑๔,๑๓๖ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีการใช้พลังงานทดแทน ๑๒,๙๙๖ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๗ ทั้งนี้มีการใช้ไฟฟ้าและความร้อนที่ผลิตได้จากพลังงานทดแทน ๓,๒๓๙ และ ๘,๕๒๕ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ตามลำดับ ส่วนเชื้อเพลิงชีวภาพ ซึ่งประกอบด้วย เอทานอล และไบโอดีเซล มีการใช้ ๘๒๙ และ ๑,๕๔๓ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ตามลำดับ (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, ๒๕๖๓) รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๘

ตารางที่ ๒-๒๘ ปริมาณการใช้พลังงานทดแทน เดือนมกราคม - ธันวาคม ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒

การนำเข้าพลังงาน	ปริมาณ (พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ)				อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ) พ.ศ. ๒๕๖๑ กับ พ.ศ. ๒๕๖๒
	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒	
๑) ไฟฟ้า [๑/]	๒,๑๒๒	๒,๔๗๓	๒,๙๖๐	๓,๒๓๙	+๙.๔๒
๒) ความร้อน [๒/]	๗,๑๘๒	๗,๓๒๒	๗,๙๑๙	๘,๕๒๕	+๗.๖๕
๓) เชื้อเพลิงชีวภาพ					
- เอทานอล	๖๘๔ [๓/]	๗๓๓	๗๘๑	๘๒๙	+๖.๑๔
- ไบโอดีเซล	๑,๐๖๓	๑,๒๐๓	๑,๓๓๖	๑,๕๔๓	+๑๕.๔๙
รวม	**๑๑,๐๕๑**	**๑๑,๗๓๑**	**๑๒,๙๙๖**	**๑๔,๑๓๖**	**+๘.๗๗**

หมายเหตุ:

[๑/] ไฟฟ้า (รวมการผลิตนอกระบบ) ได้แก่ แสงอาทิตย์ ลม น้ำ ชีวมวล ขยะ และก๊าซชีวภาพ

[๒/] ความร้อน ได้แก่ แสงอาทิตย์ ชีวมวล ขยะ และก๊าซชีวภาพ

[๓/] มีการเปลี่ยนแปลงวิธีคำนวณค่าความร้อนจากน้ำมันเบนซินเป็นเอทานอล

ที่มา : กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (๒๕๖๓)

๔) ปริมาณการใช้ไฟฟ้า

ข้อมูลการใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั้งประเทศเท่ากับ ๒๐๓,๗๑๔ ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๓ จากปีก่อนหน้าจากการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นในเกือบทุกสาขาเศรษฐกิจ ยกเว้นภาคอุตสาหกรรมและภาคขนส่งที่มีการใช้ไฟฟ้าลดลง โดยภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ ยังคงมีการใช้ไฟฟ้าในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ สูงสุดใกล้เคียงกัน คิดเป็น ๘๐,๑๗๒ และ ๗๒,๐๒๘ กิโลวัตต์-ชั่วโมง หรือร้อยละ ๓๙.๓๖ และ ๓๕.๓๖ ของการใช้ไฟฟ้าทั้งประเทศ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรกรรมมีอัตราความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นสูงสุด โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๘.๕ จากปีก่อนหน้า การใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมลดลง เป็นผลจากการลดลงของการใช้ไฟฟ้าในอุตสาหกรรมอาหาร เหล็กและโลหะพื้นฐาน อิเล็กทรอนิกส์ สิ่งทอ ยานยนต์ และ ซีเมนต์ ตามสภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว รายละเอียดแสดงดังตารางที่ ๒-๒๙

ตารางที่ ๒-๒๙ การใช้พลังงานไฟฟ้า จำแนกตามสาขาเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๒

หน่วย: ล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง

สาขาเศรษฐกิจ	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑	๒๕๖๒
รวมทุกประเภท	**๑๘๑,๓๗๗**	**๑๙๐,๕๐๔**	**๑๙๓,๘๖๐**	**๑๙๗,๒๑๔**	**๒๐๓,๗๑๔**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	๕.๐	๑.๘	๑.๗	๓.๓
บ้านอยู่อาศัย	**๔๑,๔๔๓**	**๔๔,๑๒๘**	**๔๔,๖๑๔**	**๔๕,๓๘๒**	**๔๙,๓๙๓**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	๖.๕	๑.๑	๑.๗	๘.๘
ธุรกิจ(๑)	**๖๑,๔๔๖**	**๖๔,๗๖๘**	**๖๕,๒๑๖**	**๖๘,๒๖๓**	**๗๒,๐๒๘**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	๕.๔	๐.๗	๔.๗	๕.๕
อุตสาหกรรม(๒)	**๗๖,๙๑๔**	**๘๐,๒๑๑**	**๘๒,๐๕๗**	**๘๑,๖๑๗**	**๘๐,๑๗๒**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	๔.๓	๒.๓	-๐.๕	-๑.๘
ขนส่ง	**๑๐๘**	**๑๑๓**	**๒๔๕**	**๒๑๖**	**๒๑๕**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	๔.๖	๑๑๖.๘	-๑๑.๘	-๐.๕
เกษตรกรรม	**๓๘๑**	**๒๖๗**	**๒๙๘**	**๓๖๕**	**๔๖๙**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	-๒๙.๙	๑๑.๖	๒๒.๕	๒๘.๕
อื่น ๆ (๓)	**๑,๐๘๕**	**๑,๐๑๗**	**๑,๔๓๐**	**๑,๓๗๑**	**๑,๔๓๗**
ร้อยละเปลี่ยนแปลง (เทียบปีก่อนหน้า)	-	-๖.๓	๔๐.๖	-๔.๑	๔.๘

หมายเหตุ: ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ รวมผู้ผลิตพลังงานควบคุมที่ผลิตไฟฟ้าใช้เอง

(๑) รวมส่วนราชการ องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร และไฟสาธารณะ

(๒) รวมอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน

(๓) การใช้พลังงานไฟฟ้าชั่วคราว

ที่มา: กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน (๒๕๖๓)

ในส่วนของการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และการไฟฟ้านครหลวง ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีการจำหน่ายไฟฟ้าทั่วประเทศ ๑๘๘.๖ พันล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่มีการจำหน่ายไฟฟ้า ๑๘๓.๕ พันล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๗๗ ของปีก่อนหน้า โดยภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ นนทบุรี และสมุทรปราการ) ได้รับการจำหน่ายไฟฟ้าสูงสุด ๗๙.๙ พันล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๒ ของการจำหน่ายไฟฟ้าทั้งประเทศ เมื่อพิจารณาเฉพาะพื้นที่

ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้านครหลวง (เฉพาะกรุงเทพฯ นนทบุรี และสมุทรปราการ) ซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ พบว่า ได้รับจำหน่ายพลังงานไฟฟ้ารวม ๕๓.๓ พันล้านกิโลวัตต์-ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ ๒๘ ของการจำหน่ายไฟฟ้าทั้งประเทศ ซึ่งสูงกว่าภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ทั้งภาค

๒.๑.๗ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศ

เมื่อพิจารณาจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) ของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒ พบว่า สัดส่วนผู้สูงอายุทั่วราชอาณาจักรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดย พ.ศ. ๒๕๖๒ มีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ ๑๖.๗๓ ของประชากร เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่มีร้อยละ ๑๔.๓๙ หรือเพิ่มจากประมาณ ๙.๕ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นกว่า ๑๑ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อพิจารณาจำนวนผู้สูงอายุรายภาคพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด (ประมาณ ๓.๕ ล้านคน) รองลงมา คือ ภาคกลาง (ประมาณ ๒.๙ ล้านคน) แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนผู้สูงอายุรายภาค พบว่า ภาคเหนือมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงสุด (ร้อยละ ๑๘.๘๗ ของประชากรทั้งภาค) รองลงมาคือภาคกลาง (ร้อยละ ๑๖.๖๓ ของประชากรทั้งภาค) ส่วนภาคใต้มีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ ๑๔.๕๖ ของประชากรทั้งภาค) ข้อมูลดังกล่าวสวนทางกับแนวโน้มประชากรวัยแรงงาน (อายุ ๑๕-๕๙ ปี) ที่มีแนวโน้มลดลง โดยปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ทั่วราชอาณาจักรมีประชากรวัยแรงงาน ๔๒.๘ ล้านคน (ร้อยละ ๖๔.๓๗) ลดลงจากปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่มีประชากรวัยแรงงาน ๔๓.๒ ล้านคน (ร้อยละ ๖๕.๗๓) โดยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประชากรวัยแรงงานลดลง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) ตามนิยามของสหประชาชาติ ซึ่งหมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งประเทศ

๒.๒ ประเด็นปัญหาหลักของการใช้ที่ดินในภาพรวมระดับโลกและภูมิภาค

๒.๒.๑ แนวโน้มเศรษฐกิจโลกและการทวีความสำคัญของภูมิภาคเอเชีย

ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง (Multi-Polar World) ชัดเจนมากขึ้น มีการถ่ายเทอำนาจทางเศรษฐกิจจากประเทศมหาอำนาจในโลกตะวันตกมายังโลกตะวันออกและกลุ่มประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่มากขึ้น หลายปีที่ผ่านมา ภูมิภาคเอเชียได้เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลกและการเติบโตของมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ จีนและอินเดีย โดยมีปัจจัยสนับสนุนหลัก คือ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค การมีทรัพยากรภายในภูมิภาคที่ทำให้ต้นทุนการผลิตถูกกว่า รวมถึงนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐและการริเริ่มใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ต่อเนื่อง (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖)

๒.๒.๒ การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและอนุภูมิภาค

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางการค้าการลงทุน มีบทบาทที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) เป็นกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่าง ASEAN ๑๐ ประเทศกับภาคีที่มีอยู่ ๖ ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งได้ลงนามร่วมกันที่จะเจรจาความตกลง RCEP เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๖ โดย RCEP เป็นการพัฒนาต่อยอดความตกลงการค้าเสรีที่อาเซียนมีอยู่แล้ว ๕ ฉบับ กับ ๖ ประเทศ (อาเซียน-จีน อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-เกาหลี อาเซียน-อินเดีย และอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์) โดยมีหลักการที่ตั้งอยู่

บนผลประโยชน์ร่วมกันอย่างรอบด้าน ในการสนับสนุนการขยายการค้าและการลงทุนในภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันเป็นระบบการค้าเสรีที่ใช้กฎระเบียบเดียวกันของภาคีทั้งหมด ๑๖ ประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นไปเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจของอาเซียนกับเศรษฐกิจโลก ครอบคลุมทุกมิติการค้า ทั้งด้านสินค้า บริการ ลงทุน มาตรการทางการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การค้า และการลงทุน ให้สอดคล้องและมีความสะดวกทางการค้าและการลงทุนขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙) และการรวมกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub - Region Economic Corridors) ประกอบด้วย ลาว กัมพูชา จีน พม่า เวียดนาม และไทย ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นจุดศูนย์กลางในการเชื่อมโยงติดต่อระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีมากขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถ รวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก โดยใช้กรอบการลงทุนระดับภูมิภาค (Regional Investment Framework: RIF) เป็นกลไกสำหรับการลงทุน เป็นต้น (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖)

๒.๒.๓ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลก

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกส่งผลต่อเศรษฐกิจและรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ประชากรโลกมีจำนวน ๗,๓๔๙ ล้านคน และจะเพิ่มเป็น ๗,๗๕๘ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ประมาณครึ่งหนึ่งจะอาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติยังได้ประเมินสถานการณ์ว่าในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ – ๒๖๔๓ (ค.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๑๐๐) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๒.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นร้อยละ ๑๓.๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ขณะที่วัยแรงงาน (อายุ ๒๕ - ๕๙ ปี) จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ ๔๕.๔ เป็นร้อยละ ๔๕.๗ ในช่วงเวลาเดียวกัน แต่หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ วัยแรงงานจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนวัยเด็ก (อายุ ๐ - ๒๔ ปี) ลดลงจากร้อยละ ๔๒.๓ เป็นร้อยละ ๔๐.๘ ในช่วงเวลาดังกล่าว โดยประเทศพัฒนาแล้วจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์แล้ว และส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเตรียมตัวสำหรับการเป็นสังคมสูงวัยค่อนข้างนานเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนา เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส ใช้ระยะเวลา ๑๑๕ ปี ราชอาณาจักรสวีเดน ๘๕ ปี สหรัฐอเมริกา ๖๙ ปี เป็นต้น ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาที่สั้นกว่ามาก เช่น จาไมกา ๒๕ ปี สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา ๒๓ ปี เป็นต้น เช่นเดียวกับประเทศไทย มีระยะเวลาที่เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ค่อนข้างเร็วประมาณ ๑๖ ปี ก่อนที่จะเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ส่งผลต่อการออม การลงทุน และการคลังของประเทศ ขณะเดียวกันแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและกระจายตัวของประชากรโลกที่พบว่า มากกว่าร้อยละ ๕๐ จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีสัดส่วนการบริโภคมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมด และกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้มีการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการบริโภคสินค้าและบริการด้านสุขภาพ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาสินค้าและวัฒนธรรมใหม่ ๆ รวมทั้งการบริการทางการแพทย์และการดูแลผู้สูงอายุเพื่อรองรับความต้องการของผู้สูงอายุในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ธุรกิจ Nursing home ธุรกิจด้านโรงแรมและการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น และยังก่อให้เกิดความต้องการแรงงานในสาขาอาชีพที่เน้นในกลุ่มผู้สูงอายุมากขึ้นตามมา เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Care Giver) เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙) อย่างไรก็ตาม การเป็นสังคมสูงวัยของโลกยังอาจเป็นภัยคุกคามสำคัญสำหรับประเทศไทยด้วยเช่นกัน เนื่องจากการลดลงของวัยแรงงาน จึงอาจก่อเกิดการแย่งชิงประชากรวัยแรงงาน โดยเฉพาะคนที่มีศักยภาพสูง ซึ่งเป็นกำลังแรงงานสำคัญในการพัฒนาประเทศ

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่เป็นสังคมผู้สูงอายุที่สมบูรณ์มานานกว่า ๔๐ ปีแล้ว เช่น ฝรั่งเศส สวีเดน สหรัฐอเมริกา อิตาลี และญี่ปุ่น เป็นต้น สำหรับประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ เกาหลี สิงคโปร์ จีน อินโดนีเซีย บรูไน ไทย และเวียดนาม กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ องค์การสหประชาชาติได้ประเมินสถานการณ์ว่าในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๖๔๓ (ค.ศ. ๒๐๐๑ - ๒๑๐๐) จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ ๑๒.๓ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นร้อยละ ๑๓.๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ขณะที่วัยแรงงาน (อายุ ๒๕-๕๙ ปี) จะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ ๔๕.๔ เป็นร้อยละ ๔๕.๗ ในช่วงเวลาเดียวกัน แต่หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๖๓ วัยแรงงานจะลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนวัยเด็ก (อายุ ๐ - ๒๔ ปี) ลดลงจากร้อยละ ๔๒.๓ เป็นร้อยละ ๔๐.๘ ในช่วงเวลาดังกล่าว

โครงสร้างทางด้านประชากรของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากในอดีต แนวโน้มที่ประชากรมีอายุเฉลี่ยที่ยืนยาวขึ้น จะส่งผลให้ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ประมาณหนึ่งในสี่ของประชากรทั้งหมดของประเทศหรือคิดเป็นจำนวนกว่า ๑๗.๗ ล้านคน จะเป็นประชากรสูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป การลดลงของอัตราการเกิดในช่วงก่อน ประกอบกับ จำนวนประชากรที่เข้าสู่การเป็นประชากรสูงวัยที่มีจำนวนมากขึ้นจะทำให้สัดส่วนของผู้ที่อยู่นอกวัยทำงานต่อจำนวนประชากรที่อยู่ในวัยระหว่าง ๑๕ - ๕๙ ปี หรืออัตราการพึ่งพิงของประชากร (Dependency Ratio) โดยรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๒.๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๓๘.๖ ในปี พ.ศ. ๒๕๗๓ โดยเป็นสัดส่วนการพึ่งพิงของกลุ่มประชากรสูงอายุถึงร้อยละ ๑๑.๙ และร้อยละ ๒๕.๑ ตามลำดับ

๒.๒.๔ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงของตัวแปรทางภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิ ปริมาณน้ำฝน ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบและภาคส่วนต่าง ๆ และอาจทำให้ระบบนิเวศ ฐานทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อภาคส่วนที่ต้องพึ่งพาปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว การตั้งถิ่นฐานของชุมชน เป็นต้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงนับเป็นความเสี่ยงหรือแรงกดดันที่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่ ซึ่งเกิดจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั่งยืน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงขึ้น จากการศึกษาทางวิทยาศาสตร์แสดงให้เห็นว่า อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นและมีแนวโน้มสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝน และระดับน้ำทะเลเปลี่ยนแปลงไป โดยในรายงานการประเมินครั้งที่ ๕ ของคณะกรรมการระหว่างรัฐว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) (IPCC, ๒๐๑๔) สรุปเกี่ยวกับอุณหภูมิพื้นผิวของโลกไว้ว่า อุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นผิวโลกและมหาสมุทรในช่วง ๓ ทศวรรษหลัง พบว่า มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสูงกว่าอุณหภูมิ ตั้งแต่ปี ค.ศ. ๒๘๕๐ โดยเพิ่มสูงขึ้น ๐.๓๘ องศาเซลเซียส ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๐๓ - ๒๐๑๒ เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๕๐ - ๑๙๙๐ (สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗) ในขณะที่ได้มีการกำหนดเป้าหมายในการควบคุมการเพิ่มอุณหภูมิไว้ให้ไม่เกิน ๒ องศาเซลเซียส ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ แต่ประเทศต่าง ๆ ยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง สำหรับการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล พบว่า อัตราเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ประมาณ ๑.๗ มิลลิเมตรต่อปี ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๐๑ - ๒๐๑๐ ค่าเฉลี่ยระดับน้ำทะเลโลกเพิ่มสูงขึ้นประมาณ ๐.๑๙ เมตร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผล คือ จะทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น และมีผลต่อความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตบนโลก ฤดูกาลเปลี่ยนแปลงไป น้ำแข็งบริเวณขั้วโลกละลาย ปริมาณน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้น จนทำให้พื้นที่ชายฝั่งหลายแห่งต้องจมลงในทะเล การเกิดภาวะฝนแล้งหรือฝนตกรุนแรงและมีพายุขนาดใหญ่บ่อยครั้งและยาวนานขึ้น พื้นที่ที่เคยอุดมสมบูรณ์จะเปลี่ยนแปลงเป็นทะเลทราย พืชผลทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เกิดการระบาดของโรคและ

แมลงศัตรูพืช จากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป สังคมเกิดความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น เนื่องจากคนจนไม่มีทรัพยากรที่จะสนับสนุนในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ ไม่สามารถอพยพไปอาศัยอยู่ที่อื่นได้ และเกิดการแย่งชิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งประกอบด้วยการดำเนินงานหลัก ๒ ส่วน คือ การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Adaptation) ซึ่งมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวและสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Mitigation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพื้นฐานให้เป็นแบบปล่อยคาร์บอนต่ำ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ การเพิ่มแหล่งกักเก็บคาร์บอน เช่น การปลูกป่า เป็นต้น ล้วนเป็นการดำเนินการที่จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลานาน เนื่องจากก๊าซเรือนกระจกเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในลักษณะข้ามพรมแดน (Transboundary) การแก้ไขปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากนานาประเทศอีกด้วย (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๘)

รายงานประเมินสถานการณ์ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฉบับที่ ๕ (The Fifth Assessment Report: AR๕) ของคณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) มีข้อค้นพบที่ชัดเจนว่าบทบาทและกิจกรรมของมนุษย์ ได้แก่ จำนวนประชากร กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ วิถีการดำเนินชีวิตการใช้พลังงาน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน เทคโนโลยี และนโยบายด้านสภาพภูมิอากาศ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ รวมทั้งการวิเคราะห์ผลกระทบจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อไม่ให้อุณหภูมิโลกสูงเกิน ๒ องศาเซลเซียส เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม การคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงในระบบภูมิอากาศของ IPCC ในอีกกว่า ๑๐๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๖๔๓) พบว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกจะเพิ่มสูงขึ้นประมาณ ๑.๑ – ๖.๔ องศาเซลเซียส ในกรณีที่ไม่มีการดำเนินการใด ๆ และคลื่นความร้อนจะเกิดถี่มากขึ้นและระยะเวลายาวนานขึ้น ความรุนแรงของการเย็นลงของอุณหภูมิในฤดูหนาวเป็นครั้งคราวและต่อเนื่อง รวมทั้งปริมาณฝนที่ตกลงมามีความรุนแรงมากขึ้นและเกิดขึ้นบ่อยครั้งในหลายภูมิภาคแต่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน และค่าเฉลี่ยระดับน้ำทะเลโลกเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมีระดับความเสี่ยงและความรุนแรงที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค โดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่มีความเปราะบางสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การมีอุณหภูมิเฉลี่ยในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น ๔.๘ องศาเซลเซียสในอีก ๑๐๐ ปีข้างหน้า ความถี่และความรุนแรงของสภาพอากาศสุดโต่ง เช่น คลื่นความร้อน ภัยแล้ง อุทกภัยและพายุโซโคลน เนื่องจากมีพื้นที่แนวชายฝั่งยาว มีการกระจุกตัวของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามพื้นที่ชายฝั่ง และมีสภาพเศรษฐกิจที่พึ่งพิงเกษตรกรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และป่าไม้

การจัดลำดับขององค์กร German watch ระบุว่าประเทศไทยเป็น ๑ ใน ๑๐ ประเทศที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว และการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของศูนย์ภูมิอากาศ กรมอุตุนิยมวิทยา สรุปว่าในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๗๘) ประเทศไทยจะมีอุณหภูมิเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น และมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยมากกว่า ๓๕ องศาเซลเซียสในช่วงฤดูร้อน ปริมาณน้ำฝนรายปีเฉลี่ยเพิ่มมากขึ้น และจำนวนวันฝนตกในช่วงฤดูฝนและการกระจายตัวของฝนเพิ่มขึ้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำในแหล่งน้ำ และมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งและอุทกภัยในบางพื้นที่ ซึ่งกระทบต่อการจัดการน้ำของประเทศในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาคเกษตร และภาคเมือง

ส่วนที่ ๓
นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ แผนระดับที่ ๑ (ยุทธศาสตร์ชาติ) แผนระดับที่ ๒ (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนความมั่นคงแห่งชาติ) กฎหมาย นโยบายและแผนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๓.๑ บริบทภายในประเทศ

๓.๑.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

ฯลฯ

(๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ฯลฯ

หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

(๒) ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ และสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ฯลฯ

(๘) ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

ฯลฯ

หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ

มาตรา ๕๗ รัฐต้อง

ฯลฯ

(๒) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(๑) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(๒) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

(๓) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ฯลฯ

มาตรา ๗๓ รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นใด

มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ

มาตรา ๒๕๗ การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายดังต่อไปนี้

(๑) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ

(๒) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ

(๓) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

ฯลฯ

(๒) ให้มีการบูรณาการฐานข้อมูลของหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นระบบข้อมูลเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน

ฯลฯ

ค. ด้านกฎหมาย

(๑) มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๗๗ และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ฯลฯ

ช. ด้านอื่น ๆ

ฯลฯ

(๒) จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินทั้งประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ

ฯลฯ

๓.๑.๒ นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) มีความสอดคล้องกับคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ดังนี้

นโยบายด้านที่ ๗ การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก

ข้อ ๗.๒.๓ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน สร้างชุมชนที่น่าอยู่ มุ่งเน้นการจัดการที่อยู่อาศัย การพัฒนาทักษะอาชีพ และการพัฒนาพื้นที่เมืองแบบองค์รวม เพื่อพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง สังคมที่เอื้ออาทร มีความสะดวกสบาย ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีวัฒนธรรมและจิตวิญญาณที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองและชุมชน และมีระบบเศรษฐกิจที่มั่งคง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

นโยบายด้านที่ ๑๐ เรื่อง การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน

ข้อ ๑๐.๑ ปกป้อง รักษา ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ของประเทศ เพื่อสร้างสมดุลทางธรรมชาติและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ ป่าชายเลนและป่าชุมชน รวมทั้งเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างจริงจัง รวมทั้งเร่งฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม แก้ไขกฎหมายป่าไม้

ที่ซ้ำซ้อน เร่งคืนพื้นที่ป่า โดยการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าและสามารถทำกินได้อย่างเหมาะสม นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุกและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมบทบาทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) พร้อมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับเยาวชน ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน

ข้อ ๑๐.๒ ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน โดยจัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยให้แก่ราษฎรที่ยากไร้และเกษตรกร ตามหลักของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ การกระจายสิทธิการถือครองให้แก่ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้รุกล้ำและมีมาตรการป้องกันการเปลี่ยนมือไปอยู่ในครอบครองของผู้ที่มิใช่เกษตรกรและผู้ยากจน จัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการที่ดิน จัดทำหลักฐานการถือครองที่ดินของรัฐทุกประเภท จัดทำแผนที่แสดงแนวเขตที่ดินของรัฐให้ชัดเจนและเร่งแก้ไขปัญหาเขตที่ดินทับซ้อน และแนวเขตพื้นที่ป่าที่ไม่ชัดเจน เพื่อลดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ

๓.๑.๓ แผน ๓ ระดับ

(๑) แผนระดับที่ ๑

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน โดยมีวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (๔) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเสมอภาคทางสังคม (๕) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (๖) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ทั้งนี้ สาระสำคัญในยุทธศาสตร์ชาติ มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ดังนี้

<u>เกี่ยวข้องโดยหลัก</u>

๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในประเด็น**สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว** ได้แก่ **รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม** โดยหยุดยั้งการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุก มีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่และมีการบูรณาการทุกหน่วยงานในการเฝ้าระวังและป้องกันการบุกรุกป่า ส่งเสริมการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าธรรมชาติที่เสื่อมโทรม พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย พื้นที่ป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูงชัน และพื้นที่แนวกันชน ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำที่เหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบโดยกำหนดสิทธิชุมชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าจะต้องคำนึงถึงความเปราะบางของระบบนิเวศ ขีดจำกัด และศักยภาพในการฟื้นตัว เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหนเกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และมีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นตามหลักการผู้ได้รับประโยชน์จากป่าเป็นผู้ดูแลป่า ส่งเสริมปลูกป่าเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจากป่าปลูกแบบครบวงจร สร้างกลไกหรือระบบตัดฟันระยะยาว

ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมายสำหรับพื้นที่ที่อยู่นอกเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ของเอกชน โดยให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ควบคู่กับการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสามารถระบุแหล่งกำเนิดของไม้ และป้องกันการลักลอบนำไม้ออกจากป่า รวมถึงการสร้างและพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ทางธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองและชนบทเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์และรู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติ เกิดความรู้สึกหวงแหน เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และได้รับความสุขจากทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมทั้งการแก้ไขปัญหาชุมชนที่ทำกินในเขตป่า โดยเน้นการใช้ประโยชน์ที่ไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบคนอยู่กับป่าอย่างยั่งยืน การจัดทำแผนที่แนวเขตพื้นที่สีเขียว ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่สีเขียวรายจังหวัด การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและป่าครอบครัวแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนทุกระดับอายุให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็น**พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง** ได้แก่ **จัดทำแผนผังภูมินิเวศเพื่อการพัฒนาเมือง ชนบท พื้นที่เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่อนุรักษ์ตามศักยภาพและความเหมาะสมทางภูมินิเวศอย่างเป็นเอกภาพ** โดยการจัดทำผังเมืองและผังชนบท ตามเกณฑ์มาตรฐานและองค์ประกอบของผังเมืองรวมด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน คมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การจัดทำแผนผังพื้นที่เขตเกษตรเศรษฐกิจ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกเพื่อใช้ในการพัฒนาการเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ การจัดทำผังพื้นที่อุตสาหกรรมตามเกณฑ์มาตรฐานตลอดจนตัวชี้วัดเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การจัดทำผังพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน **พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมินิเวศอย่างยั่งยืน** โดยพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน พัฒนาชนบทมั่นคง พัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมปลอดภัย พัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ พัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อุทยานธรณีวิทยา แหล่งโบราณคดี มรดกอาเซียนและมรดกโลก มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่น **สงวนรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางสถาปัตยกรรมและศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นบนฐานธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน** โดยกำหนดให้ภาครัฐเป็นแกนกลางในการให้ความรู้ ประสาน และบูรณาการทุกภาคส่วนในการเพิ่มและรักษาพื้นที่สีเขียว เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมของประเทศ การฟื้นฟูระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งการปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้เรื่องการใช้ประโยชน์ของชุมชนในพื้นที่ป่าอย่างสมดุล

<u>**เกี่ยวข้องโดยรอง**</u>

๑) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในประเด็น**การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง** ได้แก่ **การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล** และการกำหนดพื้นที่อนุรักษ์อย่างถูกต้องและเป็นระบบ สร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนในเรื่องการให้ความสำคัญกับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ตลอดถึงแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ พัฒนา ฟื้นฟู ป้องกัน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดความรักหวงแหน และมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งยั่งยืน

๒) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในประเด็น**โครงสร้างพื้นฐาน** ได้แก่ **สร้างและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ** ให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน และแก้ปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดน โดยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้มีความพร้อมทางโครงสร้างพื้นฐานที่จะทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมและนวัตกรรม พัฒนาเมืองและส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจตะวันตกเพื่อเชื่อมต่อกับการพัฒนาภาคตะวันออก และภาคอื่น ๆ ตลอดจนเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ทั้งทางด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงจุดเด่นของแต่ละพื้นที่

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ “ประเด็นการเกษตรสร้างมูลค่า” ซึ่งมี ๕ ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย

- ยุทธศาสตร์การเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น
- ยุทธศาสตร์เกษตรปลอดภัย
- ยุทธศาสตร์เกษตรชีวภาพ
- ยุทธศาสตร์เกษตรแปรรูป
- ยุทธศาสตร์เกษตรอัจฉริยะ

๓) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในประเด็น **การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ** ได้แก่ **กระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร** โดยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างเขตพื้นที่ป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน รับรองสิทธิชุมชนในการเข้าใช้ประโยชน์ที่ดิน กำหนดมาตรการเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรมและกระจายการถือครองที่ดินในขนาดที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการถือครองที่ดิน ปรับระบบเอกสารสิทธิ์การถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ใช้เป็นหลักฐานประกอบการขอพิจารณาสินเชื่อกับสถาบันการเงินได้ รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะเพื่อการประกอบอาชีพสำหรับประชาชน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเป็นธรรมและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง

ประเด็น**การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี** ได้แก่ **พัฒนาศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในภูมิภาค** โดยคำนึงถึงสัดส่วนจำนวนประชากรของจังหวัดบริวาร เพื่อให้สามารถดูแลการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ กระจายโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี คมนาคม และการสื่อสาร จัดทำผังเมืองและผังภาคเพื่อการจัดโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค แหล่งงาน แหล่งน้ำ และการใช้ที่ดิน ให้สามารถพึ่งตนเองได้ภายในกลุ่มจังหวัด และ**จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต** โดยพัฒนาระบบผังเมืองของประเทศและผังเมืองระดับพื้นที่ พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการเมืองและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นเมืองอัจฉริยะ ปลอดภัย สะดวกสำหรับคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและประเด็น**การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง** ได้แก่ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง โดยเพิ่มทักษะทางการเงินและการวางแผนการจัดการที่ดินที่อยู่อาศัยและระบบการผลิตด้านอาชีพ

(๒) แผนระดับที่ ๒

(๒.๑) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ -๒๕๘๐) ซึ่งเป็นแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ดังนี้

<u>เกี่ยวข้องโดยหลัก</u>

ประเด็นที่ ๑๘ การเติบโตอย่างยั่งยืน

แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการบริหารจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน โดยหยุดยั้งการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุก พร้อมทั้งให้มีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่และมีการบูรณาการทุกหน่วยงานในการตรวจสอบ ติดตาม เฝ้าระวังและป้องกันการบุกรุกป่า และส่งเสริมการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าธรรมชาติที่สภาพเสื่อมโทรม พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย พื้นที่ป่าต้นน้ำบนพื้นที่สูงชันและพื้นที่แนวกันชน รวมทั้งส่งเสริมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำที่เหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบ โดยกำหนดสิทธิชุมชนที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากป่านั้นและสร้างกลไกที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและกฎหมาย เพื่อสามารถระบุแหล่งกำเนิดของไม้ ป้องกันการลักลอบทำไม้ที่ผิดกฎหมาย และส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจและการเรียนรู้ทางธรรมชาติในเขตชุมชนเมืองและชนบท เพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์และรู้สึกใกล้ชิดธรรมชาติ เกิดความรู้สึกหวงแหน เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และได้รับความสุขจากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและป่าครอบครัวแบบมีส่วนร่วม

แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล ให้ความสำคัญกับการสร้างการเติบโตของประเทศจากกิจกรรมทางทะเลที่หลากหลายและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีแผนในการกำหนดวิธีการจัดการในแต่ละพื้นที่ที่สำคัญทั่วประเทศ เพื่อลดพื้นที่ที่มีปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง ตลอดจนรักษาป่าชายเลนที่สำคัญต่อการดูดซับก๊าซเรือนกระจก เพิ่มพื้นที่คุ้มครองทางทะเลให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของภาคเอกชนและประชาชนในการดูแลจัดการพื้นที่ทางทะเลดังกล่าว

แผนย่อยการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ มุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งในมิติของการลดก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มุ่งเป้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสามารถขับเคลื่อนและเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศได้อย่างยั่งยืน

แผนย่อยการยกระดับกระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ พัฒนาเครื่องมือ กลไกและระบบยุติธรรม และระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาและยกระดับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นกลไกในการป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ

<u>**เกี่ยวข้องโดยรอง**</u>

ประเด็นที่ ๓ การเกษตร

แผนย่อยเกษตรปลอดภัย สนับสนุนการบริหารจัดการฐานทรัพยากรทางเกษตรและระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งจากการลด ละ เลิกการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย ตลอดจนส่งเสริมการผลิตในระบบ เกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ และวนเกษตร เป็นต้น เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตรายในสินค้าเกษตรและอาหาร และสร้างความปลอดภัยและมั่นคงด้านอาหารในระดับครัวเรือน

แผนย่อยเกษตรอัจฉริยะ การพัฒนาศักยภาพการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการใช้และการเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตร เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบข้อมูลสำหรับวางแผนการผลิต เพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ ที่สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้พัฒนาไปสู่รูปแบบฟาร์มอัจฉริยะ

แผนย่อยการพัฒนาระบบนิเวศการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพและการจัดการฐานทรัพยากรทางการเกษตร อนุรักษ์และรักษาฐานทรัพยากรทางการเกษตรที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนการสร้างมูลค่าและความมั่นคงทางอาหาร อาทิ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ให้มีความอุดมสมบูรณ์ การคุ้มครองที่ดินทางการเกษตร ฯลฯ

ประเด็นที่ ๖ พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ

แผนย่อยการพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ พัฒนาเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจให้เป็นเมืองอัจฉริยะที่มีความน่าอยู่ ๖ เมืองหลักในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพและปริมณฑล เชียงใหม่ ขอนแก่น เมืองในระเบียงเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สงขลา และภูเก็ต โดยจัดทำแผนแม่บทพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญตามความเหมาะสมของพื้นที่ของแต่ละเมือง จัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของศูนย์เศรษฐกิจ แหล่งที่อยู่อาศัยและพื้นที่เฉพาะในเมือง เช่น เขตอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ พื้นที่อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และพื้นที่เปิดโล่งตามหลักการจัดทำแผนผังภูมินิเวศ ฯลฯ

แผนย่อยการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมินิเวศอย่างยั่งยืน จัดทำและพัฒนาระบบการเชื่อมโยง จัดการ และวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อการจัดทำแผนผังภูมินิเวศระดับประเทศ รวมถึงสนับสนุนการบริหารจัดการตามศักยภาพของภูมินิเวศ จัดทำแผนผังภูมินิเวศของพื้นที่ตามเกณฑ์และมาตรฐานการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งการจัดทำผังเมืองและชนบท ตามเกณฑ์มาตรฐานและองค์ประกอบของผังเมืองรวม การจัดทำแผนผังพื้นที่เขตเกษตรเศรษฐกิจ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก การจัดทำผังพื้นที่อุตสาหกรรมตามเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนตัวชี้วัดเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ และการจัดทำผังพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี ครอบคลุมถึงการสงวนรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางสถาปัตยกรรม และศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตพื้นถิ่นบนฐานธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน กำหนดให้ภาครัฐเป็นแกนกลางในการให้ความรู้ ประสาน และบูรณาการทุกภาคส่วนในการเพิ่มและรักษาพื้นที่สีเขียว เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมของประเทศ การฟื้นฟูระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมกับการปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้เรื่องการใช้ประโยชน์ของชุมชนในพื้นที่ป่าอย่างสมดุล ฯลฯ

ประเด็นที่ ๙ เขตเศรษฐกิจพิเศษ

แผนย่อยการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ให้เป็นเมืองอัจฉริยะที่มีความน่าอยู่และทันสมัยระดับนานาชาติ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการลงทุนและเศรษฐกิจ สอดคล้องกับนโยบายขับเคลื่อนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

แผนย่อยการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ ให้เป็นเมืองน่าอยู่และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการลงทุนและเศรษฐกิจ สอดคล้องกับนโยบายขับเคลื่อนระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ โดยจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ศูนย์กลางความเจริญของแต่ละเมือง จัดทำแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของศูนย์เศรษฐกิจ แหล่งที่อยู่อาศัยและพื้นที่เฉพาะในเมือง ตามแนวคิดการจัดทำแผนผังภูมินิเวศและแนวคิดการพัฒนาเมืองต่าง ๆ

แผนย่อยการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ให้เป็นเมืองน่าอยู่ที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการลงทุนทั้งจากในและต่างประเทศ โดยเน้นการจัดทำแผนพัฒนาเมืองตามแนวคิด ด้านแผนผังภูมินิเวศ และการพัฒนาเมืองรูปแบบต่าง ๆ

ประเด็นที่ ๑๖ เศรษฐกิจฐานราก

แผนย่อยการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พัฒนากลไกการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ โดยการพัฒนาฐานข้อมูลที่ดินให้มีความครอบคลุมทั้งประเทศ โดยแยกตามประเภทการใช้ประโยชน์ ผู้ครอบครอง ที่มีความทันสมัย โดยให้เป็นข้อมูลสาธารณะที่เปิดเผยและสามารถสืบค้นได้ พัฒนากลไกเพื่อทำหน้าที่รับฝากที่ดินจากเอกชนและนำมาหมุนเวียนสร้างประโยชน์โดยให้ผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งปรับระบบการบริหารจัดการที่ดินของรัฐ ทั้งในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม และที่สาธารณะเพื่อให้เกิดผลิตภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินที่สูงขึ้น

ประเด็นที่ ๑๗ ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม

แผนย่อยมาตรการแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่ม โดยเน้นการพัฒนาและพัฒนามาตรการและพัฒนากลไกสนับสนุนช่วยเหลือประชาชนในกลุ่มเปราะบาง มีความเสี่ยงสูง และมีความสามารถในการปรับตัวต่ำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของรัฐในการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดและตรงกับกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างแท้จริงและเหมาะสม

ประเด็นที่ ๑๙ การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ

แผนย่อยการพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ จัดการน้ำเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมฟื้นฟู อนุรักษ์ พื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่พักน้ำ แหล่งน้ำธรรมชาติ แอ่งน้ำบาดาล และจัดทำแผนและดำเนินการป้องกัน ฟื้นฟู รักษา ร่วมกับแผนรักษาเขตต้นน้ำ และการอนุรักษ์ ฟื้นฟู รักษาสภาพสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำธรรมชาติ ตามพื้นที่ที่กำหนด ตามความสำคัญ และข้อตกลงที่มีของแต่ละลุ่มน้ำ รวมถึงจัดระบบการจัดการพิบัติภัยจากน้ำในภาวะวิกฤติให้สามารถลดความสูญเสียและความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เกิดจากน้ำตามหลักวิชาการให้อยู่ในขอบเขตที่ควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้สามารถฟื้นตัวได้ในเวลาอันสั้น โดยแบ่งตามลักษณะของแต่ละพื้นที่และลุ่มน้ำ

แผนย่อยการเพิ่มผลิตภาพของน้ำทั้งระบบ ในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล จัดให้มีน้ำเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของเขตเมืองเพื่อการอยู่อาศัย การพาณิชย์และบริการ พร้อมระบบจัดการน้ำในเขตเมือง มีระบบแผนผังน้ำ ระบบกระจายน้ำดี ระบบรวบรวมน้ำเสีย ระบบป้องกันน้ำท่วมและระบายน้ำ

แผนย่อยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการสำรวจ พิสูจน์แนวเขตแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ และขึ้นทะเบียนแนวเขตแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมถึงจัดการ แก้ไขปัญหาและป้องกันการรุกล้ำแนวเขตแม่น้ำ ลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยทำแผนรื้อถอนสิ่งก่อสร้างและอาคารที่รุกล้ำแม่น้ำ ลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ และรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

(๒.๒) แผนการปฏิรูปประเทศ

(๒.๒.๑) แผนการปฏิรูปประเทศ

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) มีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ดังนี้

<u>เกี่ยวข้องโดยหลัก</u>

๑) การปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑ เรื่องทรัพยากรทางบก

ประเด็นย่อยที่ ๑ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า (ที่เกี่ยวข้อง)

๑.๔ เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมาย

๑.๖ จัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้

๑.๙ สนับสนุนและพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปทรัพยากรป่าไม่และสัตว์ป่า

ประเด็นย่อยที่ ๒ ทรัพยากรดิน

๒.๑ จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๒.๒ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒ เรื่องทรัพยากรน้ำ

ประเด็นย่อยที่ ๒ การบริหารเชิงพื้นที่

๒.๓ การบริหารการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเด็นย่อยที่ ๓ ระบบเส้นทางน้ำ

๓.๑ การจัดการระบบเส้นทางน้ำ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ เรื่องทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ประเด็นย่อยที่ ๑๐ การแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖ ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ประเด็นย่อยที่ ๔ ปฏิรูปการผังเมือง (ที่เกี่ยวข้อง)

๔.๑ วางผังเมืองและกำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยการใช้ระบบนิเวศท้องถิ่น และชุมชน เป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง

ประเด็นย่อยที่ ๖ ปฏิรูปองค์กร ระบบแผน ระบบงบประมาณ และเครื่องมือบริหารจัดการ

ประเด็นย่อยที่ ๘ การปฏิรูปกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) การปฏิรูปประเทศด้านสังคม

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ ระบบเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ขั้นตอนการดำเนินงาน : พัฒนาระบบกลไก และกระบวนการดำเนินโครงการที่ดินแปลงรวม

กิจกรรม : พัฒนาการดำเนินนโยบายการจัดที่ดินแปลงรวมที่เน้นบทบาทของชุมชน/ที่เน้นกระบวนการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กัน (Collective Activities)

เป้าหมายกิจกรรม : การใช้ที่ดินสาธารณะเป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง โดยที่ดินยังเป็นของรัฐอย่างยั่งยืนไม่ถูกเปลี่ยนมือ เปลี่ยนวัตถุประสงค์

<u>เกี่ยวข้องโดยรอง</u>

๓) การปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

หัวข้อที่ ๑ การปฏิรูปด้านความสามารถในการแข่งขัน

หัวข้อย่อย ๑.๑ ผลิตภาพ (Productivity)

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒ อุตสาหกรรมการเกษตร

เป้าหมาย : เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทย

หัวข้อย่อย ๑.๒ การรวมกลุ่มในภูมิภาค (Regional Integration)

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒ Clusters and Hubs : พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย

เป้าหมาย : ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยและภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม โดยอาศัยความร่วมมือกับประเทศในกลุ่ม CLMV เพื่อดึงจุดแข็งที่ไม่เหมือนกันของแต่ละประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด และอาศัยการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพ

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ พัฒนาเมืองหลัก/เมืองศูนย์กลางของภูมิภาค

เป้าหมาย: เพื่อให้การรวมกลุ่มกันในระดับภูมิภาคและการสร้างอุตสาหกรรมต่าง ๆ นำมาซึ่งการเจริญเติบโตของเมืองใหม่ ๆ และกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย

หัวข้อที่ ๒ การปฏิรูปด้านความเท่าเทียมและการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม

หัวข้อย่อย ๒.๑ การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในระดับบุคคล

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒ การสร้างและใช้ Big Data ภาคเกษตร

เป้าหมาย : มีฐานข้อมูล Big Data ภาคเกษตร

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ การพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทานเพื่อการเกษตร

เป้าหมาย : เกษตรกรในพื้นที่สามารถเพาะปลูกได้ตลอดปี มีรายได้เพิ่มขึ้น

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ การจัดตั้ง Centre of Excellence สำหรับภาคเกษตร

เป้าหมาย : ๑. มี Mobile Application

๒. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น จากการนำนวัตกรรมการเกษตรมาใช้ในการประกอบอาชีพและมีศักยภาพในการส่งข้อมูลของตนเข้าสู่ระบบผ่าน Mobile Application

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖ ส่งเสริม Smart farmer และ Precision farming

เป้าหมาย : มีศูนย์ Center of Excellence ประจำภาคทั่วประเทศ

หัวข้อย่อย ๒.๒ การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๒ การพัฒนาธุรกิจชุมชน

เป้าหมาย : ๑. มีเครือข่ายธุรกิจชุมชน และมีสินค้าประจำพื้นที่ทั่วประเทศ

๒. มี E-commerce center ทั่วทุกภาคในประเทศ

๓. ประชาชนในชุมชนสามารถใช้ e-commerce platform ในการสร้างรายได้

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๗ ระบบภาษี

เป้าหมาย : ปรับปรุงการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดิน

ประเด็นการปฏิรูปที่ ๘ การสร้างความมั่นคงด้านที่ดินให้กับประชาชน

เป้าหมาย : ประชาชนมีความมั่นคงด้านที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ เกษตรกรและผู้มีรายได้น้อย

(๒.๒.๒) แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)

๑) การปฏิรูปประเทศด้านสังคม

กิจกรรมปฏิรูปที่ ๕ การสร้างมูลค่าให้กับที่ดินที่รัฐจัดให้กับประชาชน

เป้าหมาย : เกษตรกรและคนยากจนที่ได้รับการจัดที่ดินจากรัฐ สามารถนำเอกสารสิทธิในที่ดิน หรือหนังสือ/เอกสารอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินไปใช้เป็นหลักประกันการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับการประกอบอาชีพ

๒) การปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมปฏิรูปที่ ๑ เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมาย

เป้าหมาย : จัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ ที่ดินป่าไม้ของรัฐทุกประเภทอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

๓) การปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ

กิจกรรมปฏิรูปที่ ๑ การสร้างเกษตรมูลค่าสูง (High Value Added)

เป้าหมาย : ยกระดับรายได้ภาคการเกษตร อาหารแปรรูป และผลิตภัณฑ์ชีวภาพ

(๒.๓) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

การวางกรอบการพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) กำหนดให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจำเป็นจะต้องเร่งแก้ไขจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่มีอยู่เดิม รวมทั้งเพิ่มศักยภาพในการรับมือกับความเสี่ยงสำคัญที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของบริบท ทั้งจากภายนอกและภายใน ตลอดจนการเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที ดังนั้น การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อ **พลิกโฉมประเทศไทยสู่ "สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน"** ซึ่งหมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับโครงสร้าง นโยบาย และกลไก เพื่อมุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิตและการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นโดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายหลักของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน จำนวน ๔ ประการ ดังนี้

๑) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม มุ่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญ ผ่านการผลักดันส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ที่ตอบโจทย์พัฒนาการของสังคมยุคใหม่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเศรษฐกิจท้องถิ่นและผู้ประกอบการรายย่อยกับห่วงโซ่มูลค่า ของภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย รวมถึงพัฒนาระบบนิเวศที่ส่งเสริมการค้าการลงทุนและนวัตกรรม

๒) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในเชิงรายได้ พื้นที่ ความมั่งคั่ง และการแข่งขันของภาคธุรกิจ ด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง และผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสในการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ และจัดให้มีบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งเพิ่มโอกาสในการแข่งขันของภาคธุรกิจให้เปิดกว้างและเป็นธรรม

๓) การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริโภคไปสู่ความยั่งยืน มุ่งลดการก่อมลพิษ ควบคู่ไปกับ การผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ ตลอดจนลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี ๒๕๙๓ และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ภายในปี ๒๖๐๘

๔) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ มุ่งสร้างความพร้อมในการรับมือและแสวงหาโอกาสจากการเป็นสังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยโรคระบาด และภัยคุกคามทางไซเบอร์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางสถาบันที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารงานของภาครัฐให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างทันเวลา มีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล

ทั้งนี้ เพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่ภาพของการขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนาที่เอื้อให้เกิดการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงานและหลายภาคส่วนในการผลักดันการพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดหมุดหมายการพัฒนา จำนวน ๑๓ หมุดหมาย ซึ่งบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” หรือมุ่งหวังจะ “มี” โดยมีหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ดังนี้

๑) <u>มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย</u>

หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง

๒) <u>มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม</u>

หมุดหมายที่ ๘ ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน

หมุดหมายที่ ๙ ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม

๓) <u>มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</u>

หมุดหมายที่ ๑๑ ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(๒.๔) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ดังนี้

นโยบายและความมั่นคงที่ ๔ : การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล

- เป้าหมายที่เกี่ยวข้อง : ประเทศไทยสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงทางทะเลได้อย่างต่อเนื่อง จนไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและความปลอดภัยของประเทศ
- กลยุทธ์ : กลยุทธ์หลักที่ ๒ การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทะเลอย่างสมดุลและยั่งยืน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีน้ำเงิน

นโยบายและความมั่นคงที่ ๕ : การป้องกันและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

- เป้าหมายที่เกี่ยวข้อง : จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น
- กลยุทธ์ : กลยุทธ์หลักที่ ๒ การยกระดับการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของพื้นที่

นโยบายและความมั่นคงที่ ๙ : การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- เป้าหมายที่เกี่ยวข้อง : การยกระดับการจัดการความเสี่ยงสาธารณภัยที่สำคัญอันเกิดจากภัยธรรมชาติ ภัยจากสิ่งแวดล้อม ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่เป็นภัยซ้ำซากและซ้ำซ้อน (Recurring and Compound Hazards) ไปสู่มาตรฐานตามหลักสากล
- กลยุทธ์ : กลยุทธ์หลักที่ ๑ การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ

(๓) แผนระดับที่ ๓ (แผนอื่นที่เกี่ยวข้อง)

(๓.๑) นโยบายป่าไม้แห่งชาติ

นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ที่เหมาะสมกับความสมดุลของระบบนิเวศ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน หยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างเหมาะสม ยั่งยืน เป็นธรรม เป็นฐานการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยคำนึงถึงดุลยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้ระบบบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานองค์ความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยกำหนดนโยบายไว้ทั้งหมด ๓ ด้าน ประกอบด้วย ๑) นโยบายด้านการจัดการป่าไม้ ๒) นโยบายด้านการใช้ประโยชน์ผลิตผลและการบริการจากป่าไม้และอุตสาหกรรมป่าไม้ และ ๓) นโยบายด้านการพัฒนาระบบบริหารและองค์กรเกี่ยวกับการป่าไม้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ดังนี้

(๓.๑.๑) นโยบายด้านการจัดการป่าไม้

๑) เชื่อมโยงการทำงานของภาครัฐในการบริหารจัดการป่าไม้ทุกระดับให้มีเอกภาพและประสานกันตามห่วงโซ่การพัฒนาระหว่างการบริหารราชการทุกระดับ รวมทั้งมีการประสานความร่วมมือและพัฒนากลไกหรือเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาป่าไม้ของชาติในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการอย่างมีเป้าหมายและต่อเนื่อง

๒) กำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ ประกอบด้วย ป่าอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ และป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ โดยกำหนดให้เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ทั้งป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจและป่าชุมชน ให้ได้ตามเป้าหมายภายใต้กรอบเวลาที่กำหนดในแผนแม่บทพัฒนาการป่าไม้แห่งชาติ

๓) จำแนกพื้นที่ป่าไม้เพื่อการบริหารจัดการในภาพรวมของประเทศและระดับพื้นที่ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

๔) ปรับปรุงแนวเขตที่ดินป่าไม้ทุกประเภทของรัฐให้ชัดเจนและมีเอกภาพ

๕) พัฒนาระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ ให้มีมาตรฐานเอกภาพ ทันต่อสถานการณ์ ครอบคลุมพื้นที่ป่าไม้ทุกประเภท เชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรอื่นของประเทศ

๖) ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทและหน้าที่ของทุกภาคส่วนให้มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วม รับผิดชอบ อนุรักษ์ จัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

๗) หยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้ในที่ดินป่าไม้ของรัฐทุกรูปแบบ

๘) บริหารจัดการป่าอนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งป้องกันภัยธรรมชาติต่าง ๆ

๙) จัดระเบียบและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการครอบครองหรือใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ของรัฐอย่างเหมาะสม เป็นธรรม ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำนึงถึงผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าไม้และสิ่งแวดล้อมจากการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้

๑๐) พัฒนากลไกทางเศรษฐศาสตร์และการตลาดเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสม

๑๑) ฟื้นฟูป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีความสมบูรณ์ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการฟื้นฟูอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง มีการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ต่อสาธารณะบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม

๑๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพ สามารถอำนวยประโยชน์ต่อชุมชน

๑๓) พัฒนาการจัดการสัตว์ป่าทั้งระบบ แก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าอย่างเป็นรูปธรรม สัตว์ป่าได้รับการคุ้มครอง รักษา และใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

(๓.๑.๒) นโยบายด้านการใช้ประโยชน์ผลิตผลและการบริการจากป่าไม้และอุตสาหกรรมป่าไม้

๑) ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจทั้งในที่ดินของรัฐที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์และในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่มิใช่ของรัฐให้เพียงพอกับความต้องการใช้ไม้

๒) ส่งเสริมและสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้ผลิตผลจากป่าไม้ครบวงจรในทุกระดับและพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

๓) พัฒนาและส่งเสริมการรับรองป่าไม้ตามมาตรฐานการรับรองป่าไม้ให้เป็นที่ยอมรับและได้รับการรับรอง

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์การบริการจากป่าไม้อย่างสมดุล ยั่งยืน

๑.๓ นโยบายด้านการพัฒนาระบบบริหารและองค์กรเกี่ยวกับการป่าไม้

๑) กำหนดให้มียุทธศาสตร์หรือแผนการวิจัยภาคป่าไม้ในนโยบายยุทธศาสตร์หรือแผนการวิจัยระดับชาติและ/หรือ พิจารณาจัดตั้งสถาบันวิจัยป่าไม้ในระดับชาติรวมทั้งสนับสนุนและพัฒนางานวิชาการ วิจัย และนวัตกรรมให้ตอบสนองต่อการปฏิรูปทรัพยากรป่าไม้ทั้งระบบ

๒) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมและสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระบบ รวมทั้งพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย

(๓.๒) แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติไว้ ๔ ประเด็น ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ ผนึกกำลังป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ให้ได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ป่าและพื้นที่รอบป่า

ประเด็นยุทธศาสตร์ ปลุกจิตสำนึกรักผืนป่าของแผ่นดิน มีวัตถุประสงค์เพื่อปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนรัก หวงแหน และปกป้อง ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ ซึ่งมิใช่เป็นความรับผิดชอบของผู้ใดผู้หนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ประชาชนต้องรับรู้และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา

ประเด็นยุทธศาสตร์ ปฏิรูประบบการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงระบบของการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกฎหมาย ระเบียบวิธีการ การจัดโครงสร้างขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านกำลังคน การกระจายอำนาจ ระบบงบประมาณ การประสานงาน และการตรวจสอบประเมินผล

ประเด็นยุทธศาสตร์ ฟื้นฟูและดูแลรักษาป่าไม้อย่างยั่งยืน วัตถุประสงค์เพื่อลดการบุกรุกทำลายป่า จึงจำเป็นต้องวางแนวทางในการฟื้นฟู ปลูกป่า และดูแลรักษา โดยให้มีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้คนอยู่กับป่าได้อย่างมีความสุข และป่าที่ได้รับการฟื้นฟู ดูแล มีความสมบูรณ์และยั่งยืน

(๓.๓) นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙

นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ เป็นการวางกรอบนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ระยะ ๒๐ ปี ที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มข้นและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนให้บรรลุตามเป้าหมายอันจะสร้างให้เกิดความสมดุลใน ๓ มิติ คือ มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม รวมถึง การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่สมดุลและยั่งยืน และเป็นสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” ประกอบด้วย ๔ นโยบายหลัก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ได้แก่

นโยบายที่ ๑ จัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน

เป้าประสงค์ : มีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์และความสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร น้ำ และพลังงาน

นโยบายที่ ๒ สร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่งคั่งและยั่งยืน

เป้าประสงค์ : ประชาชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพ บนฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นโยบายที่ ๓ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ : มีเครื่องมือและกลไกที่เพิ่มสมรรถนะให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพ เป็นเชิงรุก และสนับสนุนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศให้มีการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นโยบายที่ ๔ สร้างความเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ : ทุกภาคส่วนมีบทบาทในการร่วมดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในลักษณะความเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

(๓.๔) แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๗๐

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๖๔ เห็นชอบให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy : BCG Model) : โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป โดยมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) สรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ : เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การสร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์

เป้าหมาย : ความหลากหลายชีวภาพได้รับการคุ้มครอง ป้องกัน อนุรักษ์ ฟื้นฟู เพิ่มจำนวน และใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากรอัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่

เป้าหมาย : เศรษฐกิจฐานรากเติบโตอย่างมีคุณภาพพร้อมช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ลดลง

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

เป้าหมาย : อุตสาหกรรมและบริการ BCG เดิมและใหม่มีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

เป้าหมาย : สร้างสังคมฐานความรู้และความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ทางเทคโนโลยี

(๓.๕) แผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

แผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) มีวิสัยทัศน์ คือ "ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนววิถีใหม่ ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน" ประกอบด้วย ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ โดยมีประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยง สอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ขับเคลื่อนกระบวนทัศน์ใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เป้าประสงค์ : ๑.๒ พื้นที่มีศักยภาพและสมรรถนะในการขับเคลื่อนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ความยั่งยืน

กลยุทธ์ : กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสู่ความยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล

เป้าประสงค์ : ๒.๑ มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าในเชิงเศรษฐมิติ

กลยุทธ์ : กลยุทธ์ที่ ๕ สงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู ให้เกิดความสมบูรณ์เชิงพื้นที่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ สร้างความสมดุลและยั่งยืนด้านทรัพยากรน้ำให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และรักษาระบบนิเวศ

เป้าประสงค์ : ๓.๑ สร้างสมดุลระหว่างต้นทุนน้ำที่มีอยู่และน้ำที่ถูกใช้ไปให้เหมาะสมกับบริบท และความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพในทุกพื้นที่

กลยุทธ์ : กลยุทธ์ที่ ๖ อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำเพื่อการจัดสรรน้ำ ให้สามารถตอบสนองความต้องการใช้น้ำอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ ๗ พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการน้ำ และจัดการสภาวะวิกฤตน้ำ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าประสงค์ : ๔.๑ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุลตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Economy)

กลยุทธ์ : กลยุทธ์ที่ ๘ ดำรงวิถีชีวิตแนวใหม่ตามแนวทางโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Economy)

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ เพิ่มศักยภาพองค์กรรองรับวิถีใหม่และนวัตกรรมใหม่

เป้าประสงค์ : ๕.๑ ลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๒ องค์กรมีการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเต็มรูปแบบเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ถูกต้อง รวดเร็ว ทันสมัย สำหรับผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจบนฐานข้อมูลเดียวกัน

๕.๓ มีระบบยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่มีมาตรฐานและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็นธรรม

กลยุทธ์ : กลยุทธ์ที่ ๑๐ เพิ่มขีดความสามารถในการจัดการภาวะวิกฤต

กลยุทธ์ที่ ๑๑ ขับเคลื่อนองค์กรดิจิทัล

กลยุทธ์ที่ ๑๒ ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ทันสมัย

(๓.๖) แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๙๓)

มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ เห็นชอบกับแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๙๓) โดยแผนแม่บทฉบับนี้เป็นแผนระยะยาวสำหรับรองรับการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งในด้านการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมีการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ ตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. ๒๕๙๓ ประกอบด้วย ๒ ยุทธศาสตร์หลัก โดยมียุทธศาสตร์สำคัญที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง คือ การจัดการน้ำอย่างบูรณาการ การสร้างความพร้อมในการรับมือและลดความเสียหายจากอุทกภัยและภัยแล้ง การสร้างความพร้อมในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อการเกษตร และความมั่นคงทางอาหาร การสงวนรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศให้คงความสมบูรณ์ และสร้างความพร้อมและขีดความสามารถเพื่อลดความเสี่ยงและความเสียหายจากภัยธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การลดก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ มีแนวทางดำเนินการที่เกี่ยวข้อง คือ การส่งเสริมการเกษตรที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำ และการอนุรักษ์และเร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าเพื่อเป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน รวมถึงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อดูดซับมลพิษ

(๓.๗) (ร่าง) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (ปรับปรุงช่วงที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

วิสัยทัศน์ ***"ทุกหมู่บ้านมีน้ำสะอาดอุปโภค บริโภค น้ำเพื่อการผลิตมั่นคง ความเสียหายจากอุทกภัยลดลง อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน บริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ภายใต้การพัฒนาอย่างสมดุล โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน"***

เป้าหมายในภาพรวมของแผนแม่บทฯ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ประชาชนทั้งในเมืองและชนบท มีน้ำอุปโภคและน้ำดื่มเพียงพอ ได้มาตรฐานสากลในราคาที่เหมาะสม มีการประหยัดน้ำทุกภาคส่วนทั้งภาคอุตสาหกรรมและครัวเรือน รวมทั้งมีความสามารถในการบริหารจัดการน้ำระดับชุมชม และท้องถิ่น
- สามารถจัดหาน้ำเพื่อการผลิต (เกษตร อุตสาหกรรม) ได้อย่างสมดุลระหว่างศักยภาพกับความต้องการ มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด ผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้ง สามารถจัดหาน้ำบรรเทาผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝนให้เพียงพอต่อการดำรงชีพและการทำการเกษตรในฤดูฝน

- มีระบบป้องกันน้ำท่วมและอุทกภัยที่มีประสิทธิภาพ ทั้งโครงสร้างและการบริหารจัดการ มีผังการระบายน้ำทุกระดับ การบริหารพื้นที่น้ำท่วมและพื้นที่ชะลอน้ำ
- ป่าต้นน้ำได้รับการฟื้นฟู สามารถชะลอการไหลบ่าของน้ำ มีการใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำตามผังที่กำหนด มีการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน ทั้งในพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่เกษตร
- การฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ชุมชนขนาดใหญ่มีการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่สิ่งแวดล้อม มีการจัดการโดยการป้องกันและลดน้ำเสียที่ต้นทาง ป้องกันน้ำเค็ม และการกัดเซาะปากแม่น้ำในพื้นที่เฉพาะ

แผนแม่บทฯ ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญไว้ ๕ ด้าน โดยมีด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ได้แก่

- ด้านที่ ๑ การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค

- พัฒนา ขยายเขต และเพิ่มประสิทธิภาพระบบประปาหมู่บ้าน โดยพัฒนาระบบประปาและขยายเขต เพิ่มประสิทธิภาพระบบผลิตและระบบส่งน้ำเดิม และจัดหาน้ำสะอาดให้ครัวเรือนที่ไม่มีประปา

- พัฒนาระบบประปาเมือง/พื้นที่เศรษฐกิจ โดยจัดหาน้ำต้นทุน/ก่อสร้างระบบผลิต ขยายเขต/เพิ่มเขตจ่ายน้ำ ปรับปรุงระบบประปาเมืองให้ได้มาตรฐาน จัดทำแผนประปาเมืองหลัก/พื้นที่เศรษฐกิจ/พื้นที่ท่องเที่ยว และลดการสูญเสียน้ำในระบบท่อส่งจ่ายน้ำประปา

- พัฒนาน้ำอุปโภคบริโภคให้ได้มาตรฐานและราคาที่เหมาะสม โดยพัฒนาปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่มให้ได้มาตรฐาน และมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำประปา

- ด้านที่ ๒ การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต

- เพิ่มประสิทธิภาพโครงการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำเดิม โดยปรับปรุงโครงการชลประทานขนาดใหญ่/กลาง ปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กและเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในโครงการแหล่งน้ำเดิม

- การจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน โดยพัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำในพื้นที่เกษตรน้ำฝน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการใช้น้ำพื้นที่เกษตรน้ำฝน พัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ ส.ป.ก และพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร

- พัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ/ระบบส่งน้ำใหม่ พัฒนาระบบผันน้ำและระบบเชื่อมโยงแหล่งน้ำเพื่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรน้ำจากพื้นที่ที่มีเหลือไปยังพื้นที่ที่มีความต้องการ

- การเพิ่มผลิตภาพมูลค่าภาคเกษตร โดยมีโครงการนำร่องและประเมินผลจากนั้นจึงขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ

- ด้านที่ ๓ การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย

- การเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำ โดยการปรับปรุงสิ่งกีดขวางทางน้ำ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมถนนสายหลักและปรับปรุงลำน้ำเพื่อรักษาสภาพลำน้ำ กำจัดวัชพืชและขยะมูลฝอยในแม่น้ำสายหลัก แม่น้ำสาขา และแหล่งน้ำปิด

- ป้องกันน้ำท่วมชุมชนเมือง โดยการจัดระบบป้องกันชุมชนเมือง และการสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่ง

- การจัดการพื้นที่น้ำท่วม/พื้นที่ชะลอน้ำ โดยการพัฒนาแก้มลิง พื้นที่ลุ่มต่ำรับน้ำนอง การพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพอาคารบังคับน้ำ และสถานีสูบน้ำ เพื่อบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่เฉพาะจุด

- ด้านที่ ๔ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ

- การอนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม มีการจัดทำแผนฟื้นฟูรายลุ่มน้ำตามลำดับความรุนแรงของปัญหา

- การป้องกันและลดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ต้นน้ำ โดยการจัดทำฝายเพิ่มความชุ่มชื้น ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เกษตรลาดชัน จัดทำแนวป่ากันชน การปลูกป่าเลียนแบบธรรมชาติทดแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการปลูกหญ้าแฝก

- การเพิ่มประสิทธิภาพในการบำบัดและควบคุมการระบายน้ำเสียออกสู่สิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบรวบรวม ระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน และการนำน้ำที่บำบัดกลับมาใช้ใหม่ในภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการและที่อยู่อาศัย และเพื่อให้ระบบบำบัดน้ำเสียสามารถดำเนินการได้ ควรมีการเก็บค่าบำบัดน้ำเสีย การจัดทำแผนหลักการจัดการน้ำเสียในพื้นที่เฉพาะ

- การจัดสรรน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ โดยมีการดำเนินการในกลุ่มน้ำหลักที่มีน้ำต้นทุน การจัดทำแผนหลักป้องกันน้ำเค็ม/การกัดเซาะปากแม่น้ำในพื้นที่เฉพาะ

- การอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ โดยจัดทำตัวชี้วัด River Health Index จัดทำฐานข้อมูลลำน้ำ และแหล่งน้ำทั่วประเทศพร้อมสถานการณ์ปัจจุบัน กำหนดเป้าหมายลำน้ำ/แหล่งน้ำเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู มีการจัดลำดับความสำคัญและดำเนินการเป็นรูปธรรม

(๓.๘) ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

วิสัยทัศน์ คือ เกษตรกรมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน

เป้าประสงค์ คือ เกษตรกรหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (รายได้ประชาชาติต่อหัวมากกว่า ๑๓,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือประมาณ ๓๙๐,๐๐๐ บาท/คน ในปี ๒๕๗๙) โดย

๑) เกษตรกรมีความสามารถในอาชีพของตนเอง (Smart Farmer)

๒) สถาบันเกษตรกรมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (Smart Agricultural Group)

๓) สินค้าเกษตรมีคุณภาพมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด (Smart Agricultural Product)

๔) พื้นที่เกษตรและภาคการเกษตรมีศักยภาพ (Smart Area / Agriculture)

ประกอบด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ คือ

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีแนวทางการพัฒนา คือ ๑) สร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร Smart Farmer, Smart Group, Smart Enterprise ๒) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกรรม ๓) บริหารจัดการแรงงานภาคเกษตรและเทคโนโลยีเพื่อทดแทนแรงงานอย่างเป็นระบบรองรับสังคมเกษตรสูงอายุ

- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร มีแนวทางการพัฒนา คือ ๑) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพมาตรฐานสินค้าสู่มาตรฐานระดับสากล โดยใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและความรู้แบบองค์รวม ๒) ส่งเสริมการเกษตรตลอดโซ่อุปทานสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมูลค่าสูง มุ่งสู่การเป็นฟาร์มอัจฉริยะ

- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม มีแนวทางการพัฒนา คือ ๑) พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนเกษตร ๔.๐ ภายใต้ Thailand ๔.๐ ๒) บริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเกษตร ให้เกษตรกรเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง ๓) พัฒนาผลงานวิจัยและสารสนเทศให้ไปสู่เชิงพาณิชย์ ประชาสัมพันธ์และเชื่อมโยงเครือข่ายข้อมูลในระดับโลก
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนา คือ ๑) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับ SDGs ๒) ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตรให้มีความสมดุลและยั่งยืน
- ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ มีแนวทางการพัฒนา คือ ๑) พัฒนาบุคลากรและนักวิจัยเป็น Smart Officer และ Smart Researcher ๒) เชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานของหน่วยงานทุกภาคส่วนโดยกลไกประชารัฐ และปรับระบบบริหารงานให้ทันสมัย ๓) ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายด้านการเกษตรเพื่อรองรับบริบทการเปลี่ยนแปลง

(๓.๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

วิสัยทัศน์ คือ คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี ๒๕๗๙ มี ๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาและสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน
  - เป้าประสงค์: สนับสนุนให้ทุกคนมีที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐาน
    - กลยุทธ์ที่ ๑ ผลักดันและขับเคลื่อนนโยบายด้านที่อยู่อาศัย
    - กลยุทธ์ที่ ๒ สร้างโอกาสในการมีที่อยู่อาศัย
    - กลยุทธ์ที่ ๓ เสริมสร้างและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบ
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเสริมสร้างระบบการเงินและสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย
  - เป้าประสงค์: ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงระบบการเงิน
    - กลยุทธ์: เสริมสร้างโอกาสในการเข้าถึงระบบการเงิน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การยกระดับการบูรณาการด้านบริหารจัดการที่อยู่อาศัย
  - เป้าประสงค์: ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานด้านที่อยู่อาศัย
    - กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัย
    - กลยุทธ์ที่ ๒ เสริมสร้างและพัฒนากลไกการบูรณาการ
    - กลยุทธ์ที่ ๓ สร้างขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการด้านที่อยู่อาศัย
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน
  - เป้าประสงค์: ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้
    - กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมการจัดสวัสดิการในชุมชน
    - กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมให้ประชาชนรักถิ่นที่อยู่

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

O เป้าประสงค์: การจัดการระบบสาธารณูปโภค ระบบสาธารณูปการ จัดการที่ดินและผังเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

  - กลยุทธ์ที่ ๑ ส่งเสริมการจัดการที่ดินและผังเมือง
  - กลยุทธ์ที่ ๒ ส่งเสริมการจัดการระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ
  - กลยุทธ์ที่ ๓ ส่งเสริมการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

(๓.๑๐) ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

วิสัยทัศน์ คือ บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้มั่นคงและยั่งยืน

พันธกิจ คือ ป้องกันและรักษาพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่ บริหารจัดการที่ดินป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม เพิ่มและฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยการมีส่วนร่วม วิจัยและพัฒนาการป่าไม้ เพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และเสริมสร้างขีดความสามารถเชิงรุกขององค์กร ระบบ กลไก และข้อมูลในการบริหารจัดการ รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย คือ ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการจัดการอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยให้มีพื้นที่ป่าไม้อย่างน้อยร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศภายใน ๒๐ ปี

ยุทธศาสตร์กรมป่าไม้ แบ่งออกเป็น ๗ ประเด็น ได้แก่

(๓.๑๐.๑) ป้องกันรักษาพื้นที่ป่าที่เหลือให้คงอยู่และยั่งยืน โดยการ ๑.๑) เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่า ๑.๒) ยึดคืนพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก (รายนายทุน) ๑.๓) เพิ่มศักยภาพในการป้องกันและควบคุมไฟป่า ๑.๔) จำแนกที่ดินป่าไม้ให้เหมาะสมและจัดทำแนวเขตป่าไม้ให้ชัดเจนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน ๑.๕) สร้างความเข้มแข็งของระบบสารสนเทศทรัพยากรป่าไม้ระดับชาติ ๑.๖) ประเมินและจำแนกเขตป่าเสื่อมโทรมและป่าที่ถูกบุกรุกอย่างเหมาะสม และ ๑.๗) ควบคุมและพัฒนาการจัดการและการใช้ประโยชน์ป่าไม้และที่ดินป่าไม้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

(๓.๑๐.๒) ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการ ๒.๑) ฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ๒.๒) ส่งเสริมและสนับสนุนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรม ๒.๓) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกจิตสำนึก ๒.๔) ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าที่ได้รับการฟื้นฟู และ ๒.๕) เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการฟื้นฟูป่าตามแนวเขตชายแดน

(๓.๑๐.๓) ส่งเสริมธุรกิจป่าไม้และป่าเศรษฐกิจจากป่าปลูก และการส่งเสริมชุมชนในเมือง/ ชุมชนชนบทเป็นพื้นที่สีเขียว โดยการ ๓.๑) ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกป่าเศรษฐกิจ ๓.๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายผู้ปลูกป่า ๓.๓) ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกต้นไม้ที่มีมูลค่า ๓.๔) เพิ่มและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชุมชน ๓.๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และ ๓.๖) พัฒนาระบบการรับรองป่าไม้ (Forest Certification) ที่ได้มาตรฐาน

(๓.๑๐.๔) แก้ไขปัญหาราษฎรในพื้นที่ป่าไม้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม โดยการ ๔.๑) จัดทำฐานข้อมูลผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และ ๔.๒) แก้ไขปัญหาที่ดินป่าไม้ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาบนพื้นฐานการบูรณาการอย่างเป็นธรรมและเป็นไปตามกฎหมาย

(๓.๑๐.๕) สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยการ ๕.๑) ศึกษา วิจัย พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านป่าไม้ ๕.๒) พัฒนาศักยภาพการวิจัยด้านป่าไม้ ๕.๓) พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีผลงานวิจัยด้านป่าไม้ และ ๕.๔) พัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านป่าไม้

(๓.๑๐.๖) บูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน โดยการ ๖.๑) ส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และจัดการป่าไม้ ๖.๒) พัฒนาและส่งเสริมป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ๖.๓) พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนที่สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่นและเกื้อกูลธรรมชาติอย่างเหมาะสม ๖.๔) ส่งเสริมและขยายผลการพัฒนาป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ และ ๖.๕) อนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

(๓.๑๑) ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดิน จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบการพัฒนาทรัพยากรที่ดิน โดยเน้น “เกษตรกร” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างสมดุล ภายใต้วิสัยทัศน์ “**พัฒนาที่ดินให้สมบูรณ์ เพิ่มพูนผลผลิตในทิศทางการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม**” ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรดินด้วยการสำรวจจำแนกดิน วิเคราะห์ดิน และวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น

๑) ด้านการสำรวจจำแนกดิน โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลทรัพยากรดินให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของเกษตรกร สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ง่ายและสะดวก การพัฒนาเทคโนโลยีการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรดินให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และครอบคลุมทุกพื้นที่และทุกชนิดพืช และการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ (War Room) ด้านข้อมูลดินและการพัฒนาที่ดิน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๒) ด้านการวิเคราะห์ดิน น้ำ พืช โดยการปรับปรุงกระบวนการวิเคราะห์ดิน น้ำ พืช ให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรในการนำไปใช้ประโยชน์ การปรับปรุงการแปรความหมายผลการวิเคราะห์ดินให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้รับบริการสามารถนำข้อมูลไปใช้งานได้ง่าย

๓) ด้านการจัดทำแผนการใช้ที่ดิน โดยการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้านการวางแผนการใช้ที่ดิน ส่งเสริมการใช้แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินระดับตำบล เสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตร สำหรับใช้ประโยชน์ในพื้นที่ทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาระบบการจัดทำแผนที่/สำรวจแผนที่การใช้ที่ดินให้ใช้ระยะเวลาลดลงโดยใช้เทคโนโลยีที่มีความแม่นยำและทันสมัย และการสร้างแบบจำลองในการวิเคราะห์คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยงานวิจัยและเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินเชิงนวัตกรรม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการพัฒนาที่ดินที่เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ง่าย และลงทุนต่ำ การพัฒนางานวิจัยและส่งเสริมเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินเชิงนวัตกรรม การบริหารจัดการข้อมูลด้านงานวิจัยและเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินเชิงนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาศักยภาพนักวิชาการให้มีความรู้ความสามารถทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ บริหารจัดการทรัพยากรดินอย่างสมดุลและยั่งยืนด้วยการฟื้นฟู ปรับปรุงดิน และอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งแบ่งออกเป็น

๑) ด้านการฟื้นฟูปรับปรุงดิน โดยการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและง่ายต่อการปฏิบัติ การพัฒนาคู่มือด้านการฟื้นฟูปรับปรุงดินทุกประเภทให้เป็นมาตรฐานตามหลักวิชาการ ส่งเสริมและสนับสนุนเทคโนโลยีด้านการฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่ และส่งเสริมให้เกษตรกรดำเนินการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่ทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง

๒) ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการพัฒนาคู่มือด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เป็นไปตามมาตรฐานตามหลักวิชาการ ส่งเสริมและขยายผลมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และถูกต้องตามหลักวิชาการ และการพัฒนาแหล่งน้ำตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ สร้างและพัฒนาความเข้มแข็งให้กับหมอดินอาสา เกษตรกรและภาคีเครือข่าย โดยการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ดินมีความเข้มแข็งและสามารถนำเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินไปถ่ายทอดให้กับภาคีเครือข่ายได้ การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาที่ดินให้เป็นไปตามหลักวิชาการให้เป็นเกษตรกรมืออาชีพ (Smart Farmer) และการเสริมสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการพัฒนาที่ดินให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อถ่ายทอดให้กับเกษตรกรและเครือข่ายด้านการพัฒนาที่ดิน การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ พัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศด้านการพัฒนาที่ดิน โดยการพัฒนาด้านการจัดทำแผนและการติดตามประเมินผล การพัฒนาด้านการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาบริหารจัดการด้านกฎหมายและระเบียบให้เอื้ออำนวยการปฏิบัติตามภารกิจของกรมฯ การพัฒนาการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ทันเวลา เป็นที่ยอมรับ การพัฒนาด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และการพัฒนาระบบบริหารองค์กร

(๓.๑๒) แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

แผนยุทธศาสตร์กรมส่งเสริมสหกรณ์ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานในสังกัดได้นำไปปฏิบัติใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรสู่ความเข้มแข็ง ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า **“สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรเข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและกลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน” ทั้งนี้ แผนดังกล่าว ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์** โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) จำนวน ๓ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีการสหกรณ์และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาระบบการบริหารจัดการสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้เกิดความมั่นคงและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาศักยภาพสหกรณ์ /กลุ่มเกษตรกร ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม

(๓.๑๓) แผนปฏิบัติราชการ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

วิสัยทัศน์ : องค์การทันสมัยในการจัดการการปฏิรูปที่ดินเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

เป้าประสงค์ : คุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างยั่งยืน

แผนปฏิบัติราชการ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ของ ส.ป.ก. ประกอบด้วย ๔ เรื่อง โดยมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) จำนวน ๓ เรื่อง ดังนี้

๑) แผนปฏิบัติราชการที่ ๑ เรื่อง การบริหารจัดการและคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยมุ่งเน้นการวางแผนและจำแนกการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน จัดหาที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดิน และจัดที่ดินแก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร หน่วยงานและบุคคลอื่น และคุ้มครองพื้นที่เพื่อเกษตรกรรม

๒) แผนปฏิบัติราชการที่ ๒ เรื่อง การเพิ่มศักยภาพพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยมุ่งเน้นพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในเขตปฏิรูปที่ดิน

๓) แผนปฏิบัติราชการที่ ๓ เรื่อง การเพิ่มขีดความสามารถเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยมุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน

(๓.๑๔) (ร่าง) แผนปฏิบัติราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

แผนปฏิบัติราชการกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีเป้าหมายทั้งในระยะยาว ระยะกลาง ระยะสั้น โดยมุ่งเน้นในการป้องกันและรักษาพื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และฟื้นฟูพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับสมบูรณ์ เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้แก่ **“เพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศภายในปี ๒๕๖๙”** ทั้งนี้ แผนดังกล่าวมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) จำนวน ๒ เรื่อง ดังนี้

๑) แผนปฏิบัติราชการที่ ๑ เรื่อง อนุรักษ์ ปกป้องรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยมุ่งเน้นอนุรักษ์ คุ้มครอง ปกป้องรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างมีประสิทธิภาพให้มีสภาพสมบูรณ์

๒) แผนปฏิบัติราชการที่ ๓ เรื่อง บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างสมดุลในทุกมิติ โดยมุ่งเน้นบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าเพื่อลดผลกระทบภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชนอย่างสมดุลและเป็นธรรม

(๓.๑๕) (ร่าง) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐)

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยในระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐ จะเป็นการยกระดับและขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สอดคล้องและต่อยอดจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๕) โดยมุ่งเน้นการพลิกโฉมการท่องเที่ยวไทยและขับเคลื่อนการพัฒนาตลอดทั้งห่วงโซ่ของอุตสาหกรรม มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมและทั่วถึง ภายในระยะเวลา ๕ ปี คือ “การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่เน้นคุณค่า มีความสามารถในการปรับตัว เติบโตอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วม (Rebuilding High Value Tourism Industry with Resilience, Sustainability and Inclusive Growth)”

โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)

การท่องเที่ยวของประเทศจะเติบโตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว จะต้องมีการพัฒนาบนพื้นฐานของความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภาคการผลิตและธุรกิจในภาคการท่องเที่ยวมีการเติบโตอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว พร้อมการบริหารจัดการจำนวนนักท่องเที่ยว และการลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น การปล่อยมลพิษ ของเสีย และภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวไทยสามารถต่อยอดและสร้างคุณค่าจากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ความเป็นไทย และแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

๓.๒ บริบทระหว่างประเทศ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

สหประชาชาติได้กำหนดกรอบวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในช่วง ๑๕ ปีข้างหน้า ซึ่งประชาคมโลกตกลงร่วมกันที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนา ตามแนวทางการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งมิติเศรษฐกิจ (Economic Dimension) มิติทางสังคม (Social Dimension) และมิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Dimension) โดยกำหนดไว้ทั้งสิ้น ๑๗ เป้าหมาย ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับแนวนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ในทุกพื้นที่

เป้าหมายที่ ๒ ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๖ สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๙ สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีความทนทาน ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ครอบคลุมและยั่งยืนและส่งเสริมนวัตกรรม

เป้าหมายที่ ๑๐ ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ ๑๑ ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย มีภูมิต้านทานและยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๒ แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๑๓ เร่งต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผลกระทบที่เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ ๑๔ ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้กับการแปรสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ

ตารางที่ ๓ - ๑ ความเชื่อมโยงของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) กับบริบทภายในประเทศ แผนระดับชาติ และระหว่างประเทศ

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)		**การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน** **ประเด็นนโยบายที่ ๑** การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ **ประเด็นนโยบายที่ ๒** การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด **ประเด็นนโยบายที่ ๓** การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน **ประเด็นนโยบายที่ ๔** ด้านการบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ						
บริบทภายในประเทศ	**รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐**	**หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย** มาตรา ๔๓ (๒)	**หมวด ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย** มาตรา ๕๐ (๒) (๘)	**หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ** มาตรา ๕๗ (๒)	**หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ** มาตรา ๗๒ (๑) (๒) (๓) มาตรา ๗๓ มาตรา ๗๗	**หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ** มาตรา ๒๕๗ (๑) (๒) (๓) มาตรา ๒๕๘ ข. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (๒) ค. ด้านกฎหมาย (๑) ช. ด้านอื่น ๆ (๒)		
	นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา)	**ด้านที่ ๗** การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก (ข้อ ๗.๒.๓)		**ด้านที่ ๑๐** การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน (ข้อ ๑๐.๑ , ๑๐.๒)				
แผนระดับ ๑	**ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)**	**ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**						
		ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม		**ยุทธศาสตร์ที่ ๕** ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม				
แผนระดับ ๒	**แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ**	**ประเด็นที่ ๓** การเกษตร	**ประเด็นที่ ๖** พื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ	**ประเด็นที่ ๙** เขตเศรษฐกิจพิเศษ	**ประเด็นที่ ๑๖** เศรษฐกิจฐานราก	**ประเด็นที่ ๑๗** ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม	**ประเด็นที่ ๑๘** การเติบโตอย่างยั่งยืน	**ประเด็นที่ ๑๙** การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ
	แผนการปฏิรูปประเทศ	**ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** **ประเด็นการปฏิรูปที่ ๑** เรื่องทรัพยากรทางบก **ประเด็นการปฏิรูปที่ ๖** ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		**ด้านสังคม** **ประเด็นการปฏิรูปที่ ๔** ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง **ขั้นตอนการดำเนินงาน** : พัฒนาระบบกลไก และกระบวนการดำเนินโครงการที่ดินแปลงรวม **กิจกรรม** : พัฒนาการดำเนินนโยบายการจัดที่ดินแปลงรวมที่เน้นบทบาทของชุมชน/ที่เน้นกระบวนการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งไปพร้อม ๆ กัน (Collective Activities) **เป้าหมายกิจกรรม** : การใช้ที่ดินสาธารณะเป็นประโยชน์ร่วมอย่างแท้จริงโดยที่ดินยังเป็นของรัฐอย่างยั่งยืนไม่ถูกเปลี่ยนมือเปลี่ยนวัตถุประสงค์					

ตารางที่ ๓ - ๑ ความเชื่อมโยงของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) กับบริบทภายในประเทศ แผนระดับชาติ และระหว่างประเทศ

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)		**การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน**								
		ประเด็นนโยบายที่ ๑ การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ **ประเด็นนโยบายที่ ๒** การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด **ประเด็นนโยบายที่ ๓** การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน **ประเด็นนโยบายที่ ๔** ด้านการบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ								
แผนระดับ ๒ (ต่อ)	**แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)**	**ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** กิจกรรมปฏิรูปที่ ๑ (Big Rock) เพิ่มและพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ตามเป้าหมาย					**ด้านสังคม** กิจกรรมปฏิรูปที่ ๕ (Big Rock) การสร้างมูลค่าให้กับที่ดินที่รัฐจัดให้กับประชาชน			
	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)	**มิติภาคการผลิตและบริการเป้าหมาย**		**มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม**					**มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**	
		หมุดหมายที่ ๑ ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง		**หมุดหมายที่ ๘** ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน	**หมุดหมายที่ ๙** ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม				**หมุดหมายที่ ๑๑** ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	
	นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐	**ประเทศชาติมีเสถียรภาพ ประชาชนอยู่ดีมีสุข ปลอดภัยจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ มีศักยภาพบริหารจัดการความมั่นคงแบบองค์รวม และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติอย่างยั่งยืน**								
		หมวดประเด็นความมั่นคง								
		นโยบายและความมั่นคงที่ ๔ การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล			**นโยบายและความมั่นคงที่ ๕** การป้องกันและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้			**นโยบายและความมั่นคงที่ ๙** การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย		
บริบทระหว่างประเทศ	**เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs Goal)**	**เป้าหมายที่ ๑** ขจัดความยากจนทุกรูปแบบทุกสถานที่	**เป้าหมายที่ ๒** ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน	**เป้าหมายที่ ๖** รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำ และสุขาภิบาลที่ยั่งยืน	**เป้าหมายที่ ๙** พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนและทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม	**เป้าหมายที่ ๑๐** ลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศ	**เป้าหมายที่ ๑๑** ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน	**เป้าหมายที่ ๑๒** แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน	**เป้าหมายที่ ๑๓** ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ	**เป้าหมายที่ ๑๕** ปกป้อง ฟื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ ๔
การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและสถานการณ์ ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๔.๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) สำหรับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เป็นการวิเคราะห์จากสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกจะพิจารณาจากโอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) ของสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่มีผลทำให้เกิดความได้เปรียบ ในขณะเดียวกัน ผลจากการวิเคราะห์ข้อจำกัดทำให้มีการเตรียมเฝ้าระวัง ป้องกันภัยคุกคามจากปัจจัยภายนอกที่จะเกิดขึ้น สำหรับการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในจะพิจารณาจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) ที่น่าจะมีผลต่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อนำข้อได้เปรียบจากจุดแข็งมาช่วยสร้างโอกาสให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินประสบความสำเร็จ และผลการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนจะช่วยลดหรือบรรเทาข้อเสียเปรียบที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ดังนี้

๔.๑.๑ การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
๑. ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) และนโยบายความมั่นคงของชาติ มุ่งเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน และกำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ	๑. เศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้ประชากรจำนวนมากที่มีรายได้น้อยมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น และสังคมจะพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง (urbanization) มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งการเน้นการกระตุ้นการใช้จ่ายทางเศรษฐกิจ การบริโภค และการลงทุนโดยเฉพาะในโครงสร้างพื้นฐานและอสังหาริมทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการพลังงาน ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของที่ดินและทรัพยากรดิน และความมั่นคงด้านอาหารที่เน้นความพอเพียง การเข้าถึงการใช้ประโยชน์ และเสถียรภาพ
๒. รัฐบาลในปัจจุบันมีนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาด้านที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ รวมทั้งมีนโยบายปฏิรูปกฎหมายด้านที่ดิน ให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ	๒. สถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกที่ปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประเทศไทยโดยมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและกระจายตัวของประชากรโลกที่พบว่า มากกว่าร้อยละ ๕๐ จะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งมีสัดส่วนการบริโภค

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threat)
	มากกว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมด และกลุ่มผู้สูงอายุในประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นกลุ่มสำคัญที่ทำให้มีการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ซึ่งรวมถึงความต้องการใช้พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม
๓. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามกรอบสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) กำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดิน ซึ่งจะเป็นกลไกในการผลักดันให้ประชาคมโลกและทุกประเทศให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ดิน และการบริหารจัดการให้มีความยั่งยืน	๓. การกำหนดแผนการใช้ที่ดินมักถูกแทรกแซงโดยกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ รวมถึงการทุจริตเชิงนโยบาย การขาดการตรวจสอบที่รัดกุมและต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศขาดทิศทางการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
๔. แผนการลงทุนทางด้านการคมนาคม การขนส่งสาธารณูปโภค เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและมูลค่าที่ดินที่สูงขึ้น	๔. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบโดยตรงต่อที่ดินและทรัพยากรดิน ทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของฤดูกาล การเกิดภัยพิบัติที่รุนแรงและบ่อยครั้งขึ้น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้ ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศเกษตรกรรม มีรูปแบบการพัฒนาและวิถีชีวิตที่พึ่งพิงความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงนับเป็นภัยคุกคามที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งการรักษาการเติบโตทางเศรษฐกิจ การขจัดปัญหาความยากจน และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น รวมถึงการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

๔.๑.๒ การประเมินสภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
๑. ที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไทยส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการทำการเกษตรกรรม เมื่อประกอบกับสภาพภูมิอากาศที่มีความเหมาะสม ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีฐานการผลิตทางการเกษตรกรรมที่แข็งแกร่ง และเป็นรายได้หลักของประเทศ	๑. ในระดับนโยบายเกิดจากการไม่มีแผนการใช้ที่ดินที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพหลักในการวางแผนระยะยาวแบบบูรณาการ จึงไม่มีการวางและจัดทำผังประเทศไทยให้รองรับทั้งการเพิ่มจำนวนประชากร และการเตรียมการสำหรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่สร้างภัยพิบัติให้กับมวลมนุษย์มากขึ้น ได้แก่ อุทกภัย แผ่นดินไหว และวาตภัย รวมทั้งการลงทุนจัดทำโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของรัฐ มีแต่การวางและจัดทำผังที่แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น รวมทั้งปัญหาการวางผังเมืองและจัดทำผังเมืองมีกระบวนการและขั้นตอนมาก ทำให้ล่าช้าในการประกาศใช้เป็นผลให้ไม่ทันต่อการพัฒนาและการเจริญเติบโตของเมืองที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ
๒. มีคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ซึ่งเป็นคณะกรรมการระดับนโยบายของประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน โดยมีการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติรวมทั้งกำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	๒. มีหลายหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินในแต่ละระดับ รวมถึงการมีคณะกรรมการที่แต่งตั้งตามกฎหมายเพื่อบริหารจัดการที่ดินหลายคณะ เป็นผลทำให้การปฏิบัติงานเกิดความซ้ำซ้อนหรือปฏิบัติงานเฉพาะด้านตามอำนาจที่มีอยู่ จึงขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการที่ดินในภาพรวมของประเทศ นอกจากนี้ การจัดทำแผนงานในระดับหน่วยงานปฏิบัติมักต้องปรับเปลี่ยนตามนโยบายที่เปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายการเมืองและการปกครองในแต่ละช่วงเวลา ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
๓. โครงสร้างของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมเป็นคณะกรรมการ ทำให้เกิดการบูรณาการ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และมีส่วนร่วม ในการผลักดันนโยบายในภาพรวมของประเทศ	๓. การมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ที่ดินและทรัพยากรดิน และมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งกำหนดแนวเขตที่ดินหลายฉบับ โดยจัดทำแผนที่ แนวเขตที่ดินมีมาตราส่วนที่แตกต่างกัน ทำให้ เกิดปัญหาที่ดินทับซ้อน อักทั้งข้อจำกัดในเรื่อง เทคโนโลยีการจัดทำแผนที่ในอดีตที่ไม่สามารถ จำแนกพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ทำกินออกจาก ขอบเขตพื้นที่ป่าได้อย่างชัดเจน ทำให้ประชาชน ที่อยู่อาศัยและทำกินก่อนประกาศเป็นพื้นที่ป่า กลายเป็นผู้บุกรุก ประกอบกับกฎหมายที่มีอยู่ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการ ควบคุมและบังคับใช้ ส่งผลให้มีข้อพิพาทเรื่อง แนวเขตมาโดยตลอด ซึ่งเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งระหว่างหน่วยงานของภาครัฐ ภาครัฐกับเอกชน และระหว่างภาคประชาชน
๔. หลายหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และภารกิจใน การจัดการและแก้ไขปัญหาด้านที่ดินและ ทรัพยากรดินมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง	๔. ขาดฐานข้อมูลที่สามารถใช้บริหารจัดการในภาพรวม ของประเทศที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินมีการดำเนินงาน จากหลายหน่วยงาน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของ การนำข้อมูลไปใช้ โดยปัญหาที่พบ คือ ข้อมูล หลายส่วนอยู่ในรูปของข้อมูลเชิงพื้นที่หรือข้อมูล แบบภูมิสารสนเทศ (GIS) ที่มีมาตราส่วนแตกต่างกัน การมีข้อมูลกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าของข้อมูล และหลายข้อมูลไม่สามารถ อ้างอิงกันได้
	๕. ที่ดินและทรัพยากรดินที่มีอยู่อย่างจำกัด ในขณะ ที่ประชากรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ที่ดินไม่เพียงพอ ต่อความต้องการในการดำรงชีวิต ประชาชนบางส่วน ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง หรือมีไม่เพียงพอ หรือมีที่ดินทำกินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ การกระจาย การถือครองที่ดินในสัดส่วนที่ต่ำ ซึ่งการถือครอง ที่ดินส่วนใหญ่โดยคนส่วนน้อย (กลุ่มนายทุน) จากการซื้อขายเปลี่ยนมือที่ดินทำให้พื้นที่/ที่ดิน ที่มีศักยภาพทางการเกษตรตกไปอยู่ในครอบครอง

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	ของผู้มิใช่เกษตรกรหรือนายทุน การถือครองที่ดินโดยไม่ได้ทำประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ไม่เต็มศักยภาพ จากการซื้อขายเพื่อเก็งกำไรในอสังหาริมทรัพย์ เหล่านี้อันนำมาซึ่งการเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าและที่ดินของรัฐเพื่อเข้าไปใช้ประโยชน์ในการขยายพื้นที่ทางการเกษตร การบุกรุกจับจองของนายทุน การออกโฉนดที่ดินหรือเอกสารสิทธิที่ไม่ถูกต้อง การบุกรุกที่ดินของรัฐที่สงวนหวงห้ามไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ และการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน
	๖. ปัญหาประชาชนไม่มีที่ดินทำกิน แม้ว่านโยบายการจัดหาที่ดินทำกินให้กับเกษตรกรผู้ไร้ที่ดินทำกินมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้ภารกิจของหลายหน่วยงาน โดยการจัดที่ดินในรูปของนิคมสร้างตนเอง นิคมสหกรณ์ รวมทั้งการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม แต่เนื่องจากสภาพที่ดินที่นำมาจัดให้กับเกษตรกรมีสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมและขาดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาพื้นที่จึงเป็นไปด้วยความล่าช้า ทำให้การดำรงชีวิตมีความยากลำบาก ส่งผลให้ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรที่ดินทำกินที่รัฐจัดให้ต้องกลับมาเป็นผู้ไร้ที่ดินทำกินเช่นเดิม รวมทั้ง ยังประสบกับปัญหาการขาดแคลนที่ดินของรัฐที่จะนำมาจัดให้กับประชาชน ซึ่งปัญหาทั้งหลายดังกล่าวได้นำไปสู่การบุกรุกเพื่อทำกินในที่ดินของรัฐประเภทต่าง ๆ และกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้และเขตอุทยานแห่งชาติ เกิดปัญหาการโต้แย้งสิทธิ์และเป็นข้อพิพาทระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนมาอย่างยาวนานในหลายพื้นที่

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
	๗. ในบางพื้นที่ยังมีปัญหาดินที่มีปัญหาและขาดความอุดมสมบูรณ์ ทั้งดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด ดินค่อนข้างเป็นทราย ดินทรายจัด ดินตื้น และดินบนพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนหรือพื้นที่ภูเขาลาดชันสูง นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการปนเปื้อนของดิน การเสื่อมโทรมของดิน การเลือกปลูกพืชไม่เหมาะสมกับสภาพของดิน การใช้สารเคมีจำนวนมาก และภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น ภัยแล้งที่ทำให้สูญเสียความชื้นในดิน หรือการเกิดน้ำป่าไหลหลาก ทำให้สูญเสียหน้าดินอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการสูญเสียดินและการชะล้างพังทลายของดิน

๔.๒ การนำผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดกลยุทธ์

ผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็ง การแก้ไขปัญหาและปรับปรุงจุดอ่อน การเสริมสร้างโอกาส ลดวิกฤตและอุปสรรคจากการดำเนินงานภายใต้สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี สรุปได้ดังนี้

๔.๒.๑ กลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาจุดแข็ง

๑) พัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับและสนับสนุนบทบาทของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ให้เป็นองค์กรกำหนดนโยบายในภาพรวมในการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีความต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

๒) สร้างความเข้าใจ บูรณาการและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อให้เกิดการประสานงานและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานที่สอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถผลักดันการนำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีความเป็นเอกภาพ และต่อเนื่อง

๓) ส่งเสริมการจัดที่ดินทำกินที่มีศักยภาพทางการเกษตรให้กับประชาชนที่มีพื้นฐานการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อเสริมสร้างการเป็นฐานการผลิตทางการเกษตรที่มั่นคงของประเทศ

๔.๒.๒ กลยุทธ์การแก้ไขและปรับปรุงจุดอ่อน

๑) กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๒) พัฒนาการวางแผนการใช้ที่ดินและผังเมืองเพื่อใช้เป็นกรอบหลักในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในระยะยาว ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับลุ่มน้ำ โดยให้ความสำคัญในการประเมินรองรับสถานการณ์ในอนาคต ทั้งการเพิ่มจำนวนประชากร การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขัน ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย แผ่นดินไหว และวาตภัย รวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๓) ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ การกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่มีอยู่หลายฉบับในปัจจุบันและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง ที่อาจเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ทั้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาครัฐกับเอกชน และระหว่างภาคประชาชนด้วยกัน รวมทั้งการพัฒนากฎหมายใหม่เพื่อให้สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาด้านที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ตลอดจนการกำหนดระเบียบและแนวทางปฏิบัติเพื่อให้บริหารจัดการที่ดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวทางธรรมาภิบาลและประชารัฐ

๔) พัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลด้านที่ดินและทรัพยากรดินที่สามารถใช้บริหารจัดการในภาพรวมของประเทศที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ปัญหาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินที่มีการดำเนินงานจากหลายหน่วยงานให้มีมาตราส่วนเดียวกันและสามารถอ้างอิงกันได้

๕) กำหนดมาตรการทางกฎหมาย เศรษฐศาสตร์ และสังคม เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยแก้ปัญหาที่ดินไม่มีการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ที่ดินทิ้งร้าง และการใช้ที่ดินไม่เหมาะสม เพื่อให้มีผลต่อการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำเรื่องที่ดินทำกิน ปัญหาผู้ยากไร้ไม่มีที่ดินทำกิน รวมทั้งผลักดันให้เกิดความเป็นธรรมในการการกระจายการถือครองที่ดินของประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๖) สนับสนุนให้มีการแก้ไขและพัฒนาคุณภาพของดินอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในบางพื้นที่ยังมีปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทั้งดินอินทรีย์ ดินเค็ม ดินเปรี้ยวจัด ดินค่อนข้างเป็นทราย ดินทรายจัด ดินตื้น และดินบนพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนหรือพื้นที่ภูเขาลาดชันสูง รวมทั้งการแก้ไขและปรับปรุงดินในพื้นที่ที่มีปัญหาการปนเปื้อนของดิน ดินเสื่อมสภาพ การตกค้างสารเคมีจำนวนมาก พื้นที่เกิดภัยพิบัติซ้ำซาก และพื้นที่ที่มีปัญหาชะล้างพังทลายของดิน เพื่อให้ที่ดินที่จัดให้กับประชาชนมีสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการทำประโยชน์

๔.๒.๓ กลยุทธ์การเสริมสร้างโอกาส

๑) ผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดิน กำหนดยุทธศาสตร์ ตลอดจนจัดทำแผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่ได้กำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๒) ผลักดันการนำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนตามกรอบสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนร่วมกันของประชาคมโลก มีการกำหนดเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดิน ซึ่งจะเป็นกลไกในการผลักดันให้ประชาคมโลกและทุกประเทศให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ดินและการบริหารจัดการให้มีความยั่งยืนไปพัฒนาผนวกเข้ากับการปฏิบัติงานในภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๔.๒.๔ กลยุทธ์การลดวิกฤติและอุปสรรค

ส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศในทุกระดับ โดยสามารถคงความอุดมสมบูรณ์ที่ดินและทรัพยากรดิน รักษาสมดุลทางธรรมชาติและระบบนิเวศ มีการใช้ประโยชน์ที่คุ้มค่าและยั่งยืน เป็นฐานการผลิตทางการเกษตรกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงและแข็งแกร่ง

ส่วนที่ ๕
นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ
(พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

การกำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินมีกรอบทิศทางในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายการบริหารประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงแผนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ โดยการกำหนดนโยบายและแผนฯ อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ การอนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรดินอย่างยั่งยืน การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม การบูรณาการการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดิน รวมทั้งวิธีปฏิบัติ ๔ ระยะเวลาดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

๕.๑ หลักการ

การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เป็นการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศ ที่มุ่งเน้นการคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ และหลักการบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การบูรณาการการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน มีความเชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ และชายฝั่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมกระบวนการตัดสินใจ การคำนึงถึงสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน หลักธรรมาภิบาล การรับรู้ข่าวสาร การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนและภูมิสังคม ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินที่มีอยู่อย่างจำกัดมีประประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลให้การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

๕.๒ วิสัยทัศน์

“การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน”

๕.๓ พันธกิจ

๑. สงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ

๒. เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๓. กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และส่งเสริมการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน

๔. เพิ่มศักยภาพกลไก เครื่องมือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๕.๔ เป้าประสงค์

๑. แนวเขตที่ดินของรัฐมีความชัดเจน รวมถึงเพิ่มและรักษาพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ให้มีสัดส่วนร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ประเทศ เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

๒. ที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศมีการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

๓. การกระจายการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัวมากขึ้น และประชาชนที่ได้รับการจัดที่ดินมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๔. มีกลไก เครื่องมือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีประสิทธิภาพ

๕.๕ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐) ประกอบด้วยประเด็นนโยบายหลัก ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑๙ ตัวชี้วัด ๑๑ แนวทางการพัฒนาหลัก ๑๗ แผนงานสำคัญ ได้แก่

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑: การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐในภาพรวม และมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย ๕ ตัวชี้วัด ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก ๔ แผนงานสำคัญ

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒: การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน มีความสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และความมั่นคงของประเทศตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ๕ ตัวชี้วัด ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก ๗ แผนงานสำคัญ

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓: การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการจัดที่ดินทำกิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกินให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ประกอบด้วย ๔ ตัวชี้วัด ๒ แนวทางการพัฒนาหลัก ๓ แผนงานสำคัญ

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔: การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดความเป็นเอกภาพ ประกอบด้วย ๕ ตัวชี้วัด ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก ๓ แผนงานสำคัญ

โดยประเด็นนโยบายหลัก ๔ ด้าน มีกรอบแนวคิด เป้าหมาย และผลลัพธ์เชิงนโยบายที่คาดหวัง ในแต่ละระยะ แสดงในรูปที่ ๕-๑ ถึง ๕-๕

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐

วิสัยทัศน์	การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน			
พันธกิจ	๑. สงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐ และอนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่าเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ๒. เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๓. กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และส่งเสริมการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน ๔. เพิ่มศักยภาพกลไก เครื่องมือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน			
เป้าประสงค์	๑. แนวเขตที่ดินของรัฐมีความชัดเจน รวมถึงเพิ่มและรักษาพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจ เพื่อการใช้ประโยชน์ให้มีสัดส่วนร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ประเทศ เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒. ที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศมีการนำมาใช้ประโยชน์สูงสุดเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ๓. การกระจายการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัวมากขึ้น และประชาชนที่ได้รับการจัดที่ดินมีคุณภาพชีวิตที่ดี ๔. มีกลไก เครื่องมือ องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีประสิทธิภาพ			
ประเด็นนโยบาย	การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ	การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด	การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน	การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ
วัตถุประสงค์	เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐภาพรวมและมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้อย่างสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึง ความมั่นคงของประเทศตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน	เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการจัดที่ดินทำกิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินให้สามารถพึ่งพาตนเองได้	เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดความเป็นเอกภาพ
ตัวชี้วัด	๑. จำนวนพื้นที่ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์ One Map แล้วเสร็จ *(เป้าหมายปี ๗๐ : ๗๗ จังหวัด)* ๒. ที่ดินของรัฐถูกบุกรุก (ลดลง) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๑๐)* ๓. ความสำเร็จของการพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ๖๐๐ ระวาง/๗,๕๐๐ แปลง)* ๔. สัดส่วนของพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๕๐)* ๕. ระดับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า (คงเดิม / เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๕)*	๑. สัดส่วนของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน และสมรรถนะของดิน (ลดลง) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๑๕)* ๒. สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ (ลดลง) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๗)* ๓. สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๓๐)* ๔. สัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๓๕)* ๕. สัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายผังเมือง (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๕)*	๑. สัดส่วนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน (ลดลง) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๗๐)* ๒. ระดับรายได้ของผู้ได้รับการจัดที่ดิน (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๗)* ๓. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๕)* ๔. สัดส่วนการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัว (เพิ่มขึ้น) *(เป้าหมายปี ๘๐ : ร้อยละ ๕)*	๑. มีระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน *(เป้าหมายปี ๘๐ : ๑๕ ฐานข้อมูล (สะสม))* ๒. มีการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน *(เป้าหมายปี ๘๐ : มี)* ๓. มีการพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน *(เป้าหมายปี ๘๐ : ๑ มาตรการ/เครื่องมือ)* ๔. มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน *(เป้าหมายปี ๘๐ : ๑๐ ฉบับ)* ๕. มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน *(เป้าหมายปี ๘๐ : มี)*
แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การแก้ไขปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ ๒. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ๓. การอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม	๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ	๑. การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ๒. การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	๑. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพ ๒. การพัฒนาเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม ๓. การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
แผนงานสำคัญ	๑. แผนงานแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐและให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ ๒. แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ๓. แผนงานพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน ๔. แผนงานอนุรักษ์ บริหารจัดการและฟื้นฟูพื้นที่ป่า	๑. แผนงานวางแผนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ๒. แผนงานฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพดิน ๓. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพฐานการผลิตภาคเกษตร ๔. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบท ๕. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน ๖. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำ ๗. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ	๑. แผนงานยกระดับเครื่องมือและกลไกกระจายการถือครองที่ดิน ๒. แผนงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ภายใต้กลไกของ คทช. ๓. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๑. แผนงานพัฒนากลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ๒. แผนงานพัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ๓. แผนงานพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
กลไกขับเคลื่อน	**ระดับนโยบาย** : คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.)			
	ระดับอำนวยการ : คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน คณะอนุกรรมการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด คณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน คณะอนุกรรมการกำกับ ติดตาม และประเมินผล คณะอนุกรรมการสารสนเทศที่ดินและทรัพยากรดิน คณะอนุกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) และแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ คณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ	คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน คณะอนุกรรมการกลั่นกรองกฎหมายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน		
	ระดับพื้นที่ : คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด (คทช. จังหวัด) และคณะอนุกรรมการพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐจังหวัด (คพร.จังหวัด)			

รูปที่ ๕-๑ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

รูปที่ ๕-๒ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑ : การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ

รูปที่ ๕-๓ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒ : การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รูปที่ ๕-๔ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓ : การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

รูปที่ ๕-๕ ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔ : การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑
การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ

<u>วัตถุประสงค์</u>

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐในภาพรวม และมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์ และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. จำนวนพื้นที่ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์ One Map แล้วเสร็จ
๒. ที่ดินของรัฐถูกบุกรุก (ลดลง)
๓. ความสำเร็จของการพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน (เพิ่มขึ้น)
๔. สัดส่วนของพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ (เพิ่มขึ้น)
๕. ระดับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า (คงเดิม/เพิ่มขึ้น)

<u>แนวทางการพัฒนา</u> ประกอบด้วย ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๘ แนวทางการพัฒนาย่อย ดังนี้

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๑ การแก้ไขปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ การแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ

๑.๑.๑ การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๑.๑.๒ การพัฒนาระบบบริหารจัดการและดูแลรักษาแนวเขตที่ดินของรัฐด้วยระบบที่มีประสิทธิภาพและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

๑.๒ การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ

๑.๒.๑ การพิสูจน์สิทธิเพื่ออำนวยความเป็นธรรมให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ

๑.๒.๒ มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ** ประกอบด้วย ๓ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ การป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๒.๑.๑ การเร่งรัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินของรัฐ เพื่อป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๒.๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการดูแลรักษาและบริหารจัดการที่ดินของรัฐ

๒.๑.๓ การกำหนดมาตรการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐทั้งในภาพรวม เชิงประเด็น และเชิงพื้นที่อย่างสอดคล้องกัน

๒.๑.๔ การเสริมอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๒.๒ การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๒.๒.๑ การดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังบนพื้นฐานของความเป็นธรรม

๒.๒.๒ การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐโดยไม่ออกเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดินแก่ผู้บุกรุก

๒.๒.๓ การดำเนินการกับเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบุกรุกที่ดินของรัฐตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๒.๒.๔ การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ทั้งในภาพรวม เชิงประเด็นและเชิงพื้นที่อย่างสอดคล้องกัน

๒.๒.๕ การเสริมอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

๒.๓ การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ

๒.๓.๑ การพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน

๒.๓.๒ การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนเกี่ยวกับที่ดินของรัฐด้วยมาตรการหรือแนวทางอื่นที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๓ การอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม** ประกอบด้วย ๓ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ การอนุรักษ์ สงวน หวงห้าม และคุ้มครองพื้นที่ป่าเพื่อความสมดุลของระบบนิเวศ

๓.๑.๑ การนำนโยบายกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำมาใช้เป็นเครื่องมือจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่า

๓.๑.๒ การประกาศพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้เป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ตามกฎหมาย เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ

๓.๒ การดูแลรักษาและบริหารจัดการพื้นที่ป่าให้คงสภาพในการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ

๓.๒.๑ การจำแนกพื้นที่ป่าเพื่อการบริหารจัดการในภาพรวมและระดับพื้นที่ ควบคู่กับการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดินป่าในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

๓.๒.๒ การป้องกันและแก้ไขการบุกรุกพื้นที่ป่าและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น

๓.๒.๓ การนำแนวเขตที่ดินของรัฐที่ปรับปรุงแล้วเสร็จไปใช้บริหารจัดการแนวเขตที่ดินป่าทุกประเภทให้เกิดความชัดเจนและมีเอกภาพ

๓.๒.๔ การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าในลักษณะกลุ่มป่าหรือผืนป่า (Forest Complex) เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศป่า โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งในและระหว่างประเทศ

๓.๓ การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้คืนความสมบูรณ์ด้วยการมีส่วนร่วม

๓.๓.๑ การกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีความสมบูรณ์อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง

๓.๓.๒ การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพป่าโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

๓.๓.๓ การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการฟื้นฟูป่าอย่างยั่งยืน

<u>แผนงานสำคัญ</u>

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
๑. แผนงานแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ และให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ	- การพิสูจน์สิทธิในที่ดินตามมาตรการของ คทช. โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศ - การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐ (One Map) - มาตรการทางการเงิน การคลัง และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพื่อชดเชยเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) - กระทรวงกลาโหม - สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)
๒. แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย - การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - การใช้ทุนทางสังคมหรือมาตรการทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ - ระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	- กระทรวงการคลัง - กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)
๓. แผนงานพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน	- การพิสูจน์สิทธิในที่ดินตามมาตรการของ คทช. โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศ	- กระทรวงการคลัง - กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
	- การแก้ไขปัญหา/จัดการเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ของประชาชน	(องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)
๔. แผนงานอนุรักษ์ บริหารจัดการ และฟื้นฟูพื้นที่ป่า	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย - การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บริหารจัดการและฟื้นฟูพื้นที่ป่า	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒
การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

<u>วัตถุประสงค์</u>

เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้อย่างสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึง ความมั่นคงของประเทศ ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. สัดส่วนของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน และสมรรถนะของดิน (ลดลง)
๒. สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ (ลดลง)
๓. สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (เพิ่มขึ้น)
๔. สัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (เพิ่มขึ้น)
๕. สัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายผังเมือง (เพิ่มขึ้น)

<u>แนวทางการพัฒนา</u> ประกอบด้วย ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๙ แนวทางการพัฒนาย่อย ดังนี้

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๑.๑.๑ การจำแนกประเภทและกำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ เหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน

๑.๑.๒ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชน

๑.๒.๑ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และประโยชน์สาธารณะ

๑.๒.๒ การส่งเสริมและสนับสนุนให้นำที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ทั้งของภาครัฐและเอกชนมาใช้ประโยชน์และเพิ่มมูลค่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น

๑.๒.๓ การบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างหรือกลไกอื่นเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินของเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๒ การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ การป้องกันคุณภาพดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์

๒.๑.๑ การป้องกันการเสื่อมโทรมและการชะล้างพังทลายของดิน

๒.๑.๒ การเสริมสร้างองค์ความรู้ในการบำรุงรักษาคุณภาพดินควบคู่กับการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้องและเหมาะสม

๒.๑.๓ การกำหนดมาตรการกำกับและควบคุมการใช้สารเคมีหรือการใช้ประโยชน์ที่ดินที่จะส่งผลให้คุณภาพของดินเสื่อมโทรม

๒.๑.๔ การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์คุณภาพดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยไม่ทำลายคุณภาพดิน

๒.๒ การฟื้นฟู ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพดินที่เสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์

๒.๒.๑ การน้อมนำแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำตามพระราชดำริมาใช้ในการฟื้นฟู ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพดิน

๒.๒.๒ การส่งเสริมการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการฟื้นฟู ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพดิน

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ** ประกอบด้วย ๕ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร

๓.๑.๑ การกำหนดพื้นที่เกษตรกรรม (โซนนิ่งภาคเกษตร) ที่มีการวางผังและระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อกระบวนการผลิต

๓.๑.๒ การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ในการเพิ่มผลิตภาพการผลิตภาคการเกษตรให้มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มมากขึ้น และใช้ต้นทุนลดลง โดยการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

๓.๑.๓ การปรับกระบวนการผลิตจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวสู่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนสอดคล้องกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ

๓.๑.๔ การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพ และขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกรให้มากขึ้น เพื่อเป็นฐานการผลิตภาคเกษตรที่ยั่งยืน

๓.๑.๕ การสร้างกลไกป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูญเสียสิทธิในที่ดินเกษตรกรรม เพื่อรักษาฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน

๓.๑.๖ การส่งเสริมการทำเกษตรสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน เช่น เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เป็นต้น

๓.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบทให้มีความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับความเสี่ยงและภัยพิบัติ

๓.๒.๑ การส่งเสริม และสนับสนุนการจัดรูปแบบเมืองและชุมชนที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๓.๒.๒ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชนบท เช่น การสร้างสวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวสาธารณะ เป็นต้น

๓.๒.๓ การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งในชุมชนเมืองและชนบท

๓.๒.๔ การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมืองและชนบทอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๕ การพัฒนาระบบคาดการณ์ ประเมินผลกระทบ และระบบเตือนภัยที่อาจจะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงและภัยพิบัติ

๓.๒.๖ การกำหนดแนวทางในการรับมือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหา รวมถึงกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงและภัยพิบัติ โดยการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน

๓.๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานอย่างสมดุลและยั่งยืน

๓.๓.๑ การจัดทำเขตศักยภาพสำหรับพื้นที่อุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานอย่างชัดเจน เพื่อใช้สำหรับการวางแผน กำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์และพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

๓.๓.๒ การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

๓.๔ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำอย่างเหมาะสมและยั่งยืน สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

๓.๔.๑ การป้องกันการรุกล้ำพื้นที่ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ โดยกำหนดแนวเขตหรือหมุดแนวเขตให้ชัดเจน

๓.๔.๒ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำอย่างยั่งยืน ป้องกันไม่ให้เกิดการกัดเซาะและทำลายระบบนิเวศ

๓.๔.๓ การควบคุมการก่อสร้างและรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง ที่ส่งผลให้เกิดการกัดเซาะและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ

๓.๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

๓.๕.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชน

๓.๕.๒ การควบคุมและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

<u>แผนงานสำคัญ</u>

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
๑. แผนงานวางแผนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง - มาตรการภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพื่อจูงใจให้นำที่ดินมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ - การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) - การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) - การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) - แผนที่วางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่น Agri-Map เป็นต้น - เทคโนโลยีสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ	- กระทรวงมหาดไทย (กรมโยธาธิการและผังเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงการคลัง - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)
๒. แผนงานฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพดิน	- มาตรการกำกับและควบคุมการใช้สารเคมีในดิน - มาตรการเสริมสร้างองค์ความรู้ในการบำรุงรักษาดินควบคู่กับการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้องและเหมาะสม - มาตรการสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์คุณภาพดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
๓. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพฐานการผลิตภาคเกษตร	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองเพื่อเอื้อต่อกระบวนการผลิตและป้องกันการสูญเสียที่ดินในภาคเกษตรกรรม - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน - เทคโนโลยีสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ - มาตรการเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรเพื่อเพิ่มผลิตภาพการใช้ที่ดิน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๔. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบท	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์เพื่อลดปัญหามลพิษด้านสิ่งแวดล้อม - การใช้ทุนทางสังคมหรือมาตรการทางสังคมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	- กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๕. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนในการพัฒนาพื้นที่ - การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA)	- กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา - กระทรวงคมนาคม

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
	- การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) - การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA)	
๖. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำ	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายผังเมือง รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการรุกล้ำ และทำลายระบบนิเวศ	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงคมนาคม
๗. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนที่เหมาะสมกับศักยภาพและความต้องการของพื้นที่	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓
การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

<u>วัตถุประสงค์</u>

เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการจัดที่ดินทำกินและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. สัดส่วนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน (ลดลง)
๒. ระดับรายได้ของผู้ได้รับการจัดที่ดิน (เพิ่มขึ้น)
๓. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน (เพิ่มขึ้น)
๔. สัดส่วนการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัว (เพิ่มขึ้น)

<u>แนวทางการพัฒนา</u> ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๔ แนวทางการพัฒนาย่อย ดังนี้

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๑ การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ การยกระดับเครื่องมือกระจายการถือครองที่ดิน

๑.๑.๑ การกำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมในรูปแบบที่เหมาะสมและด้วยวิธีการที่หลากหลาย

๑.๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการกระจายการถือครองที่ดินอย่างจริงจัง

๑.๑.๓ การขอคืนพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สาธารณะ

๑.๑.๔ การป้องกันการถือครองที่ดินของคนต่างชาติ และนิติบุคคลต่างประเทศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๑.๑.๕ การเร่งรัดสำรวจรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมาย

๑.๒ การพัฒนากลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน

๑.๒.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกของหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน

๑.๒.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๒ การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์

๒.๑.๑ การจัดหาที่ดินว่าง หรือที่ดินของรัฐที่มีการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือมีการใช้ผิดวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน

๒.๑.๒ การพัฒนาและฟื้นฟูที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อจัดให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในรูปแบบการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๒.๑.๓ การกำหนดหลักเกณฑ์การจัดที่ดินทำกินให้สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบของที่ดินแต่ละประเภท และปรับปรุงให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมถึงตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดิน และติดตามตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อเรียกคืนที่ดินกรณีที่คุณสมบัติไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย หรือนำที่ดินที่ได้รับไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

๒.๑.๔ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกิน โดยการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุน และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒.๑.๕ การพัฒนากลไกการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่

๒.๑.๖ การจัดทำระบบข้อมูลการจัดที่ดิน เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในระดับพื้นที่ และรายงานให้ส่วนกลางทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

๒.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดที่ดินให้ประชาชนในลักษณะอื่น

๒.๒.๑ การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชาชนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และฐานข้อมูลผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทุกประเภท

๒.๒.๒ การกำหนดขนาดของที่ดินที่เหมาะสมสำหรับจัดให้กับประชาชน

๒.๒.๓ การพัฒนาหลักเกณฑ์การจัดที่ดินทำกินให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดิน และติดตามตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อเรียกคืนที่ดินกรณีที่คุณสมบัติไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย หรือนำที่ดินที่ได้รับไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

๒.๒.๔ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกิน โดยการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุน และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒.๒.๕ การพัฒนากลไกการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่

๒.๒.๖ การจัดทำระบบข้อมูลการจัดที่ดิน เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนในระดับพื้นที่ และรายงานให้ส่วนกลางทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

<u>แผนงานสำคัญ</u>

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
๑. แผนงานยกระดับเครื่องมือและกลไกการกระจายการถือครองที่ดิน	- มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย - มาตรการภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง - มาตรการเชิงเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม	- กระทรวงการคลัง - กระทรวงมหาดไทย - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ / สถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน))
๒. แผนงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ภายใต้กลไกของ คทช.	- การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ตามมติ ครม. ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘ - ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม - ระบบกำกับติดตามผลการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)
๓. แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน ตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- การปรับปรุงหลักเกณฑ์ ระบบ และกลไกการจัดที่ดินทำกิน ตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - ส่งเสริมการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม - ระบบกำกับติดตามผลการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - หน่วยงานอื่นที่มีภารกิจด้านการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔
การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ

<u>วัตถุประสงค์</u>

เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทาง และกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดความเป็นเอกภาพ

<u>ตัวชี้วัด</u>

๑. มีระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๒. มีการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน

๓. มีการพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือก เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๔. มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๕. มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

<u>แนวทางการพัฒนา</u> ประกอบด้วย ๓ แนวทางการพัฒนาหลัก และ ๖ แนวทางการพัฒนาย่อย ดังนี้

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๑ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพ** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ การพัฒนากลไกเชิงสถาบันและบุคลากร

๑.๑.๑ การพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินไปสู่การปฏิบัติ

๑.๑.๒ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินไปสู่การปฏิบัติ

๑.๒ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม

๑.๒.๑ การเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน

๑.๒.๒ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินภายในประเทศร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๑.๒.๓ การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของภาคีทุกภาคส่วนภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

๑.๒.๔ การเสริมสร้างและยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๒ การพัฒนาเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ การพัฒนานโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๒.๑.๑ การพัฒนาประสิทธิภาพของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศทั้งในระยะยาว และระยะปานกลาง ให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงให้เกิดความเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๒ การพัฒนาหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๒.๒ การพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

๒.๒.๑ การเร่งรัดพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๒.๒.๒ การพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน รวมทั้งผลักดันให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๓ การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม

๒.๒.๔ การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

- **แนวทางการพัฒนาหลักที่ ๓ การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน** ประกอบด้วย ๒ แนวทางการพัฒนาย่อย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม

๓.๑.๑ การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดินโดยมีแผนงานด้านการวิจัยที่เป็นระบบ

๓.๑.๒ การส่งเสริมการนำองค์ความรู้และการศึกษาวิจัยมาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไปสู่การปฏิบัติ

๓.๒ การเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม

๓.๒.๑ การพัฒนาระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

๓.๒.๒ การส่งเสริมการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อผลักดันผลงานการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ

<u>แผนงานสำคัญ</u>

แผนงาน	เครื่องมือเชิงนโยบาย	หน่วยงานรับผิดชอบหลัก
๑. แผนงานพัฒนากลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	- การทบทวนภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อน - สร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและเทคโนโลยีการมีส่วนร่วม	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)
๒. แผนงานพัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	- แผนปฏิบัติการระยะปานกลาง (แผนระยะ๕ปี) - เกณฑ์และดัชนีชี้วัดด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน - การพัฒนาระบบห้องปฏิบัติการนโยบายด้านที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (National Land Policy Lab) - การประเมินผลสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) - ระบบหรือสารสนเทศสำหรับขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผลนโยบาย - ระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ - การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง - การพัฒนามาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกอื่น ๆ	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) - กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
๓. แผนงานพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	- ระบบฐานข้อมูลวิจัยด้านที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ - การพัฒนารูปแบบ ช่องทางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ และกรมประชาสัมพันธ์) - กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๑: การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ

วัตถุประสงค์	เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสงวนหวงห้ามและบริหารจัดการที่ดินของรัฐในภาพรวม และมุ่งเน้นการอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่าธรรมชาติและป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ของประเทศให้มีความอุดมสมบูรณ์และรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นไปตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ
ตัวชี้วัด	๑. จำนวนพื้นที่ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์ One Map แล้วเสร็จ ๒. ที่ดินของรัฐถูกบุกรุก **(ลดลง)** ๓. ความสำเร็จของการพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน **(เพิ่มขึ้น)** ๔. สัดส่วนของพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ **(เพิ่มขึ้น)** ๕. ระดับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า **(คงเดิม/เพิ่มขึ้น)**

แนวทางการพัฒนาหลัก	**๑. การแก้ปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ**	**๒. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ**	**๓. การอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม**
แนวทางการพัฒนาย่อย	**๑.๑ การแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ** ๑.๑.๑ การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ๑.๑.๒ การพัฒนาระบบบริหารจัดการและดูแลรักษาแนวเขตที่ดินของรัฐด้วยระบบที่มีประสิทธิภาพและเทคโนโลยีที่ทันสมัย	**๒.๑ การป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ** ๒.๑.๑ การเร่งรัดออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินของรัฐ เพื่อป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ ๒.๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการดูแลรักษาและบริหารจัดการที่ดินของรัฐ ๒.๑.๓ การกำหนดมาตรการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐทั้งในภาพรวม เชิงประเด็น และเชิงพื้นที่อย่างสอดคล้องกัน ๒.๑.๔ การเสริมอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในการป้องกันการบุกรุกที่ดินของรัฐ	**๓.๑ การอนุรักษ์ สงวน หวงห้าม และคุ้มครองพื้นที่ป่าเพื่อความสมดุลของระบบนิเวศ** ๓.๑.๑ การนำนโยบายกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำมาใช้เป็นเครื่องมือจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่า ๓.๑.๒ การประกาศพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้เป็นพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ตามกฎหมาย เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การแก้ปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ	๒. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	๓. การอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)	**๑.๒ การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ** ๑.๒.๑ การพิสูจน์สิทธิเพื่ออำนวยความเป็นธรรมให้กับผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ ๑.๒.๒ มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ	**๒.๒ การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ** ๒.๒.๑ การดำเนินการกับผู้บุกรุกที่ดินของรัฐภายใต้กรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังบนพื้นฐานของความเป็นธรรม ๒.๒.๒ การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐโดยไม่ออกเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดินแก่ผู้บุกรุก ๒.๒.๓ การดำเนินการกับเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบุกรุกที่ดินของรัฐตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด ๒.๒.๔ การกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ทั้งในภาพรวม เชิงประเด็น และเชิงพื้นที่อย่างสอดคล้องกัน ๒.๒.๕ การเสริมอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	**๓.๒ การดูแลรักษาและบริหารจัดการพื้นที่ป่าให้คงสภาพในการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ** ๓.๒.๑ การจำแนกพื้นที่ป่าเพื่อการบริหารจัดการในภาพรวมและระดับพื้นที่ ควบคู่กับการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและใช้ประโยชน์ที่ดินป่าในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม ๓.๒.๒ การป้องกันและแก้ไขการบุกรุกพื้นที่ป่าและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ๓.๒.๓ การนำแนวเขตที่ดินของรัฐที่ปรับปรุงแล้วเสร็จไปใช้บริหารจัดการแนวเขตที่ดินป่าทุกประเภทให้เกิดความชัดเจนและมีเอกภาพ ๓.๒.๔ การส่งเสริมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าในลักษณะกลุ่มป่าหรือผืนป่า (Forest Complex) เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศป่า โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งในและระหว่างประเทศ

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การแก้ปัญหาความทับซ้อนเกี่ยวกับแนวเขตที่ดินของรัฐ	๒. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	๓. การอนุรักษ์ ดูแลรักษา และฟื้นฟูพื้นที่ป่า เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)		**๒.๓ การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ** ๒.๓.๑ การพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน ๒.๓.๒ การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนเกี่ยวกับที่ดินของรัฐด้วยมาตรการหรือแนวทางอื่นที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่	**๓.๓ การฟื้นฟูป่าเสื่อมโทรมให้คืนความสมบูรณ์ด้วยการมีส่วนร่วม** ๓.๓.๑ การกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีความสมบูรณ์อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ๓.๓.๒ การส่งเสริมการฟื้นฟูสภาพป่าโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ๓.๓.๓ การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการฟื้นฟูป่าอย่างยั่งยืน
แผนงานสำคัญ	**- แผนงานแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐและให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบ**	**- แผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ** **- แผนงานพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน**	**- แผนงานอนุรักษ์ บริหารจัดการ และฟื้นฟูพื้นที่ป่า**
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) - กระทรวงกลาโหม - สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.)	- กระทรวงการคลัง - กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๒: การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์	เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนมีความเหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ได้อย่างสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึง ความมั่นคงของประเทศ ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน		
ตัวชี้วัด	๑. สัดส่วนของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน และสมรรถนะของดิน **(ลดลง)** ๒. สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ **(ลดลง)** ๓. สัดส่วนของที่ดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ **(เพิ่มขึ้น)** ๔. สัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน **(เพิ่มขึ้น)** ๕. สัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายผังเมือง **(เพิ่มขึ้น)**		
แนวทางการพัฒนาหลัก	**๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด**	**๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม**	**๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ**
แนวทางการพัฒนาย่อย	**๑.๑ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน** ๑.๑.๑ การจำแนกประเภทและกำหนดสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ เหมาะสมตามศักยภาพของที่ดินและสมรรถนะของดิน ๑.๑.๒ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินและการบังคับใช้ฎำหมายผังเมือง รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	**๒.๑ การป้องกันคุณภาพดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์** ๒.๑.๑ การป้องกันการเสื่อมโทรมและการชะล้างพังทลายของดิน ๒.๑.๒ การเสริมสร้างองค์ความรู้ในการบำรุงรักษาคุณภาพดินควบคู่กับการใช้ประโยชน์ที่ถูกต้องและเหมาะสม ๒.๑.๓ การกำหนดมาตรการกำกับและควบคุมการใช้สารเคมีหรือการใช้ประโยชน์ที่ดินที่จะส่งผลให้คุณภาพของดินเสื่อมโทรม ๒.๑.๔ การสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์คุณภาพดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยไม่ทำลายคุณภาพดิน	**๓.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร** ๓.๑.๑ การกำหนดพื้นที่เกษตรกรรม (โซนนิ่งภาคเกษตร) ที่มีการวางผังและระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อกระบวนการผลิต ๓.๑.๒ การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ในการเพิ่มผลิตภาพการผลิตภาคการเกษตรให้มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มมากขึ้น และใช้ต้นทุนลดลงโดยการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ๓.๑.๓ การปรับกระบวนการผลิตจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวสู่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนสอดคล้องกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ ๓.๑.๔ การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพ และขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกิน

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม	๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)			ของเกษตรกรให้มากขึ้น เพื่อเป็นฐานการผลิตภาคเกษตรที่ยั่งยืน ๓.๑.๕ การสร้างกลไกป้องกันและแก้ไขปัญหาการสูญเสียสิทธิในที่ดินเกษตรกรรม เพื่อรักษาฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน ๓.๑.๖ การส่งเสริมการทำเกษตรสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน เช่น เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตรอัจฉริยะ เป็นต้น
	๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชน ๑.๒.๑ การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และประโยชน์สาธารณะ ๑.๒.๒ การส่งเสริมและสนับสนุนให้นำที่ดินรกร้างว่างเปล่า หรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ทั้งของภาครัฐและเอกชนมาใช้ประโยชน์และเพิ่มมูลค่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น ๑.๒.๓ การบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างหรือกลไกอื่นเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินของเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด	**๒.๒ การฟื้นฟู ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพดินที่เสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์** ๒.๒.๑ การน้อมนำแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำตามพระราชดำริมาใช้ในการฟื้นฟู ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพดิน ๒.๒.๒ การส่งเสริมการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการฟื้นฟู ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพดิน	**๓.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบทให้มีความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับความเสี่ยงและภัยพิบัติ** ๓.๒.๑ การส่งเสริม และสนับสนุนการจัดรูปแบบเมืองและชุมชนที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ๓.๒.๒ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชนบท เช่น การสร้างสวนสาธารณะ และพื้นที่สีเขียวสาธารณะ เป็นต้น ๓.๒.๓ การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ๓.๒. ๔ การพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมืองและชนบทอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม	๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)			๓.๒.๕ การพัฒนาระบบคาดการณ์ประเมินผลกระทบ และระบบเตือนภัยที่อาจจะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงและภัยพิบัติ ๓.๒.๖ การกำหนดแนวทางในการรับมือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหา รวมถึงกำหนดมาตรการให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงและภัยพิบัติ โดยการบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วน
			๓.๓ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานอย่างสมดุลและยั่งยืน ๓.๓.๑ การจัดทำเขตศักยภาพสำหรับพื้นที่อุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐานอย่างชัดเจน เพื่อใช้สำหรับการวางแผน กำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์และพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม ๓.๓.๒ การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชนและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม	๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)			**๓.๔ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำอย่างเหมาะสมและยั่งยืน สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่** ๓.๔.๑ การป้องกันการรุกล้ำพื้นที่ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ โดยกำหนดแนวเขตหรือหมุดแนวเขตให้ชัดเจน ๓.๔.๒ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์พื้นที่ชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำอย่างยั่งยืน ป้องกันไม่ให้เกิดการกัดเซาะและทำลายระบบนิเวศ ๓.๔.๓ การควบคุมการก่อสร้างและรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง ที่ส่งผลให้เกิดการกัดเซาะและทำลายระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและปากแม่น้ำ
			๓.๕ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ ๓.๕.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชน ๓.๕.๒ การควบคุมและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐและเอกชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๒. การปรับปรุง ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพดินให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม	๓. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินรายสาขาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพ
แผนงานสำคัญ	**- แผนงานวางแผนและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**- แผนงานฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพดิน**	**- แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพฐานการผลิตภาคเกษตร** **- แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนเมืองและชนบท** **- แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน** **- แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม่น้ำ และปากแม่น้ำ** **- แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษ**
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	- กระทรวงมหาดไทย (กรมโยธาธิการและผังเมืองและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงการคลัง - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงมหาดไทย (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) - กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ - กระทรวงอุตสาหกรรม - กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา - กระทรวงคมนาคม - กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก - กรุงเทพมหานคร

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๓: การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

วัตถุประสงค์	เพื่อส่งเสริมการกระจายการถือครองที่ดินด้วยวิธีการที่เหมาะสมและเป็นธรรม รวมถึงการจัดที่ดินทำกิน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินให้สามารถพึ่งพาตนเองได้	
ตัวชี้วัด	๑. สัดส่วนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน (ลดลง) ๒. ระดับรายได้ของผู้ได้รับการจัดที่ดิน (เพิ่มขึ้น) ๓. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน (เพิ่มขึ้น) ๔. สัดส่วนการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัว (เพิ่มขึ้น)	
แนวทางการพัฒนาหลัก	**๑. การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม**	**๒. การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน**
แนวทางการพัฒนาย่อย	**๑.๑ การยกระดับเครื่องมือกระจายการถือครองที่ดิน** ๑.๑.๑ การกำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมในรูปแบบที่เหมาะสมและด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางกฎหมาย และมาตรการทางสังคม เป็นต้น ๑.๑.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการกระจายการถือครองที่ดินอย่างจริงจัง ๑.๑.๓ การขอคืนพื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สาธารณะ ๑.๑.๔ การป้องกันการถือครองที่ดินของคนต่างชาติ และนิติบุคคลต่างประเทศโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ๑.๑.๕ การเร่งรัดสำรวจรังวัดเพื่อออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับประชาชนโดยชอบด้วยกฎหมาย	**๒.๑ การจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์** ๒.๑.๑ การจัดหาที่ดินว่าง หรือที่ดินของรัฐที่มีการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมีการใช้ผิดวัตถุประสงค์ เพื่อนำมาจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ๒.๑.๒ การพัฒนาและฟื้นฟูที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อจัดให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในรูปแบบการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ๒.๑.๓ การกำหนดหลักเกณฑ์การจัดที่ดินทำกินให้สอดคล้องกับกฎหมายและระเบียบของที่ดินแต่ละประเภท และปรับปรุงให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมถึงตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดิน และติดตามตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อเรียกคืนที่ดินกรณีที่คุณสมบัติไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย หรือนำที่ดินที่ได้รับไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แนวทางการพัฒนาหลัก	๑. การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม	๒. การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)		๒.๑.๔ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกิน โดยการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุน และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ๒.๑.๕ การพัฒนากลไกการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ ๒.๑.๖ การจัดทำระบบข้อมูลการจัดที่ดิน เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในระดับพื้นที่ และรายงานให้ส่วนกลางทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
	๑.๒ การพัฒนากลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน ๑.๒.๑ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกของหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่กำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน ๑.๒.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดิน	**๒.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดที่ดินให้ประชาชนในลักษณะอื่น** ๒.๒.๑ การสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลประชาชนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และฐานข้อมูลผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทุกประเภท ๒.๒.๒ การกำหนดขนาดของที่ดินที่เหมาะสมสำหรับจัดให้กับประชาชน ๒.๒.๓ การพัฒนาหลักเกณฑ์การจัดที่ดินทำกินให้มีความชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินและติดตามตรวจสอบการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อเรียกคืนที่ดินกรณีที่คุณสมบัติไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมายหรือนำที่ดินที่ได้รับไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ๒.๒.๔ การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกิน โดยการจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุน และส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งในรูปแบบสหกรณ์หรือรูปแบบอื่นที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

แนวทางการพัฒนาหลัก	**๑. การยกระดับเครื่องมือและกลไกกำกับควบคุมการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม**	**๒. การจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน**
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)		๒.๒.๕ การพัฒนากลไกการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนโดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ ๒.๒.๖ การจัดทำระบบข้อมูลการจัดที่ดิน เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนในระดับพื้นที่ และรายงานให้ส่วนกลางทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
แผนงานสำคัญ	**- แผนงานยกระดับเครื่องมือและกลไกการกระจายการถือครองที่ดิน**	**- แผนงานจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ภายใต้กลไกของ คทช.** **- แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชนตามภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง**
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	- กระทรวงการคลัง - กระทรวงมหาดไทย - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ / สถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน))	- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) - หน่วยงานอื่นที่มีภารกิจด้านการจัดที่ดินทำกินให้ประชาชน

ประเด็นนโยบายด้านที่ ๔: การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ

วัตถุประสงค์	เพื่อเพิ่มศักยภาพของระบบบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เอื้อต่อการกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดความเป็นเอกภาพ
ตัวชี้วัด	๑. มีระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ๒. มีการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน ๓. มีการพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือก เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ๔. มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน ๕. มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

แนวทางการพัฒนาหลัก	**๑. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพ**	**๒. การพัฒนาเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม**	**๓. การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน**
แนวทางการพัฒนาย่อย	**๑.๑ การพัฒนากลไกเชิงสถาบันและบุคลากร** ๑.๑.๑ การพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินไปสู่การปฏิบัติ ๑.๑.๒ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินไปสู่การปฏิบัติ	**๒.๑ การพัฒนานโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ** ๒.๑.๑ การพัฒนาประสิทธิภาพของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศทั้งในระยะยาว และระยะปานกลางให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงให้เกิดความเชื่อมโยงกับแผนปฏิบัติการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๒.๑.๒ การพัฒนาหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ	**๓.๑ การพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม** ๓.๑.๑ การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดิน โดยมีแผนงานด้านการวิจัยที่เป็นระบบ ๓.๑.๒ การส่งเสริมการนำองค์ความรู้และการศึกษาวิจัยมาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไปสู่การปฏิบัติ

แนวทางการพัฒนาหลัก	**๑. การพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้มีประสิทธิภาพ**	**๒. การพัฒนาเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม**	**๓. การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน**
แนวทางการพัฒนาย่อย (ต่อ)	**๑.๒ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วม** ๑.๒.๑ กรเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะกรรมการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับที่ดิน ๑.๒.๒ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินภายในประเทศร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ๑.๒.๓ การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของภาคีทุกภาคส่วนภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ๑.๒.๔ การเสริมสร้างและยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	**๒.๒ การพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน** ๒.๒.๑ การเร่งรัดพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ๒.๒.๒ การพัฒนา ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน รวมทั้งผลักดันให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ๒.๒.๓ การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรม ๒.๒.๔ การส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและ นวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	**๓.๒ การเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรม** ๓.๒.๑ การพัฒนาระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ๓.๒.๒ การส่งเสริมการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อผลักดันผลงานการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ
แผนงานสำคัญ	**- แผนงานพัฒนากลไกเชิงสถาบันและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน**	**- แผนงานพัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน**	**- แผนงานพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรรมด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน**
หน่วยงานรับผิดชอบหลัก	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ)	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ) - กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	- สำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติและกรมประชาสัมพันธ์) - กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ส่วนที่ ๖
การขับเคลื่อนและการติดตามและประเมินผล
นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ
(พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะสะท้อนถึงความสำเร็จของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินฯ โดยจะต้องผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำนโยบายและแผนฯ ไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือจัดทำแผนงาน/โครงการที่เกี่ยวข้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงตอบสนองต่อเป้าประสงค์ของนโยบายและแผนฯ นอกจากนี้ ต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกในการดำเนินงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยงานราชการ ทั้งในส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระ สถาบันการศึกษา นักวิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการบูรณาการการขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยพัฒนาเครื่องมือและกลไกการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงของประเทศ ตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่น รวมถึงเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน โดยมีข้อเสนอกลไกในการขับเคลื่อนและการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งกลไกในการติดตามและประเมินผล ดังนี้

๖.๑ แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติ นับเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิบัติที่บรรจุไว้ในแผนฯ ดังนั้น เพื่อให้นโยบายและแผนฯ เกิดผลในทางปฏิบัติ บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ จึงจำเป็นต้องได้รับการขับเคลื่อนและการผลักดันจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดการบูรณาการในทุกระดับ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สื่อและองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนภาคประชาชน รวมทั้งเพื่อให้การจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศมีเป้าหมายการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศไปสู่การปฏิบัติ จะประสบผลสำเร็จได้ต้องมีการดำเนินการ ดังนี้

๑) การผลักดันให้นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เป็นส่วนขยายภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๖๕ บัญญัติให้รัฐจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย และมาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปเป็นส่วนขยายของยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม เพื่อให้ความสำคัญและสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปพร้อมกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านสังคม ที่มีการถ่ายทอดลงสู่หน่วยงานแต่ละระดับให้มีความสอดคล้องและมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

๒) การถ่ายทอดเป้าหมายและแนวนโยบายสู่แผนปฏิบัติการ (ระยะกลาง)

นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เป็นกรอบแนวทางเป้าหมายและตัวชี้วัดในภาพรวม ซึ่งต้องมีการถ่ายทอดลงสู่แผนระยะกลาง (๕ ปี) ซึ่งคือแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อแปลงแนวนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรม พร้อมกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน และถ่ายทอดเป้าหมายและตัวชี้วัดไปสู่การกำหนดค่าเป้าหมายในแต่ละช่วงเวลา โดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติต้องประสานชี้แจง ทำความเข้าใจ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ให้นำแนวนโยบายไปผนวกไว้ในแผนปฏิบัติการของหน่วยงาน ให้มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓) การสร้างความเข้าใจในบทบาทของแต่ละภาคส่วน

การทำความเข้าใจแก่ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญต่อนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) และร่วมขับเคลื่อนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในภาพรวมของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยบทบาทของภาคส่วนในสังคมประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ระดับภาค และส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชน ซึ่งแต่ละภาคส่วนมีบทบาทที่แตกต่างกัน ดังนั้น ต้องสร้างกระบวนการถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจให้แก่ทุกภาคส่วนได้รับรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานสอดประสานซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนและการแปลงนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ไปสู่การปฏิบัติ จะดำเนินการโดยผ่านแผนการดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ หน่วยงานจะต้องมีการจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน โดยให้ความสำคัญกับสาระของนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ซึ่งครอบคลุมถึงกรอบแนวคิด เป้าหมาย ตัวชี้วัด กลยุทธ์ มาตรการ และแนวทางการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในแต่ละนโยบายควบคู่ไปกับการพิจารณาภารกิจและแผนงานของหน่วยงานนั้น ๆ รวมถึงสถานการณ์ปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในพื้นที่

ซึ่งจะทำให้หน่วยงานมีแผนงาน โครงการที่มีเป้าหมาย ตัวชี้วัดสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินฯ โดยผลสำเร็จของการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ จะช่วยสนับสนุนให้นโยบายและแผนฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ ในการสนับสนุนการดำเนินงานในกระบวนการขับเคลื่อนและการแปลงนโยบายและแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องบูรณาการการจัดทำแผนในระดับกระทรวง ระดับกรม และระดับจังหวัด โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินในระดับประเทศ และในระดับพื้นที่ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลรายพื้นที่/จังหวัดที่มีปัญหา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขในลำดับต่อไป นอกจากนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการแปลงนโยบายและแผนฯ จะต้องเผยแพร่สร้างการรับรู้ และทำความเข้าใจต่อสาระของนโยบายและแผนฯ ให้ภาคประชาชนได้รับรู้ เข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญในการดำเนินงานเช่นกัน โดยภาคประชาชนสามารถนำเอากรอบแนวคิด กลยุทธ์ มาตรการและแนวทางการปฏิบัติในนโยบายและแผนฯ ดังกล่าวไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินโครงการ หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของชุมชนได้

รูปที่ ๖ – ๑ การแปลงนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

รูปที่ ๖ - ๒ การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการจัดการที่ดินและทรัพยากรดินโดยการบูรณาการตามอำนาจหน้าที่และภารกิจของ คทช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖.๒ กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

๖.๒.๑ ระดับนโยบาย

๑) คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) : พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พ.ศ ๒๕๖๒ ตามมาตรา ๑๐ กำหนดให้ คทช. มีหน้าที่และอำนาจกำกับดูแลการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินโดยทั่วไป รวมทั้งให้มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี

(๒) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการในการติดตาม การตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

(๓) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพที่ดินและศักยภาพที่ดิน

(๔) กำหนดมาตรการหรือแนวทางการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม ซึ่งรวมถึงรูปแบบการจัดที่ดินในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ หรือรูปแบบในลักษณะอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คทช. กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์สูงสุด

(๕) กำหนดมาตรการหรือแนวทางเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

(๖) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการตรา แก้ไข ปรับปรุง หรือยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน รวมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหากรณีหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการตามกฎหมายอื่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน

(๗) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐและมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของรัฐ

(๘) ติดตาม ประสานงาน สนับสนุน หรือเร่งรัดการดำเนินงานของคณะกรรมการตามกฎหมายอื่นหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อรายงานต่อคณะรัฐมนตรี

(๙) ประสานงานและจัดให้มี รวมถึงการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศของที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อการวางแผนพัฒนาการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ รวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

(๑๐) จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและการประเมินผลการปฏิบัติงานของ คทช. เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อเสนอรัฐสภาเพื่อทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และให้เผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วย

(๑๑) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของ คทช. หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒) คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ จำนวน ๑๑ คณะ ได้แก่

(๑) คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน

(๒) คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน

(๓) คณะอนุกรรมการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด

(๔) คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด (คทช.จังหวัด)

(๕) คณะอนุกรรมการกลั่นกรองกฎหมายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

(๖) คณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน

(๗) คณะอนุกรรมการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

(๘) คณะอนุกรรมการสารสนเทศที่ดินและทรัพยากรดิน

(๙) คณะอนุกรรมการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map) และแก้ไขปัญหาแนวเขตที่ดินของรัฐ

(๑๐) คณะอนุกรรมการพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐจังหวัด (คพร.จังหวัด)

(๑๑) คณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ

๖.๒.๒ ระดับหน่วยงาน

๑) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ มีหน้าที่

- เสนอแนะนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ
- จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติพิจารณา
- ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามมาตรการและแนวทางการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ

- ติดตามประเมินผลและจัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินและทรัพยากรดินของประเทศและแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เสนอต่อคณะอนุกรรมการกำกับ ติดตาม ประเมินผล เพื่อนำเสนอคณะกรรมการนดยบายที่ดินแห่งชาติพิจารณา

๒) หน่วยงานปฏิบัติ มีหน้าที่

- เมื่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศแล้ว ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้มีผลผูกพันคณะกรรมการตามกฎหมายอื่นและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน ที่จะต้องดำเนินการจัดทำภารกิจให้เป็นไปตามนโยบายและแผนฯ ดังกล่าว

รูปที่ ๖ - ๓ กลไกการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ

๖.๓ การติดตามความก้าวหน้าและทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐)

การติดตามความก้าวหน้าและทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ภายใต้กรอบการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เพื่อให้การดำเนินงานมีการบูรณาการร่วมกัน และเป็นไปในกรอบทิศทางเดียวกันตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยผลการดำเนินงานจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการบรรลุต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัดของนโยบายและแผนฯ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะสามารถนำมาใช้เพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนปฏิบัติการฯ ให้ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและให้การขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ในแต่ละช่วงระยะเวลาเกิดประสิทธิภาพ โดยผลการติดตามและประเมินผล ผลสัมฤทธิ์ จะนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พิจารณาตามลำดับ โดยการติดตามและประเมินผลแบ่งเป็น ๓ ระยะ ตามกรอบระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนระดับที่ ๑ และแผนระดับที่ ๒ ที่กำหนดให้มีการติดตามความก้าวหน้าทุก ๕ ปี ดังนี้

๑) ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) : เป็นการติดตามประเมินความก้าวหน้าของนโยบายและแผนฯ ในระยะ ๕ ปี ของการประกาศใช้ เพื่อรายงานความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน และนำเสนอต่อคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พิจารณาตามลำดับ รวมทั้งปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานเพื่อเร่งรัดการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ในระยะต่อไป

๒) ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๗๑ - ๒๕๗๕) : เป็นการติดตามประเมินความก้าวหน้าของนโยบายและแผนฯ ในระยะ ๑๐ ปี ของการประกาศใช้ เพื่อประมวลผลความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมทั้งปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานเพื่อเร่งรัดการขับเคลื่อนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) ในระยะต่อไป ตลอดจนให้มีการทบทวนนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐) เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไป โดยนำเสนอคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พิจารณาตามลำดับ

๓) ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๗๖ - ๒๕๘๐) : เป็นการประเมินความก้าวหน้าผลสัมฤทธิ์ของนโยบายและแผนฯ ในระยะ ๑๕ ปี ซึ่งเป็นระยะสิ้นสุดของการประกาศใช้ เพื่อประมวลผลการดำเนินการที่ประสบความสำเร็จ โดยนำเสนอคณะอนุกรรมการนโยบาย แนวทาง และมาตรการการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ พิจารณาตามลำดับ

นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินผลเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถเป็นข้อมูลเพื่อสะท้อนถึงผลผลิตและผลลัพธ์ของนโยบายและแผนฯ จำเป็นต้องวางแผนการดำเนินงานให้ครอบคลุมตั้งแต่ขั้นตอนการประเมินผลข้อมูล การวิเคราะห์และการประเมินผล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตัวชี้วัด ซึ่งอาจใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative

Analysis) หรือการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เพื่อประเมินผลตัวชี้วัดตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ให้แสดงความสำเร็จในการบรรลุถึงเป้าหมาย รวมทั้งการจัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผลนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ เพื่อเผยแพร่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้รับทราบ และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลในลำดับถัดไป

ภาคผนวก

คำอธิบายตัวชี้วัด

ภายใต้นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๘๐)

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
๑. การสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและการรักษาความสมดุลทางธรรมชาติ	๑. จำนวนพื้นที่ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์ One Map แล้วเสร็จ	๗๗ จังหวัด	-	-	**เส้นแนวเขตที่ดินของรัฐตามหลักเกณฑ์ One Map** หมายถึง การปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ ตามหลักเกณฑ์การปรับปรุงแนวเขตที่ดินของรัฐ จำนวน ๑๓ ข้อ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้รับทราบเมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๘ **<u>ข้อมูลที่ต้องการ:</u>** - จำนวนพื้นที่ (จังหวัด) ที่มีการจัดทำเส้นแนวเขตที่ดินของรัฐแล้วเสร็จและได้รับความเห็นชอบจาก คทช. และได้เสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาแล้ว **<u>สูตรการคำนวณ:</u>** - **<u>หน่วยวัด:</u>** จังหวัด	- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ - สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
	๒. ที่ดินของรัฐถูกบุกรุก (ลดลง)	ร้อยละ ๕	ร้อยละ ๗ (สะสม)	ร้อยละ ๑๐ (สะสม)	**ที่ดินของรัฐ** หมายถึง ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินทุกประเภท เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ ที่สงวนหวงห้ามของรัฐ ที่สาธารณประโยชน์ และที่ราชพัสดุ เป็นต้น **<u>ข้อมูลที่ต้องการ:</u>** ๑. จำนวนที่ดินของรัฐทั้งหมด (ไร่) ๒. จำนวนที่ดินของรัฐที่ถูกบุกรุก (ไร่) **<u>สูตรการคำนวณ:</u>** [ที่ดินของรัฐที่ถูกบุกรุก<u>ปีฐาน</u> (ไร่) ÷ ที่ดินของรัฐทั้งหมด x ๑๐๐] - [ที่ดินของรัฐที่ถูกบุกรุก<u>ปีสิ้นสุดแผน</u> (ไร่) ÷ ที่ดินของรัฐทั้งหมด x ๑๐๐] **<u>หน่วยวัด</u>**: ร้อยละ	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษา คุ้มครอง ป้องกันที่ดินของรัฐ
	๓. ความสำเร็จของการพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน (เพิ่มขึ้น)	๕๐๐ ระวาง (๖,๕๐๐ แปลง)	๕๕๐ ระวาง (๗,๐๐๐ แปลง)	๖๐๐ ระวาง (๗,๕๐๐ แปลง)	**การพิสูจน์สิทธิเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน** หมายถึง การแก้ไขปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับที่ดินระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนให้ได้ข้อยุติ หรือสามารถหาแนวทางคลี่คลายปัญหาให้บรรเทาเบาบางลงได้ ผ่านการดำเนินการตามมาตรการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					เรื่อง การพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ และเรื่อง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศ **<u>ข้อมูลที่ต้องการ:</u>** ๑. ผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐจังหวัด (คพร.จังหวัด) ที่สามารถพิจารณาแก้ไขปัญหาจนได้ข้อยุติ หรือสามารถหาแนวทางคลี่คลายปัญหาให้บรรเทาเบาบางลงได้ตามมาตรการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ๒. จำนวนผลการอ่านภาพถ่ายทางอากาศเพื่อประกอบการพิสูจน์สิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลในเขตที่ดินของรัฐ ที่ดำเนินการโดยคณะอนุกรรมการอ่านภาพถ่ายทางอากาศที่ดำเนินการแล้วเสร็จและส่งให้ คพร.จังหวัด นำไปใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาแล้ว **<u>สูตรการคำนวณ:</u>** - **<u>หน่วยวัด:</u>** ระวาง / แปลง	

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
	๔. สัดส่วนของพื้นที่ป่าต่อพื้นที่ประเทศ (เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๔๐	ร้อยละ ๔๕ (สะสม)	ร้อยละ ๕๐ (สะสม)	**พื้นที่ป่า** หมายถึง พื้นที่สีเขียวตามเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๑๘: การเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยพื้นที่ป่าธรรมชาติ (ร้อยละ ๓๕) และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ (ร้อยละ ๑๕) โดยไม่ได้นับรวมพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองและชนบท (ร้อยละ ๕) **<u>ข้อมูลที่ต้องการ:</u>** ๑. จำนวนพื้นที่ป่าธรรมชาติ (ไร่) ๒. จำนวนพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ (ไร่) ๓. จำนวนพื้นที่ประเทศไทย (๓๒๐.๗ ล้านไร่) **<u>สูตรการคำนวณ:</u>** จำนวนพื้นที่ป่าธรรมชาติ (ไร่) + จำนวนพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์ (ไร่) ÷ จำนวนพื้นที่ประเทศไทย (ล้านไร่) x ๑๐๐ **<u>หน่วยวัด</u>**: ร้อยละ	- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - กรมป่าไม้ - กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
	๕. ระดับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า (คงเดิม/เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๔ (สะสม)	ร้อยละ ๕ (สะสม)	**ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่า** หมายถึง ความหลากหลายของพรรณพืชและความหลากหลายของสัตว์ป่าในพื้นที่ป่า **<u>ข้อมูลที่ต้องการ:</u>** ๑. จำนวนพรรณพืชในพื้นที่ป่าของประเทศ (ชนิด) ๒. จำนวนพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ป่าของประเทศ (ชนิด) **<u>สูตรการคำนวณ:</u>** จำนวนพรรณพืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ป่าของประเทศ ณ ปีสิ้นสุดแผน – จำนวนพรรณพืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ป่าของประเทศ ณ ปีฐาน x ๑๐๐ **<u>หน่วยวัด</u>**: ร้อยละ	- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - กรมป่าไม้ - กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง - สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน)
๒. การใช้ที่ดินและทรัพยากรดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๑. สัดส่วนของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดิน และสมรรถนะของดิน (ลดลง)	ร้อยละ ๕	ร้อยละ ๑๐ (สะสม)	ร้อยละ ๑๕ (สะสม)	**การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เหมาะสม** หมายถึง การใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทไม่สอดคล้องกับสมรรถนะของทรัพยากรดินและที่ดิน **<u>ข้อมูลที่ต้องการ:</u>** ๑. เนื้อที่ของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท (ไร่) ๒. พื้นที่ประเทศไทย (๓๒๐.๗ ล้านไร่)	- กรมพัฒนาที่ดิน - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - กรมป่าไม้

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					<u>สูตรการคำนวณ:</u> เนื้อที่ของที่ดินที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทไม่สอดคล้องกับสมรรถนะของทรัพยากรดินและที่ดิน (ล้านไร่) ÷ พื้นที่ประเทศไทย (๓๒๐.๗ ล้านไร่) x ๑๐๐ **<u>หน่วยวัด:</u>** ร้อยละ	
	๒. สัดส่วนของที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ (ลดลง)	ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๕ (สะสม)	ร้อยละ ๗ (สะสม)	**ที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์** หมายถึง ที่ดินของรัฐและเอกชนซึ่งโดยสภาพสามารถทำประโยชน์ได้ แต่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้ทำประโยชน์ต่อเนื่อง ทั้งนี้ตามเงื่อนไขระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินประเภทนั้น ๆ **<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>**: ๑. จำนวนที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ของประเทศ ณ ปีฐาน (ไร่) ๒. จำนวนที่ดินที่ถูกทิ้งร้างหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์ของประเทศ ณ สิ้นสุดแผน (ไร่) **<u>สูตรการคำนวณ:</u>** - **<u>หน่วยวัด:</u>** ร้อยละ	- กรมพัฒนาที่ดิน - กรมที่ดิน - กรมธนารักษ์ - สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
	๓. สัดส่วนของดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๑๐	ร้อยละ ๒๐	ร้อยละ ๓๐	**- ดินที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาคุณภาพ** หมายถึง การพัฒนาที่ดินที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรให้สามารถใช้ทำการเพาะปลูกให้เจริญเติบโต และให้ผลผลิตได้ตามปกติหรือปรับปรุงบำรุงดินให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะในการปลูกพืชให้เจริญเติบโตและให้ผลผลิตอย่างยั่งยืน การทำการเกษตรติดต่อกันเป็นระยะเวลานานโดยขาดการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การเพิ่มอินทรียวัตถุให้แก่ดิน ซึ่งจะส่งผลต่อสมบัติของดินทั้งทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ ทั้งนี้ หลักการในการฟื้นฟูบำรุง หรือพัฒนาคุณภาพดิน จะมุ่งสู่การทำให้ดินอยู่ในสภาพที่เหมาะสมสำหรับพืชที่ต้องการปลูก ช่วยให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ **<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** ๑. พื้นที่ดินที่ได้รับการจัดการและฟื้นฟูสภาพดิน (ไร่) ๒. พื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่นอกเขตป่าตามกฎหมาย ซึ่งรวมพื้นที่เขตการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (๑๕๓ ล้านไร่)	- กรมพัฒนาที่ดิน

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					<u>สูตรการคำนวณ</u>: พื้นที่ที่ได้รับการจัดการและฟื้นฟูสภาพดิน (ไร่) ÷ พื้นที่เกษตรกรรมทั้งประเทศ (๑๕๓ ล้านไร่) x ๑๐๐ **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	
	๔. สัดส่วนของพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๑๕	ร้อยละ ๒๕ (สะสม)	ร้อยละ ๓๕ (สะสม)	**- พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน** หมายถึง วิถีเกษตรกรรมที่ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและดำรงรักษาไว้ซึ่งความสมดุลของระบบนิเวศ สามารถผลิตอาหารที่มีคุณภาพและพอเพียงตามความจำเป็นพื้นฐานเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเกษตรกรและผู้บริโภค พึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ รวมทั้งเอื้ออำนวยให้เกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นสามารถพัฒนาได้อย่างเป็นอิสระ ทั้งนี้เพื่อความผาสุกและความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติโดยรวม (ที่มา: คณะทำงานวิชาการสมัชชาเกษตรกรรมทางเลือก) ประกอบด้วยรูปแบบในการทำการเกษตร คือ ระบบไร่หมุนเวียน ระบบเกษตรผสมผสาน ระบบไร่นาสวน	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					ผสม ระบบไร่นาป่าผสมหรือวนเกษตร ระบบเกษตรธรรมชาติ ระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ระบบเกษตรกรรมประณีต ระบบเกษตรอินทรีย์ และระบบเกษตรกรรมที่เป็นมากกว่าเกษตรอินทรีย์ (Beyond Organic Farming) **- พื้นที่เกษตรกรรม** หมายถึง พื้นที่เพื่อการเกษตรที่อยู่นอกเขตป่าตามกฎหมาย ซึ่งรวมพื้นที่เขตการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม **<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** ๑. ข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (ไร่) ๒. ข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรม (๑๕๓ ล้านไร่) **<u>สูตรการคำนวณ</u>:** พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรอย่างยั่งยืน (ไร่) ÷ ข้อมูลพื้นที่เกษตรกรรม (๑๕๓ ล้านไร่) x ๑๐๐ **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
	๕. สัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายผังเมือง (เพิ่มขึ้น)	-	ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๕ (สะสม)	**การใช้ประโยชน์ที่ดินตามกฎหมายผังเมือง** หมายถึง การติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินและการปฏิบัติตามผังเมืองรวมที่ได้มีการประกาศใช้ในกฎกระทรวง **<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** - ข้อมูลการติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ที่ดินและการปฏิบัติตามผังเมืองรวมในภาพรวมของประเทศ **<u>สูตรการคำนวณ</u>:** - **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	- กรมโยธาธิการและผังเมือง
๓. การกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน	๑. สัดส่วนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน (ลดลง)	ร้อยละ ๓๐	ร้อยละ ๕๐ (สะสม)	ร้อยละ ๗๐ (สะสม)	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** ๑. จำนวนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกินที่ได้ขึ้นทะเบียนกับรัฐ (คน/ครัวเรือน) ๒. จำนวนผู้ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกินตามนโยบายของรัฐ (คน/ครัวเรือน) **<u>สูตรการคำนวณ</u>:** จำนวนผู้ที่ยังไม่ได้รับการจัดที่ดินทำกินตามนโยบายของรัฐ (คน/ครัวเรือน) ÷ จำนวนผู้ยากไร้ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่ดิน	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					ทำกินที่ได้ขึ้นทะเบียนกับรัฐ ณ ปีฐาน (คน/ครัวเรือน) x ๑๐๐ **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	
	๒. ระดับรายได้ของผู้ได้รับการจัดที่ดิน (เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๕ (สะสม)	ร้อยละ ๗ (สะสม)	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** ๑. ระดับรายได้เฉลี่ยของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการจัดที่ดิน<u>ก่อน</u>ได้รับการจัดที่ดิน (บาท/คน หรือ บาท/ครัวเรือน) (คน/ครัวเรือน) ๒. ระดับรายได้เฉลี่ยของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการจัดที่ดิน<u>ภายหลัง</u>ได้รับการจัดที่ดิน ณ ปีสิ้นสุดแผน (บาท/คน หรือ บาท/ครัวเรือน) **<u>สูตรการคำนวณ</u>:** - **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
	๓. ระดับความพึงพอใจของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน (เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๓	ร้อยละ ๔ (สะสม)	ร้อยละ ๕ (สะสม)	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** ๑. ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน ณ ปีฐาน (ร้อยละ) ๒. ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยของผู้ได้รับการจัดที่ดินทำกิน ณ ปีสิ้นสุดแผน (ร้อยละ) ทั้งนี้ ความพึงพอใจเกิดจากการวัดความสุขชุมชนมวลรวมของประชาชน	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					ที่ได้รับการจัดที่ดินทำกินในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการพัฒนาอาชีพและการส่งเสริมกระบวนการสหกรณ์ ด้านความมั่นคงในที่ดินทำกิน ด้านการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านรายได้และคุณภาพชีวิต รวมถึง ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน **<u>สูตรการคำนวณ</u>:** - **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	
	๔. สัดส่วนการถือครองที่ดินของประเทศมีการกระจายตัว (เพิ่มขึ้น)	ร้อยละ ๑	ร้อยละ ๓ (สะสม)	ร้อยละ ๕ (สะสม)	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** ๑. สัดส่วนการกระจายการถือครองที่ดินของประเทศ ณ ปีฐาน (ร้อยละ) ๒. สัดส่วนการกระจายการถือครองที่ดินของประเทศ ณ ปีสิ้นสุดแผน (ร้อยละ) **<u>สูตรการคำนวณ</u>:** - **<u>หน่วยวัด</u>:** ร้อยละ	- กรมที่ดิน - สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
๔. การบูรณาการและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินอย่างมีเอกภาพ	๑. มีระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินที่ทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกัน	๕ ฐานข้อมูล	๑๐ ฐานข้อมูล (สะสม)	๑๕ ฐานข้อมูล (สะสม)	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** การพัฒนาและปรับปรุงระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินให้มีความทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับใช้ในการกำหนด	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					นโยบายและการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการแล้วเสร็จ **<u>หน่วยวัด</u>:** ฐานข้อมูล	
	๒. มีการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน	มี	มี	มี	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** การจัดให้มีระบบ กระบวนการ กลไก องค์ความรู้ หรือกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและทรัพยากรดิน **<u>หน่วยวัด</u>:** มีระบบ/กระบวนการ/กลไก/องค์ความรู้/กิจกรรม	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
	๓. มีการพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	๑ เครื่องมือ/มาตรการ	๑ เครื่องมือ/มาตรการ	๑ มาตรการ/เครื่องมือ	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** การพัฒนาให้มีเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ มาตรการทางสังคม และมาตรการทางเลือกเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน (ในลักษณะที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน) **<u>หน่วยวัด</u>:** เครื่องมือ/มาตรการ	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
	๔. มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	๑๐ ฉบับ	๑๐ ฉบับ	๑๐ ฉบับ	**การพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน** หมายถึง การตรา แก้ไข ปรับปรุง หรือ	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
					ยกเลิกกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินที่ล้าสมัยและเป็นอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนและดำเนินนโยบาย **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน** หมายถึง กฎหมายลำดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน อาทิ พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และระเบียบ รวมถึงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องด้วย **<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>**: การพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน และปรับปรุงระบบฐานข้อมูลที่ดินและทรัพยากรดินให้มีความทันสมัยและเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับใช้ในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการแล้วเสร็จ **<u>หน่วยวัด</u>:** ฉบับ	

ประเด็นนโยบาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย			คำอธิบายตัวชี้วัด	แหล่งข้อมูล
		๖๖ - ๗๐	๗๑ - ๗๕	๗๖ - ๘๐		
	๕. มีการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	มี	มี	มี	**<u>ข้อมูลที่ต้องการ</u>:** การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน **<u>หน่วยวัด</u>:** มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน	- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

บรรณานุกรม

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. ๒๕๖๔. **รายงานสถานการณ์ด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการกัดเซาะชายฝั่งของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมทรัพยากรน้ำ. ๒๕๖๓. **ปริมาณการใช้น้ำทั้งประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๒/ ๒๕๖๓**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมที่ดิน. ๒๕๕๙. **การจัดการที่ดินของรัฐ**. กระทรวงมหาดไทย.

กรมที่ดิน. ๒๕๖๔. **สถิติปริมาณข้อมูลเอกสารสิทธิทั่วประเทศ ปี ๒๕๖๓**. กระทรวงมหาดไทย.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. ๒๕๖๔. **ข้อมูลสถานการณ์ภัยแล้งของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙**. กระทรวงมหาดไทย

กรมป่าไม้. ๒๕๖๒. **ข้อมูลสถิติกรมป่าไม้**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมพัฒนาที่ดิน. ๒๕๕๕. **ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาที่ดินในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมพัฒนาที่ดิน. ๒๕๕๗. **รายงานการสำรวจดินที่มีปัญหาของประเทศไทย**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรมพัฒนาที่ดิน. ๒๕๖๔. **สถานการณ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๖๑**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. ๒๕๖๓. **สถิติพื้นที่ไฟป่าทั้งประเทศ**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร. ๒๕๕๗. **แผนแม่บทการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ**. กรุงเทพมหานคร : กองสนับสนุนวิทยาลัยการทัพบก.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. ๒๕๕๙. **ร่าง รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๙.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ. ๒๕๖๔. **รายงานจัดทำประเด็นยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)**. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. ๒๕๕๙. **การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ มาตราส่วน ๑ : ๔๐๐๐ (One Map).** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. ๒๕๕๙. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔**.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๘. **รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๕๘.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับพิเคชั่น จำกัด.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๖๐. **แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ๒๕๕๘. **แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๙๓**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. ๒๕๖๓. **ข้อมูลพลังงาน**. กระทรวงพลังงาน.

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. ๒๕๕๙. **สถิติพลังงาน**. สืบค้นจากเว็บไซต์ : http://km.eppo.go.th/ (๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๙).

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน. ๒๕๕๙. **ข้อมูลพลังงาน**. สืบค้นจากเว็บไซต์ : http://www.eppo.go.th/info/index-statistics.html (๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๙).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๖๒. **ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน**. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.๒๕๖๐. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐.**

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๖๒. **ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตร จำแนกเป็นรายภาค พ.ศ. ๒๕๖๒**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

อำนาจ ชิดไธสง และอัศมน ลิ่มสกุล. ๒๕๕๗. **สรุปสาระสำคัญ รายงานการสังเคราะห์และประเมินความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ครั้งที่ ๕ ภายใต้ IPPC.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม.

เออวดี เปรมัยเฐียร. ๒๕๕๖. **ผลกระทบของพืชพลังงานต่อการจัดสรรปัจจัยการผลิตในภาคเกษตร**. กรุงเทพมหานคร. : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานชั่วคราว สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
๔๒๘ อาคารอารีย์ ฮิลส์ ถนนพหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๖๕ ๕๔๙๑
โทรสาร ๐ ๒๒๖๕ ๕๔๐๐

https://www.onlb.go.th/ E-mail : policy@onlb.go.th
Facebook Fanpage : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ